

Internal Auditing & Risk Management

Nr. 5-6

ANUL 2007

UNIVERSITATEA ATHENAEUM

& Centrul de Excelență în Managementul Financiar și Audit Intern

Din sumar:

- CREDIT RISK MANAGEMENT
- IMPLEMENTING THE MANAGERIAL CONTROL SYSTEM IN ROMANIA
- THE RISK MANAGEMENT PROCESS
- TAX SYSTEMS ACROSS EUROPE
- RISK MANAGEMENT, ESSENTIAL CONDITION IN THE DECISION MAKING PROCESS

- THE COMMUNICATION AND THE PUBLIC FIELD
- USE OF THE ALMON MODEL TO DETERMINE THE DELAY IN THE PROPAGATION OF SHOCKS IN THE CONSUMER PRICE INDEX
- THE OBJECTIVES OF FINANCIAL ACCOUNTING IN JORDAN
- ACCOUNTING AND AUDITING STANDARDS AND PRACTICES IN EGYPT

COLEGIUL REDACȚIONAL:

Director editorial: Prof.univ.dr. Emilia Vasile

Redactor șef: Prof.univ.dr. Ion Nițu

Redactor șef adjunct: Prof.univ.dr. Marcel Ghiță

Secretar general de redacție: Conf.univ.dr. Marin Popescu

Secretar general de redacție adjunct: Conf.univ.dr.ec. Vasile Bendic

Redactori:

Prof.univ.dr. Aron Liviu Deac

Dr. Eliodor Tanislav

Dr. Natalița Hurduc

Dr. Florin Anghel

Dr. Daniela Mitran

Drd. Adrian Christian Stanciu

Eliza Roșu

Tehnoredactor: Mariana Geantă

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Prof.univ.dr. Dumitru Mărgulescu

Academician Iulian Văcărel

Prof.univ.dr. Horia Cristea – Universitatea de Vest Timișoara

Prof.univ.dr. Vasile Cocriș – Universitatea ALI.Cuza Iași

Prof.univ.dr. Pavel Năstase – ASE București

Prof.univ.dr. Ali Eden – ASE București

Prof.univ.dr. Claudia Șerban – ASE București

Prof.univ.dr. Ion Țară – Universitatea din Oradea

Prof.univ.dr. Ion Cucui – Universitatea Valahia din Târgoviște

Adrian Vasilescu – Consilier BNR

Ph.D. Basil Neacșa – Université Libre de Bruxelles – Belgia

Ph.D. Robert Anciaux – Université Libre de Bruxelles – Belgia

Dr. Shawki Said Mohamed Ali - University for Science and Technology Egypt

Dr. Ahmed Hassan Farghaly - Cairo University Egypt

Adresa redacției:

Str. Giuseppe Garibaldi, nr.2A, sector 2, București

Telefon: 021 2305726; 021 2305738; Fax: 021 2317418

E-mail: rector@univath.ro; secretariat@univath.ro

Toate drepturile aparțin Universității Athenaeum.

Printed in Romania
& Bren Printing house

MANAGEMENTUL RISCULUI DE CREDIT

Prof.univ.dr. Ion Nițu

Ec. Eliza Paicu

Ec. Alin Nițu

Abstract: După cum a afirmat Comitetul de Supraveghere bancară de la Basel, în timp ce instituțiile financiare au întâmpinat dificultăți de-a lungul anilor dintr-o mulțime de motive, principala cauză a problemelor majore ale sistemului bancar continuă să fie legată în mod direct de reglementări permissive în ceea ce privește creditarea, un management deficient al riscului asociat portofoliului sau lipsa de atenție la schimbările în modificările economiei sau la alte circumstanțe care ar putea duce la o deteriorare a situației financiare a contrapartidelor băncii.

Acest articol ofera în deschidere o privire generală asupra gamei de riscuri la care banca este expusă și asupra tehnicilor specifice folosite pentru a diminua efectele acestor riscuri, inerente operațiunilor curente ale unei bănci. Dată fiind importanța managementului riscului de credit, a fost realizată ulterior o analiză detaliată asupra riscului de credit, pentru a prezenta metodele de evaluare și reducere a acestui risc, abordări moderne, politici și proceduri asociate, subliniind îmbunătățirile aduse gestionării acestui risc în cadrul Noului Acord de Capital Basel II.

Cuvinte cheie: managementul riscului de credit, evaluarea riscului de credit, garanții, reducerea riscului, expunere la risc, indicatorul de solvabilitate, adecvarea capitalului, provizioane de risc de credit, grade de risc, rating de credit, modele interne de rating, concentrare de credit, îmbunătățirea calității creditului, securitizarea.

Clasificare JEL: G15, G21, G32

Gestiunea riscurilor bancare reprezintă procesul prin care managerii satisfac aceste cerințe prin identificarea riscurilor cheie, obținerea unor indicatori consistenți, eficienți și siguri ai riscului, alegerea acelor riscuri care trebuie să fie diminuate și a celor care pot crește și cu cât și stabilirea de proceduri pentru monitorizarea situației rezultante a riscurilor.

Din punct de vedere al gestiunii riscurilor bancare, finanțarea riscurilor presupune atât acoperirea riscurilor (prin rezerve generale sau specifice), cât și transferul riscurilor (prin asigurare sau operațiuni cu instrumente derivate). Acoperirea riscurilor funcționează cel mai bine în cazul unor riscuri a căror frecvență și amplitudine a expunerii sunt foarte previzibile sau atunci când nu există asigurări pe piață. Transferul riscului este cel mai adecvat atunci când gravitatea potențială a pagubelor este foarte mare.

În orice caz, transferul riscurilor este dificil dacă nu există piețe de asigurări convenționale. Dacă rămân riscuri mari care nu pot fi nici acoperite (reținute), nici transferate, pentru manager este foarte dificil să folosească controlul riscurilor pentru a le elimina sau evita. În ultimă instanță managerii bancari trebuie să fie capabili să identifice și să evalueze gradul de risc.

Băncile comerciale se confruntă cu o serie de riscuri legate de operațiunile lor curente, iar expunerea acestora la risc poate fi o expunere inerentă activității obișnuite sau o

expunere suplimentară, generată de dorința de a obține profit mai mare decât cel normal. În cazul primei expuneri este vorba de **riscuri pure**, iar în cel de-al doilea caz de **riscuri speculative**.

În funcție de gama de operațiuni bancare ce pot genera riscuri, **riscurile speculative** pot fi:

- **riscuri financiare** - afectează direct gestiunea bilanțului și includ:
 - o riscul de credit
 - o riscul de lichiditate
 - o riscul de piață
 - o riscul de faliment
- **riscuri de prestare asociate operațiunilor din sfera serviciilor financiar - bancare** - include:
 - o riscul operațional
 - o riscul tehnologic
 - o riscul produsului nou
 - o riscul strategic
- **riscuri ambientale** - sunt generate de faptul că băncile operează într-un mediu concurențial, strict reglementat de autoritatea bancară și într-un mediu economic care are propria sa dinamică.

Riscurile financiare se află în niște interdependențe complexe care ar putea crește în mod semnificativ profilul global de risc al băncii. De exemplu, o bancă angajată într-o operațiune valutară este în mod normal expusă riscului valutar, dar va fi expusă în plus și unor riscuri de lichiditate și rata a dobânzii. Riscurile

operaționale sunt legate de organizarea de ansamblu a băncii și funcționarea sistemelor interne, inclusiv cele legate de sistemele informatice, respectarea politicilor și procedurilor bancare și măsurilor împotriva gestiunii greșite și fraudei. Riscurile de afaceri sunt asociate cu mediul de afaceri al băncii, inclusiv cel politic și macroeconomic, factori legali și de reglementare și infrastructura de ansamblu a sectorului financiar și a sistemului de plăți. Riscurile exogene includ o largă varietate de riscuri care, dacă s-ar materializa, ar pune în pericol operațiunile băncii și i-ar submina condiția financiară și adecvarea capitalului.

Băncile trebuie să gestioneze **riscul de creditare global al portofoliului**, precum și **riscul individual aferent fiecărui credit** sau tranzacție în parte. Băncile ar trebui să stabilească legătura dintre riscul de creditare și celelalte categorii de riscuri. O gestiune eficientă a riscului de creditare este o componentă de bază a cadrului gestiunii riscurilor bancare și este esențială pentru succesul pe termen lung al oricărei instituții bancare.

Pentru majoritatea băncilor, împrumuturile acordate reprezintă cea mai mare și cea mai evidentă sursă a riscului de creditare; cu toate acestea, există și alte surse printre activitățile unei bănci care generează risc de creditare, inclusiv operațiunile extrabilanțiere. Băncile se confruntă din ce în ce mai mult cu riscul de creditare în diferite instrumente financiare altele decât împrumuturile, incluzând polițele, tranzacții interbancare, operațiuni de schimb valutar, futures, swap-uri, obligațiuni, options, precum și în garanții și lichidarea tranzacțiilor.

Modalități de analiza riscului de credit

Decizia de a acorda un credit sau alte facilități bancare pentru investiții financiare sau industriale, precum și pentru consum sau alte scopuri depinde în principal de riscul de creditare perceput, deci de probabilitatea ca împrumutătorul să nu-și respecte contractul cu banca. Acesta nu poate sau nu este dispus să ramburseze banii, total sau parțial, ceea ce duce la o pierdere pentru bancă. În primul rând banca evaluează bonitatea personală și instituțională a împrumutătorului, care este criteriul cel mai important. În al doilea rând, sunt examinate caracteristicile operațiunii propuse, acestea fiind ușor ajustate pentru a întruni condițiile băncii cu privire la nivelul de risc acceptat pentru debitorul respectiv.

Pot fi distinse trei modalități de analiză a riscului:

- Riscul ca o funcție de operațiuni
- Riscul ca o funcție de angajamente ale băncii
- Riscul ca o funcție de garanții.

Aceste abordări se aplică atât pentru creditele bănești, cât și pentru cele care nu implică bani (de exemplu, scrisorile de garanție emise de bancă la cererea clientului său).

Riscul ca o funcție de operațiuni

Operațiunile de împrumut pot fi clasificate în funcție de controlul pe care îl au băncile asupra sumei acordate sub formă de credit și în funcție de modul în care se recuperează banii de către bancă.

Operațiunile, de la cea mai riscantă la cea mai puțin riscantă, se pot grupa astfel:

Clasă de credite	Exemple	Descriere	Grad de risc
Credite în alb	Credit de descoperit de cont	Băncile nu au nici un fel de control asupra sumei împrumutate, iar clientul utilizează banii pentru operațiuni care -din punctul de vedere al băncii - nu au o sursă specifică de rambursare	Extrem de ridicat
Operațiuni care permit controlul, băncii asupra utilizării creditului	Scrisoare de credit, facilitatea la import	Prin facilitatea la import, banca acordă un împrumut pentru plata unui furnizor extern, transferându-i în același timp banii acestuia (astfel încât controlează utilizarea sumei acordate)	Ridicat

Operațiuni care au o sursă specifică de rambursare	Accounts receivable financing	Accounts receivable financing: atunci când debitorul clientului îi plătește acestuia, clientul, la rândul său rambursează băncii.	Destul de ridicat
Operațiuni care au o sursă specifică de rambursare și ale căror sume sunt colectate direct de către bancă	Conturi cu debitare automată de către bancă	Ca și în cazul precedent, cu observația că în acest caz, banca va colecta suma datorată de client direct de la debitorul acestuia.	Mediu

Riscul ca o funcție de angajamentele asumate de bancă

În cazul facilităților curente de credit angajamentul luat de bancă este foarte scăzut. Cu toate acestea, companiile mari beneficiază de anumite angajamente din partea băncii: structura tehnică a operațiunilor este similară, dar banca își ia angajamentul ca pe o perioadă de timp definită, să mențină sumele la dispoziția clientului fără să aibă posibilitatea de a anula linia de credit. Acest serviciu este "recompensat" printr-un comision de angajament, plătit asupra sumei acordate.

La acordarea unor credite pe termen lung și a unor credite ipotecare banca se angajează mai mult: își poate cere banii înapoi numai dacă debitorul nu a plătit două sau mai multe rate. Din acest motiv, băncile cer de obicei garanții (de ex. ipoteci).

Riscul ca o funcție de garanții

Atunci când o companie nu-si poate rambursa creditele și dobânzile aferente, banca trebuie să ia în considerare cea de-a "doua bariera" (prima o reprezintă profitul pe termen lung și cash-flow-ul): garanțiile.

În funcție de efectul lor asupra riscului ele pot fi clasificate în patru categorii de garanții, de la cea mai riscantă la cea mai puțin riscantă.

Clasă de garanții	Exemple	Descriere
Nu există garanție		În acest caz, banca a hotărât să nu aibă o a "doua bariera": bonitatea clientului este atât de puternică, concurența dintre bănci atât de ridicată, încât banca nu cere nici un fel de garanție.
Angajamentul unei terțe persoane	Garanție emisă de o altă companie sau o altă bancă.	Atunci când se acordă credite unei filiale a unei companii, banca cere de regulă o scrisoare de garanție din partea firmei mamă: dacă filiala este insolubilă, firma mamă va plăti băncii în locul ei.
Garanție ce trebuie evaluată	Garanție ipotecară, garanție sub formă de titluri listate	Debitorul, unul dintre acționarii săi sau o altă companie din același grup, pune la dispoziția băncii o garanție reală.
Garanție de valoare necunoscută	titluri de stat, numerar, obligațiuni emise de banca creditoare	Similar cu cazul anterior, valoarea garanției nu trebuie evaluată. Un caz extrem de garanție o reprezintă numerarul.

Evaluarea riscului de credit

Riscul de credit (denumit și risc de insolabilitate a debitorului sau risc de nerambursare) exprimă probabilitatea încasării efective, la scadență, a fluxului de numerar anticipat, determinat de creditare. El este asumat de toate băncile și poate genera probleme serioase atât băncii în cauză, cât și întregului sistem bancar, dacă expunerea la risc este substanțială. De aceea, strategia fiecărei bănci trebuie să includă programe și

proceduri de gestionare a riscurilor bancare, în general, și a celor de creditare, în special. Minimizarea expunerii la risc, alături de maximizarea rentabilității, respectarea reglementărilor bancare și a celor generale constituie obiective principale ale managementului bancar.

Decizia de creditare se bazează pe elemente de anticipare din activitatea debitorului (realizarea cash-flow-ului previzionat și a unor indicatori financiari), ceea ce implică evaluarea riscului și acceptarea lui

în cunoștință de cauză. În consecință, riscul nu poate fi evitat, ci doar prevenit și diminuat.

Pe lângă normele de prudențialitate și de limitare a riscului de credit, emise de BNR., fiecare societate bancară reglementează și gestionează acest risc conform normelor și procedurilor proprii de management al riscurilor.

Politicile de diminuare a riscului de credit promovate de către banele au în vedere, în general, limitarea accesului la credite al agenților economici care au rezultate financiare nesatisfăcătoare, desfășoară activități în sectoare economice cu probleme sau au datorii nereglementate față de alți creditori. La acordarea creditelor, banca are în vedere permanent principiul că prima sursă de rambursare a creditului o constituie capacitatea împrumutatului de a genera lichidități, iar ultima sursă garanțiile materiale.

În scopul evaluării și al diminuării riscului în activitatea de creditare, de regulă, banca nu acordă credite:

- agenților economici care înregistrează pierderi și nu au perspective de redresare
- agenților economici care nu contribuie cu capital propriu la finanțarea mijloacelor circulante sau la realizarea proiectelor de dezvoltare (investiții)
- agenților economici care au datorii față de bancă, trecute de aceasta în afara bilanțului și care nu prezintă programe viabile de redresare, în măsură să asigure recuperarea rapidă a creanțelor
- agenților economici pentru care s-a instituit procedura de reorganizare sau de faliment, cu excepția cazurilor în care instanța judecătorească hotărăște că pot fi acordate credite în vederea reorganizării și a redresării activității debitorului

În cadrul normelor de prudențialitate și de limitare a riscului de credit în activitatea bancară, emise de BNR și de Comisia Națională de Valori Mobiliare, în cadrul noilor reglementări Basel II (Regulamentul BNR / CNVM nr. 16/21/14.12.2006 privind expunerile mari ale instituțiilor de credit și ale firmelor de investiții) sunt definiți o serie de termeni necesari evaluării riscului de credit, precum: capital propriu, fonduri proprii, expunere brută, expunere netă, expunere mare, entitate de risc, grup de persoane aflate în legătură, grupu de

persoane fizice cu influență semnificativă, tranzacție în condiții de favoare.

Principalele reglementări pentru diminuarea riscului de credit sunt următoarele:

- Expunerea băncii față de un client sau un grup de clienți aflați în legătură este considerată expunere mare dacă valoarea sa depășește 10% din fondurile proprii ale băncii.
- Nivelul unei expuneri mari nu poate depăși 25% din fondurile proprii ale băncii.
- Valoarea cumulată a expunerilor mari nu poate depăși 800% din fondurilor proprii ale băncii.

BNR a utilizat indicatorul de solvabilitate pentru a limita riscul de creditare, calculat fie ca raport între nivelul fondurilor proprii și expunerea netă aferentă activelor bilanțiere și elementelor din afara bilanțului, fie ca raport între mărimea capitalului propriu și expunerea netă. În primul caz, limita minimă a indicatorului este de 12%, iar în al doilea caz, de 8%.

În cadrul reglementărilor Basel II, solvabilitatea implică și luarea în calcul a altor categorii de riscuri în afară de riscul de credit, respectiv riscul de piață și riscul operațional. Noua rată de adecvare a capitalului înlocuiește indicatorul de solvabilitate calculat anterior.

Solvabilitatea unei bănci constă în capacitatea acesteia de a îndeplini cerințele clienților cu depozite. Autoritățile de reglementare se asigură că băncile dețin într-adevăr capacitatea de a-și îndeplini obligațiile. Acesta este un aspect care afectează stabilitatea întregii țări.

Banca trebuie să atragă tot mai multe depozite pentru a putea acorda mai multe credite. Altfel, nu va putea onora solicitările de retragere de depozite, decât dacă își mărește capitalul. O entitate este mult mai sigură din punct de vedere financiar dacă o parte din activele sale nu este finanțată din surse care trebuie să fie plătite în termen de un an. Astfel de active au întotdeauna un caracter nesigur și, astfel, riscant (în special când sunt formate în principal din credite), în timp ce datoria în sine este inevitabilă. De aceea este important ca o parte din active să fie finanțate din capital și nu doar din datorii.

Nivelul capitalului reprezintă garanția solidității financiare a instituției. Capitalul asigură solvabilitatea băncii în fața riscului de

înregistrare de pierderi din activitatea curentă a băncii.

Din aceste motive, indicatorul de solvabilitate a fost înlocuit de noua rata de adevare a capitalului. Capitalul raportat la necesarul de capital pentru riscul de credit, riscul de piață și riscul operațional trebuie să depășească 8% din fondurile proprii ale băncii.

În ceea ce privește gestionarea riscului de credit în conformitate cu reglementările Basel II, este necesară atribuirea fiecărui credit a unei ponderi de risc, în corelație cu elementele extrabilanțiere aferente creditului și cu calitatea debitorului.

Comitetul de la Basel definește câteva categorii de expuneri, careia i se asociază o anumită pondere de risc, atribuită elementelor din afara bilanțului. Ponderile de risc variază de la 0% pentru titluri de stat (punctându-se spune astfel ca titlurile de stat sunt lipsite de risc), la 150% pentru contrapartide cu cele scayute ratinguri de credit. In cazul abordării standardizate, ponderile de risc sunt date de ratingurile acordate contrapartidei de agențiile specializate de rating (Moody's, Standard & Poor's).

În conformitate cu Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 5/2002 privind clasificarea creditelor și a plasamentelor,

constituirea, regularizarea și utilizarea provizioanelor specifice de risc de credit, cu modificările ulterioare, băncile sunt obligate ca

în scopul protejării capitalului băncii, precum și a depozitelor persoanelor fizice și juridice și a acoperirii eventualelor credite care prezintă certitudini în recuperare, să constituie provizioane specifice de risc de credit și dobândă.

De asemenea, în conformitate cu prevederile Regulamentului B.N.R. nr. 5/2002, **serviciul datoriei** reprezintă capacitatea debitorului de a-și onora datoriile la scadență și se exprimă ca număr de zile de întârziere la plată de la data scadenței, iar **performanța financiară** evidențiază potențialul economic și soliditatea financiară a unei entități economice și se determină pe baza datelor din situațiile financiare periodice. **Inițierea de proceduri juridice** este reprezentată de cel puțin una dintre următoarele măsuri adoptate în scopul recuperării creanțelor:

- Darea de către instanță a hotărârii de deschidere a procedurii falimentului
- Declanșarea procedurii de executare silită

Creditele și plasamentele băncilor sunt clasificate lunar prin aplicarea simultană a criteriilor privind serviciul datoriei, performanța financiară și inițierea de proceduri juridice, în următoarele categorii: **Standard, În observație, Substandard, Îndoielnic, Pierdere.**

Correspondența dintre categoriile de clasificare și criteriile de clasificare a creditelor se stabilește astfel:

Performanța financiară / Serviciul datoriei	A	B	C	D	E	
0 - 15 zile	Standard Pierdere	În observație Pierdere	Substandard Pierdere	Îndoielnic Pierdere	Pierdere Pierdere	Nu s-au inițiat proceduri judiciare
16 - 30 zile	În observație Pierdere	Substandard Pierdere	Îndoielnic Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	
31 - 60 zile	Substandard Pierdere	Îndoielnic Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	
61 - 90 zile	Îndoielnic Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	
minimum 91 de zile	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	Pierdere Pierdere	
						S-au inițiat proceduri judiciare

Dacă s-au inițiat proceduri judiciare, toate creditele acordate sectorului nebanca, rmanța financiară a clienților, se consideră credite „**pierdere**”;

De la sfârșitul anului 2006 băncile din Uniunea Europeană au început procesul de aliniere la prevederile Noului Acord de la Basel (Basel II).

Propunerile privind arhitectura Acordului Basel II se bazează, pe trei piloni strâns legați între ei, respectiv:

- Pilonul 1 – cerințe minime de capital. Pilonul 1 al noului acord de capital revizuieste principiile acordului din anul 1988 prin asocierea mai adâncă a cerințelor minime de capital cu riscul de pierdere economică a fiecărei bănci.
 - volumul fondurilor proprii trebuie să se situeze la un nivel acceptabil
 - evaluarea riscurilor se face prin prisma ratingurilor interne și externe
 - luarea în calcul a riscurilor operaționale
- Pilonul 2 – Supraveghere bancară. Pilonul 2 recunoaște necesitatea exercitării unei supravegheri eficiente asupra modului de evaluare internă a riscurilor băncii, pentru a se asigura existența unor politici solide de risk management și a unui capital suficient pentru aceste riscuri.
 - solvabilitatea trebuie să corespundă profilului de risc
 - supraveghetorii trebuie să evalueze calitatea modelelor de gestionare a riscurilor
 - deținerea de fonduri proprii trebuie să depășească nivelurile minime
- Pilonul 3 – Disciplina de piață. Pilonul 3 subliniază capacitatea disciplinei de piață de a motiva existența unui management prudent prin creșterea gradului de transparență a raportărilor băncii.
 - băncile trebuie să comunice informații despre: nivelul fondurilor proprii, practicile de gestionare a riscurilor și profilul de risc.

Definirea fondurilor proprii și nivelul minim al indicatorului de adecvare a capitalului au rămas la fel ca în cazul lui Basel I. însă, spre deosebire de acordul anterior, în calculul cerințelor minime de capital a fost introdus, pe lângă riscurile de credit și de piață și riscul operațional.

Ceea ce s-a modificat substanțial a fost faptul că pentru a evalua riscul de credit, băncile pot să opteze între două metode: **metoda standardizată și metoda bazată pe ratinguri sau sisteme interne de notare.** în cazul **metodei standardizate**, ponderile de risc sunt atribuite de instituții externe de rating care,

pentru a fi recunoscute de către autoritățile naționale de supraveghere trebuie să îndeplinească anumite criterii.

Noutatea față de prevederile Acordului Basel I constă în introducerea celei de-a cincea clase de risc - 150%, pentru activitățile foarte riscante, și creșterea flexibilității. Astfel, dacă în cazul lui Basel I, pentru toate creditele acordate se aplica o pondere de risc universală de sută la sută, prin metoda standardizată a Noului Acord, ponderile de risc conferite creditelor acordate oscilează între 20% și 150%, în funcție de solvabilitatea și performanța fiecărei firme.

În cazul celei de-a doua metode, bazate pe **ratinguri sau sisteme interne de notare**, ponderile de risc atribuite creditelor acordate vor fi stabilite chiar de către băncile comerciale. în această situație, fiecare bancă comercială va trebui să dezvolte sisteme performante de măsurare a riscului de credit, bazate pe observatii istorice și modele probabilistice și validate de către autoritățile de supraveghere bancară. Avantajul principal al metodei bazate pe ratinguri sau sisteme interne de notare constă în faptul că oferă o mai bună corelație între profilul de risc și fondurile proprii alocate.

Abordări recente ale managementului riscului de credit

Conform abordării tradiționale a riscului de credit, managementul acestuia include ca obiectiv major elaborarea unei politici de creditare corecte care să asigure selecția unor credite sigure și cu o probabilitate maximă de rambursare în condițiile extinderii acelor credite care corespund nevoilor pieței pe care operează banca.

Fundamentul unui management sănătos al riscului de credit constă în capacitatea politicilor privind gestionarea riscului de credit de a identifica riscurile existente și potențiale, inerente oricărei activități de creditare, și de a le limita sau a le reduce. Astfel, politicile clasice privind managementul riscului de credit, în raport cu obiectivele asumate și cu instrumentele utilizate pot fi împărțite în trei categorii:

- **Politici menite să limiteze sau să reducă riscul de credit** prin care autoritatea de reglementare impune o limită maximă de expunere la un singur debitor între 10% și

25% din capital. Comitetul de la Basel pentru supravegherea bancară recomandă un nivel maxim de 25%, intenționând o reducere a acestuia la 10%. În cazul depășirii limitelor impuse, autoritățile de supraveghere pot cere băncilor să ia măsuri de precauție înainte ca nivelul de concentrare a riscului de credit să devină excesiv de riscant.

- **Politici privind clasificarea activelor** cuprind procedeele prin care fiecărui activ îi este atribuit un grad de risc în funcție de probabilitatea cu care are loc neplata creditului, în conformitate cu clauzele contractuale. În practică, clasificarea creditelor este un instrument esențial al managementului riscului de credit, aceasta fiind în mod normal stabilită de autoritățile de reglementare. În cazul în care creditele din categoriile standard până la pierdere reprezintă peste 50% din capitalul unei bănci, banca respectivă este considerată de către autoritatea de supraveghere o bancă-problemă, întrucât există o probabilitate ridicată ca solvabilitatea și profitabilitatea băncii să fie afectate.
- **Politica de provizioane pentru pierderile posibile din credite**, împreună cu rezervele generale constituite pentru pierderi denotă capacitatea băncii de a le absorbi. La determinarea nivelului adecvat al acestora se au în vedere toți factorii care afectează posibilitatea de rambursare a creditelor, precum calitatea politicilor și procedurilor de credit, pierderile anterioare care au afectat profitabilitatea băncii, dinamica creditelor acordate, procedurile de încasare și recuperare a creditelor problemă, volatilitatea variabilelor macroeconomice și tendințele economiei.

Abordările moderne ale managementului riscului de credit pornesc de la premisa că un management eficient trebuie să opereze din momentul luării deciziilor referitoare la acordarea unui credit și până în momentul recuperării sumei împrumutate, cuprinzând inclusiv procedeele de monitorizare și raportare. Astfel, procesul luării deciziilor de creditare influențează toate componentele managementului riscului de credit. O decizie optimă trebuie riguros fundamentată, în special pe o evaluare calitativă a situației debitorului.

Apoi urmează revizuirii periodice ale respectării angajamentelor de către client. În plus, sistemele de avertizare semnalează deteriorarea situației debitorului înainte ca neplata să devină posibilă.

Sistemele limită și rating-urile riscului de credit

Riscul de credit este limitat prin restricții severe care au ca scop reducerea pierderilor în cazul neplăților. Înainte ca orice decizie să fie luată trebuie specificată o limită asupra creditelor totale și o sumă minimă supusă riscului în cazul oricărui client sau unui grup de clienți. Limita rezultă din evaluarea situației debitorilor cum ar fi: venitul anual, proprietatea, ocupația. Accesarea liniilor de credit trebuie să rămână sub limita fixată de bancă.

Pentru a stabili limitele, principiile de bază sunt simple:

- să se evite o situație în care orice pierdere periclitează banca
- să se diversifice angajamentele cu privire la diferitele dimensiuni cum ar fi: clienți, industrie și regiuni
- să se evite creditarea oricărui debitor cu o sumă care i-ar putea mări datoria dincolo de capacitatea de împrumutare.

Capitalul băncii constituie o altă limită pentru mărimea creditelor asumate, dată fiind diversificarea cererilor sau direcțiile politicii de creditare. Pentru a susține creditele acordate, capitalul necesar îndeplinește trei funcții: împreună cu rezerva constituită pentru pierderi servește ca *amortizor de șoc*, este o *sursă de finanțare* și servește ca *indicator de apreciere* a măsurii în care creditul asigură rentabilitatea propusă de bancă. Limitele de capital sunt dublu condiționate: de fiecare bancă în parte și de autoritatea de supraveghere prin stabilirea unui nivel maxim al gradului de îndatorare admis.

În ultimă instanță, cu un sistem de *management al riscului cantitativ*, capitalul băncii poate fi alocat tuturor liniilor de credit. Asemenea alocări de capital solicită sisteme speciale pentru măsurarea riscurilor la nivelul unei tranzacții și la nivelul portofoliului băncii asigurând limitarea riscului consolidat în concordanță cu capitalul disponibil efectiv.

Sistemele creditelor limită sunt larg răspândite. Uneori ele nu sunt pe atât de relevante pe cât apar. Când banca derulează tranzacții cu un număr limitat de clienți importanți, este dificil de stabilit limite, deoarece împrumutul este bazat pe o relație continuă. Stabilirea limitelor și relațiile bancare sunt niște procese interactive. Apoi, corporațiile mari cu o poziție de credit excelentă sunt mai puțin supuse limitelor. Cu alte cuvinte, „relația bancară” și „împrumutul numelor” tind să reducă importanța limitelor cantitative.

Pentru persoanele fizice, procesul de aplicare a creditului limită poate fi simplificat considerabil întrucât evaluarea calității riscului se poate baza adesea pe scoring-ul de credit. Scoring-ul estimează calitatea riscului ca o funcție a numărului limitat de caracteristici selectate.

Limitele privind concentrarea de credite care relevă, de regulă, expunerea maximă admisă pentru un singur client, grup sau sector de activitate economică sunt instrumente ale politicii de creditare preferate de băncile mici, regionale sau specializate, care vor revizui periodic aceste limite.

Băncile stabilesc și alte tipuri de limite, cum sunt cele care specifică tipurile de credite și alte instrumente de credit pe care banca le oferă sau intenționează să le ofere clienților sau scadențele maxime pentru fiecare tip de credit acordat.

Dacă avem în vedere faptul că băncile trebuie să obțină profit, putem spune că acestea stabilesc o limită a prețului creditului. Ratele de dobândă trebuie să fie suficiente pentru a acoperi costurile bancare și pierderile probabile. Pe de altă parte, un anumit nivel al ratei dobânzii poate fi menținut pentru a dezvolta un anumit tip de credit sau a atrage un anumit segment de clientelă. Rata dobânzii percepută de bancă la creditele acordate asigură o finanțare indirectă a riscului de credit. De aceea, nivelul minim al ratei dobânzii negociată cu clienții este dat de opțiunea fiecărei bănci în ceea ce privește metoda de stabilire a ratei dobânzii. Dacă se are în vedere costul resurselor de finanțare, nivelul minim al ratei dobânzii trebuie să acopere cheltuielile totale (dobânzi plătite, cheltuieli generale, cheltuieli speciale în cazul în care banca accesează resurse speciale). Stabilirea nivelului

ratei dobânzii în funcție de rata solvabilității bancare și ratei rentabilității financiare (ROE) va asigura încadrarea în nivelul impus al normei de solvabilitate și o rentabilitate corespunzătoare a plasamentelor efectuate de bancă.

Mărimea riscului este asociată cu **calitatea riscului**, pentru a oferi o imagine completă a acestuia. Calitatea riscului acoperă atât probabilitatea neplății cât și recuperările (în cazul neplății). De obicei, ea este surprinsă prin sistemele de rating.

Sistemele de rating interne există în multe instituții. Sistemul clasifică debitorii în concordanță cu calitatea lor de credit. Uneori, facilitățile sunt luate în considerare pentru a surprinde calitatea protecției împotriva neplății debitorului care este inserată odată cu facilitatea. O asemenea protecție poate fi obținută prin statutul datoriei privilegiate sau colateral, garanții, sau orice alt acord contractual (convenții).

Cele mai cunoscute sisteme sunt cele ale agențiilor de rating. Rating-urile nu sunt niște măsurători cantitative ale calității riscului, ci niște ierarhizări. Sistemele de rating obișnuite includ de la 6 la 10 categorii, suficiente pentru a face distincție între clasele de risc.

Pentru uzul intern al băncilor, există și alte opțiuni ce pot fi luate în considerare. Mai întâi, rating-urile pot califica poziția creditului debitorului în loc să-l combine cu riscul recuperării. Rating-urile atașate facilităților sunt utile de fiecare dată când garanțiile sunt atașate facilităților individuale. Pentru tranzacțiile structurate cu garanții și colaterali, calitatea protecției devine mai importantă decât poziția creditului debitorului. Dacă se merită un sistem de rating dedicat facilităților sau nu, aceasta este o opțiune managerială.

Un sistem de rating poate, de asemenea, servi ca instrument pentru politica de credit. De exemplu, unele rating-uri minime pot fi cerute pentru a face un împrumut sau pentru a delega puterea inspectorilor de credite. Acestora li se poate permite sau nu să încheie tranzacțiile bazate pe rating-ul debitorului.

Un sistem de rating trebuie să fie relevant. Pentru debitorii corporativi, criteriile folosite pentru evaluarea riscului sunt bine cunoscute: profitabilitate, dezvoltare, perspectiva

industrială, avantajele competitive, management și acționari pe lângă setul standard de indici.

Planul sistemului de rating diferă de la instituție la instituție. Unele bănci preferă un sistem de rating destul de amănunțit cu reguli explicite pentru aprecierea criteriilor și pentru evaluarea lor. Altele se concentrează mai mult pe aprecierea rațională a calității riscului cu orientările specificând criteriile ce vor fi evaluate înainte de a emite o judecată.

Îmbunătățirea calității creditului

Garanțiile și convențiile sunt principalele instrumente folosite pentru *îmbunătățirea calității creditului*. Ele au ca țintă reducerea amplitudinii pierderii în caz de neplată pentru că pierderile măresc recuperările. Colateralii și garanțiile părții terțe prezintă puncte comune cu o asigurare, iar convențiile sunt mai mult un ajutor pentru *monitorizarea activă a riscurilor*.

Convențiile creează obligații în plus pentru debitor. De exemplu, dacă debitorul încalcă convențiile, creditorul poate avea dreptul la o rambursare promptă a datoriei.

Îmbunătățirea calității creditului este obținută prin separarea, parțială sau aproape totală, a riscului tranzacției de riscul debitorului. Instrumentele îmbunătățirii calității creditului ating acest scop prin transformarea riscului sau prin reducerea riscului.

Colateralul transformă riscul de credit într-un risc de recuperare plus un risc al valorii capitalului. Garanțiile părții terțe transformă riscul neplății debitorului într-un risc de neplată comun mai mic.

Convențiile sau alte procedee care atenuează riscul de credit sunt declanșatori utili pentru monitorizarea activă a riscului ori de câte ori situația creditului debitorului se deteriorează.

Procedeele de îmbunătățire ale calității creditului pot fi complexe, cum sunt tranzacțiile structurate. **Tranzacția structurată** are ca obiectiv izolarea riscului de tranzacție de acela al entității debitorului. Garanțiile și convențiile sunt ingredientele de bază ale unei structuri de acest tip.

Un exemplu de *tranzacție structurată* este **securitizarea**. Securitizarea este o tranzacție sau un sistem, prin care riscul de credit asociat unei expuneri sau unui grup de expuneri este clasificat în tranșe. **Securitizarea tradițională** implică transferul economic al expunerilor securitizate către o societate cu funcțiune specifică care emitente titluri. Acest proces se va realiza prin transferarea proprietății expunerilor securitizate de la instituția de credit inițiatoare sau prin sub-participare. Titlurile emise nu reprezintă obligații de plată ale instituției de credit inițiatoare.

Securitizare sintetică presupune clasificarea în tranșe utilizând derivatele de credit sau garanții și menținerea totalului expunerilor în bilanțul instituției de credit inițiatoare. Poziția de securitizare înseamnă o expunere la o securitizare.

Instrumentele îmbunătățirii calității creditului sunt numeroase și folosite din ce în ce mai mult. Acestea pot fi de la simple scrisori de credit până la structuri complexe pentru finanțare de proiect, achiziționare de active sau securitizare.

CREDIT RISK MANAGEMENT

Ph.D. Ion Nițu
Ec. Eliza Paicu
Ec. Alin Nițu

Abstract: As stated by the Basel Committee on Banking Supervision, while financial institutions have faced difficulties over the years for a multitude of reasons, the major cause of serious banking problems continues to be directly related to lax credit standards for borrowers and counterparties, poor portfolio risk management, or a lack of attention to changes in economic or other circumstances that can lead to a deterioration in the credit standing of a bank's counterparties.

The article hereby first offers an overview on the range of risks the banks are exposed to and on the specific techniques used in order to diminish the effects of these risks, inherent to the current banking operations. Given the importance of credit risk management, a more comprehensive analysis is conducted in order to present the credit risk assessment and mitigating methods, modern approaches on credit risk and related policies and procedures, highlighting the improvements on credit risk approaches under the new Basel II Framework.

Key words: credit risk management, credit risk assessment, collateral, risk mitigation, risk exposure, solvency ratio, capital adequacy, credit risk provision, risk weights, credit ratings, internal ratings based approach, loan concentration, credit quality improvement, securitization.

Jel Classification: G15, G21, G32.

The management of banking risks represents the process used by the managers to meet the requirements of sound banking strategies by identifying the key risks, obtaining consistent, efficient and secure indicators, deciding on the risks that need mitigated and those that can be taken and to what extent, creating procedures for monitoring the effects of the risks.

From the point of view of the banking risks' management, the risk financing involves both risk reduction (through general or specific reserves) and risk transfer (through insurance or operations with derivative instruments). Risk reduction works best for risks whose frequency and complexity are predictable or when there are no insurances on the market. Risk transfer is most adequate when the potential significance of losses is full-size.

In any case, risk transfer is difficult in the absence of conventional insurances markets. If high risks that can neither be reduced nor transferred still remain, it becomes very difficult for the manager to use risk control in order to eliminate or avoid risks. Ultimately, the managers must be able to identify and assess the risk level.

The commercial banks encounter a range of risks related to their current operations, and their risk exposure can be inherent to their basic activities or an additional exposure, brought about by the goal of obtaining a bigger profit than the normal one. The first exposure refers

to pure risks and the second one to speculative risks.

Depending on the range of banking activities than can involve risks, the speculative risks can be:

- Financial risks – they directly affect the balance-sheet and include:
 - o The credit risk
 - o The liquidity risk
 - o The market risk
 - o The insolvency risk
- Performance risks associated to operations in the financial-banking field. They include:
 - o The operational risk
 - o The technologic risk
 - o The new product risk
 - o The strategic risk.
- Environmental risks – they are the effect of banks' operating in a competitive environment, strictly regulated by the supervisory authority and in an economic background with its own dynamic.

The financial risks interrelate in a complex way which may increase significantly the bank's global risk profile. For example, a bank engaged in a foreign exchange operation is normally exposed to the currency risk, but will also be exposed to a liquidity risk and an interest rate risk. The operational risk refer to the overall organization of the bank and the performance of internal systems, including those related to information systems, to the

compliance of banking policies and procedures and the measures against bad management and fraud. The business risks are associated to the bank's business environment, including the political and macroeconomic risks, to the legal and regulation factors and to the overall infrastructure of the financial sector and the payment system. The external risks include a large variety of risks which, if occurred, would endanger the bank's operations and weaken its financial status and capital adequacy.

The banks must manage the overall portfolio credit risk, along with the individual risk associated to each loan or transaction. The banks should establish the connection between the credit risk and the other types of risks. An effective credit risk management is the foundation in banking risks' management and is essential to the long term success of any banking institution.

For the most banks, the loans granted stand for the main and the most obvious source of credit risk; although, there are other specific banking activities which generate a credit risk, including off-balance sheet operations. More and more the banks deal with the credit risk while managing financial instruments other than loans, including policies, interbank transactions, foreign exchange operations, futures, swaps, bonds, options, as well as collateral and closing transactions.

Credit risk assessment methods

The decision of granting a loan or other banking facilities for financial or industrial investments, as well as for private use or other purposes, mainly depends on the associated credit risk, more precisely on the probability that the borrower does not comply with the terms of his contract with the bank. In the first place, the bank assesses the personal and institutional creditworthiness of the client, which is the main criterion. In the second place, the specific characteristics of the proposed transaction are studied then slightly adjusted to meet the banks' terms with respect to the accepted risk level for that specific client.

Three methods of risk assessment can be identified:

- risk residing in operations
- risk residing in bank's engagements
- risk residing in collateral.

These approaches apply both for monetary credits and for those not involving money (for example, a letter of credit issued by the bank at the request of its client).

Risk residing in operations

Credit operations can be classified depending on the control the banks have over the amount granted through a loan and depending on the way the bank is repaid the money.

From the most risky to the least risky, the operations can be broken down into several groups:

Credit group	Examples	Description	Risk level
Blank credit	Overdraft	The banks have no control over the amount granted and the client uses the money for operations which don't have attached a specific source of repayment from the bank's point of view.	Extremely high
Operations which allow the bank's control over the use of the credit	Letter of credit, import facility	Through the import facility, the bank grants a loan used for the payment of an external supplier, while transferring the money to that specific supplier (in such a manner the bank controls the use of the amount granted).	High
Operations that have a specific source of reimbursement	Accounts receivable financing	When the client's debtor makes him the payment, the client, in his turn, repays the bank.	Moderately high
Operations that have a specific source of reimbursement and their attached amounts are directly collected by the bank	Debtor accounts with automatic debit by the bank	Same as in the previous example, just that in this case the bank will collect the amount that has to be repaid directly from the client's debtor.	Medium

Risk residing in bank's engagements

In what concerns the current credit facilities the bank's engagement is very low. Even so, the big companies benefit from some specific bank's engagements: the technical structure of the operations is similar but the bank engages that, on a limited period of time, it provides the client the use of the amount without having the possibility of annulling the credit line. This service is rewarded through a commitment commission, charged over the amount granted.

When granting long term loans and some mortgage loans the bank commits more:

the bank may ask for its money back unless the client has already paid one or more installments. On account of this, the banks usually request collateral (for example mortgages).

Risk residing in collateral

When a company can not repay its loans and associated interests, the bank must consider "the second barrier" (the first one consists in long term profit and cash-flow): the collateral.

Depending on the effect on the risk level, the collateral can be classified in four groups of guarantees, from the most risky to the least risky:

Guarantee group	Examples	Description
There is no guarantee		In this case, the bank decided not to have a "second barrier": the creditworthiness of the client is so important, the competition among banks is so harsh, that the bank asks for no guarantees.
Third party engagement	Guarantee issued by another company or another bank	When granting loans to a company's subsidiary, the bank usually asks for a letter of guarantee from the mother company: if the subsidiary's insolvency is proved, the mother company will pay the bank instead.
Guarantee that needs to be assessed	Mortgage, listed titles	The client, one of its shareholders or another company from the same group puts at the bank's disposal a real property.
Unknown value guarantee	Public securities, cash, bonds issued by the creditor bank	Same as the previous case, the value of the guaranteed needs not be assessed. An extreme case of guarantees is the cash.

Credit risk assessment

The credit risk (namely the insolvency risk or the non-payment risk) expresses the probability of cashing in, at maturity, the foreseen cash-flow. It is a risk taken by all banks and can generate serious difficulties both to the bank concerned and to the entire banking system, if the risk exposure is substantial. For that, each bank's strategy must include general risk management programs and procedures and specific credit risk management policies. Reducing the risk exposure, along with optimizing the profitability, complying with the banking and general regulations represents main objectives of banking management.

The credit decision is based on anticipation elements related to the debtor's activity (reaching the forecast cash-flow and some financial indicators), which implies risk assessment and acceptance, knowingly.

In consequence, the risk can not be avoided, but only prevented and mitigated.

Beside the prudential requirements and the credit risk limitations enforced by the National Bank of Romania, each banking institution regulates and manages this risk according to own policies and procedures of risk management.

Credit risk mitigation policies promoted by the banks focus on limiting the access to loans for companies with unsatisfactory financial results, that carry on their activities in economic sectors in distress or that have unregulated debts to other creditors. In the loan approval process, the bank constantly considers that the first source of credit reimbursement is the capacity of the client to generate liquidity and his last source is represented by the guarantees.

In the purpose of assessing and mitigating the credit risk, usually the bank does not approve loans to:

- companies that record losses and that have no perspectives of rehabilitation
- companies that don't subscribe own capital to financing the circulating tools or to the development (investment) projects
- companies that have acquired debts to the bank, written off the balance sheet, and that don't possess viable rehabilitation programs, capable of rapidly repaying the debts.
- Companies that have been initiated legal procedures of reorganization and bankruptcy, with the sole exception when the judiciary court decides that loans can be granted for reorganization and rehabilitation of the debtor's activity.

In the body of the prudential and credit risk limitation regulations issued by the National Bank of Romania and the National Commission of Transferable Securities, a series of terms necessary to the assessment of the credit risk are defined: own capital, own funds, gross exposure, net exposure, great exposure, risk entity, group of clients connected, group of natural persons with significant influence, non-arm's length transaction.

The main regulations for mitigating the credit risk are the following:

- The exposure of a bank to a client or a group of clients connected is considered a great exposure if its value exceeds 10% of the bank's own funds.
- The level of a great exposure can not exceed 25% of the bank's own funds
- The accumulated values of a bank's great exposures can not exceed 800% of the bank's own funds.

Formerly, the National Bank of Romania used to limit the credit risk through the solvency ratio, expressed as total equity over distribution credit, weighted according to their level of risk, or as own funds over distribution credit. In the first case, the lowest level of the ratio was 8% and in the second case 12%.

Under Basel II regulations, the ratio factors in other risk categories than credit risk, such as market risk and operational risk. The new capital ratio replaces the former solvency ratio.

A bank's solvency consists of its ability to fulfill the withdrawal demands of its depositors. The regulatory authorities ensure that the banks are indeed capable of meeting their obligations. This is a matter that affects the economic stability of an entire country.

The bank must collect more deposits to be able to distribute more credit. Otherwise, it will be unable to meet withdrawal demands, unless it increases its equity. As it turns out, a business entity is more secure if part of its current assets is not financed by sources that must be repaid within the year. Such assets always have an uncertain and thus risky character (especially when essentially composed of loans), while debt itself is inevitable. That is why it is important that a portion of assets be financed by equity capital and not just debt.

The level of equity capital is the guarantee of the entity's financial soundness. Equity acts to preserve the bank's solvency against the risk of loss engendered in the course of its operations.

For these reasons, the solvency ratio for banks was replaced by the new capital ratio. The regulatory capital over credit risk, operational risk and market risk necessary capital must exceed 8% of the bank's own funds.

In what concerns the credit risk measurement under Basel II, it is necessary to weight the total amount of the loan, referred to as the outstanding balance, by the quality of the borrower.

The Basel Committee defines several categories of credit risk exposures, with a weighting for each category to be applied to outstanding loan balances. This weighting extends from 0% for sovereign governments, which amounts to saying that sovereign debt is risk-free, to 150% for counterparties with the worst credit ratings. In effect, in the standardized approach the weightings to apply depend on the ratings assigned by the rating agencies (Moody's, Standard & Poor's) to the counterparty.

According to the National Bank of Romania's Regulation no. 5/2002 regarding classifying loans and capital investments, and defining credit risk provisions policies, with the subsequent amendments and completions, the banks must form credit risk provisions in order

to protect the bank's capital, the natural persons' and the companies' deposits, and to cover the loans with indication of potential losses.

In addition, according to the previously mentioned NBR's Regulation, the debt service represents the debtor's capacity of meeting his obligations at maturity and expresses the number of days overdue from the maturity date. The financial performance reflects the economic potential and the financial strength of an economic entity, and is determined on its periodical financial papers. The initiation of judiciary proceedings over a credit agreement consists in at least one of the following measures, having the purpose of refunding the overdue debt:

- the decision of the judiciary court to open the bankruptcy procedure
- the opening of the enforcement procedure.

The loans and the bank's capital investments are classified monthly by simultaneously applying the criteria presented above: the debt service, the financial performance, the initiation of legal proceedings:

- standard
- watch (under observation)
- substandard
- doubtful
- loss.

The correspondence between these classification categories and the criteria mentioned above is reflected as follows:

Financial performance \ Debt service		Financial performance					
		A	B	C	D	E	
Debt service	0 - 15 days	Standard	Under obs.	Substandard	Doubtful	Loss	No legal procedures were initiated
	16 - 30 days	Loss	Loss	Loss	Loss	Loss	
	31 - 60 days	Under obs.	Substandard	Doubtful	Loss	Loss	Legal procedures were initiated
	61 - 90 days	Loss	Loss	Loss	Loss	Loss	
	minimum 91 days	Substandard	Doubtful	Loss	Loss	Loss	
		Loss	Loss	Loss	Loss	Loss	

If the legal procedures have been initiated, all the loans granted to non-banking clients, regardless of their financial performance, are considered "loss".

Since the end of 2006, the banks in the European Union have started the process of alignment to the requirements of the new Basel II Framework. The architecture of Basel II Framework is based on three pillars:

- **Pillar 1 – Minimum capital requirements.** Pillar 1 of the new capital framework revises the 1988 Accord's guidelines by aligning the minimum capital

requirements more closely to each bank's actual risk of economic loss.

- o Acceptable level of own funds
- o The banks may use internal ratings-based approaches to credit risk or may use external measures of credit risk to assess the credit quality of their borrowers for regulatory capital purposes.
- o Explicit capital charge for a bank's exposures to the risk of losses caused by failures in systems, processes, or staff or that are caused by external events, such as natural disasters (operational risks).

- **Pillar 2 – Supervisory Committee.** Pillar 2 recognizes the necessity of exercising effective supervisory review of banks' internal assessments of their overall risks to ensure that bank management is exercising sound judgment and has set aside adequate capital for these risks.
 - The solvency must be in accordance to the risk profile
 - The supervisors must assess the quality of the risk management models
 - Own funds must exceed the minimum requirements.
- **Pillar 3 – Market discipline.** Pillar 3 highlight the ability of market discipline to motivate prudent management by enhancing the degree of transparency in banks' public reporting.
 - The banks must disclose information on own funds, risk management practices and risk profile policies.

The definition of own funds, as well as the minimum requirements for capital adequacy, have remained the same as in the Basel I Framework. However, unlike the previous framework, apart from the credit risk, the minimum capital requirements also consider the market risk and the operational risk.

What was substantially changed is the fact that banks, in order to assess the credit risk, may decide on two methods: the standardized approach and the internal ratings-based approach. In the standardized approach, the risk weights are provided by External Credit Assessment Institutions, that, in order to be recognized by the national supervising authorities, need to meet certain criteria.

The novelty to the Basel I Framework consists in a fifth risk weight – 150%, for highly risky operations. However, while previously each risk category carried a fixed risk weighting, under Basel II three of the categories (loans to sovereigns, corporates and banks) have risk weights determined by the external credit ratings assigned to the borrower. Amongst the other categories that continue to have fixed risk weights applied by Basel II, loans secured on residential property will carry a risk weight of 35% against 50% previously. This lower weighting is a recognition of the historically low rate of losses typically incurred on residential mortgage loan portfolios across

different countries and over a range of economic environments.

In the case of internal ratings based approach, the risk weights will be determined by the commercial banks themselves. Lenders will be able to develop their own models to determine their regulatory capital requirement using the internal ratings based approach. The banks will estimate a probability of default while the supervisor provides set values for loss given default, exposure at default and maturity of exposure. These values provide a risk weighting for each exposure or type of exposure. The main advantage of this method is providing a better correlation between the risk profile and allocated own funds.

Recent approaches of risk management

In accordance to the traditional approach on credit risk, its management includes a major goal a sound crediting policy that ensures the selection of secure loans with high rate of reimbursement, in the background of developing the loans that meet the market requirements.

The foundation of sound credit risk management consists in the capacity of risk management policies to identify potential and existing risks, inherent to any credit activity, to limit or reduce them. Consequently, the classic approaches on risk management, in relation to their objectives and their instruments, can be classified into three categories:

- Policies meant to limit or mitigate the credit risk. The supervisory authority imposes a maximum risk exposure between 10% and 25% of the bank's own funds. The Basel Committee for banking supervision recommends a maximum level of 25%, intending to reduce it to 10%. In the case of exceeding the limits, the supervisory authorities may ask the banks for precaution measures before the level of risk concentration becomes highly hazardous.
- Policies on assets classification. To each asset it corresponds a risk weight, depending on the credit loss probability, according to the contractual terms. In practice, the loan classification is an essential risk management instrument, being normally regulated by the supervising authorities. In case a bank's loans classified in substandard to loss categories exceed

50% of the bank's capital, it is considered a risky institution by the supervisory authority, because its solvency and profitability may be highly affected.

- Loan loss provisioning policies, along with general reserves for losses, reflect the bank's capacity of absorption. In determining their adequate level, all factors related to the reimbursement process are taken into account: the quality of credit policies and procedures, previous losses that have affected the bank's profitability, the dynamics of the approved loans, the repayment and recovering procedures of overdue loans, the instability of macroeconomic variables and the economy's tendencies.

The modern risk management approaches are founded on the principle that an effective management must operate from deciding on a loan approval to collecting the amount granted, including the monitoring and reporting processes. Thus, the loan approval decision process influences all the components of credit risk management. An optimum decision must be strongly documented, based especially on a qualitative assessment of the client's situation. Then, periodical revisions of meeting the terms of the contract follow. Moreover, there are trigger effects that signal the depreciation of the client's situation before non-payment becomes possible.

Limiting systems and credit risk ratings

The credit risk is limited through severe restrictions that have the purpose of reducing the amount of losses. Before any decision is taken, a limit on the overall loan portfolio and a minimum sum exposed to risk in any client's case or group of clients need to be established. The limit results from assessing the debtor's situation: annual income, personal property, occupation. Engaging the credit lines must remain below the limit stated by the bank.

In order to set the limitations, the basic principles are simple:

- to avoid any situation in which any loss endangers the bank
- To diversify the engagements regarding different loan portfolios, grouped by: clients, industries, regions.

- To avoid approving any loan to a debtor that might rise his debt over his reimbursement capacity.

The bank's capital represents another limitation for the volume of approved loans, given the solicitations' diversification and the credit policy trends. In order to sustain the approved loans, the necessary capital acts as:

- shock amortization instrument, along with loss reserves
- financing source
- indicator of assessing the profitability of the loan.

The capital limits depend on each bank at a time and on the supervisory authority by setting a maximum level of acceptable liability.

With a quantitative risk management system, the bank's capital can be allocated to all credit lines. Such capital allocation require special systems for risk assessment at transaction level and at overall portfolio level, ensuring the limitation of consolidated risk according to the effectively available capital.

The systems of credit limits are largely recognized. Sometimes they are not as relevant as they seem. When the bank carries out transactions with a limited number of important clients, it is difficult to set limitations, because the loan is based on a continuous relationship. Setting limits and banking relationships are interactive processes. Large corporations with excellent credit standards are less subject to limitations. In other words, the banking relationship and the 'name borrowing' tend to reduce the importance of quantitative limitations.

For natural persons, credit limitations can be considerably simplified because the credit quality assessment can be based on the credit scoring. The scoring estimates the risk quality, parting from a limited number of selected characteristics.

The limits for loan concentration, which usually reflect the maximum accepted exposure for a single client, group of clients or economic sector, are instruments of credit policies preferred by smaller banks, regional or specializes banks, that will periodically revise these limits.

The banks set also other types of limits, that specify the types of loans and other credit instruments the banks offer or intends to offer,

or the maximum maturity for each credit instrument.

Having in mind that the banks must gain profit, we can state that they establish a credit price limitation. The interest rates have to be high enough to cover the banking costs and probable losses. On the other hand, a certain level of interest rate can be maintained in order to develop a certain type of credit or to attract a certain segment of clientele. The interest rates of approved loans ensure a direct financing of the credit risk. Therefore, the minimum negotiated level of interest rate is specified by each bank's option on setting the interest rate. Bearing in the mind the costs of financing sources, the minimum level of the interest rate must cover all expenses (paid interest, general expenses, special expenses in case the bank draws special financing sources). Setting the level of the interest rate depending on the solvency rate and on the return on equity (ROE) will ensure the compliance with the regulated solvency level and a satisfactory profitability of the capital investments of the bank.

The level of risk is associated to the quality of the risk. The quality of the risk covers both the loss probability and the reimbursement (in the case of non-payment). Usually, it is enclosed in the rating systems.

Internal ratings based systems exist in many institutions. The system classifies debtors according to their credit quality. Sometimes, the facilities are taken into consideration in order to assess the quality of the protection against the debtor's non-payment. Such protection can be obtained through privileged debt status or collateral, guarantees or any contractual agreement (conventions).

The most known systems belong to the rating institutions. The ratings are not quantitative methods of risk measuring but levels of hierarchy. The usual rating systems include six to ten categories, considered sufficient in order to distinguish among risk groups.

For the banks' internal use, there are other options to be considered. First, the ratings can qualify the position of loan instead of combining it with the non-payment risk. The ratings attached to the facilities are useful each time the guarantees are attached to individual facilities. For the structured transactions with

collateral, the quality of protection becomes more important than the position of the debtor's loan. Whether it is worth a special rating system for facilities is the management's decision.

A rating system can also serve as instrument for the credit policy. For example, some minimum ratings can be asked in order to grant a loan or to delegate the credit officer's authority. They can be allowed or not to close transactions based on the debtor's rating.

A rating system must be relevant. For corporate clients, the criteria for risk assessment are well-known: profitability, development, industrial perspective, competitive advantages, management and shareholders, apart from the usual set of indicators.

The system rating differs from institution to institution. Some banks prefer a fairly explicit rating system with detailed rules for credit assessment. Others focus more on the national assessment of risk quality, specifying the criteria to be evaluated before taking a decision.

Credit quality improvement

The guarantees and the conventions are the main instruments used for credit quality improvement. They target the reduction of loss level because losses increase the refunds. The collateral and third party guarantees have common characteristics to an insurance, while conventions represent more of a help to risks active monitoring.

Conventions create more obligations for the debtor. For example, if the debtor breaks a convention, the creditor reserves the right to ask for a prompt reimbursement of the debt.

Credit quality improvement is obtained through total or partial separation of the transaction risk of the debtor's risk. The instruments of credit quality improvement reach this goal by transferring or mitigating the risk.

The collateral transforms the credit risk in a reimbursement risk plus a value of capital risk. The third party guarantees transforms the debtor's non-payment risk in a lesser risk. The conventions or other risk diminishing procedures are useful triggers for active risk monitoring whenever the debtor's loan situation deteriorates.

The credit quality improvement procedures can be complex, such as structured transactions. The structured transaction targets

to isolated the transaction risk from the debtor's risk. The collateral and the conventions are basic instruments for such a structure.

Securitization is an example of structured transaction. Securitisation enables a bank to transfer the credit risk of its assets to third parties. A bank may also acquire credit risk from third parties through a securitisation transaction. Specific rules govern the determination of the capital adequacy requirement for credit risk in both these situations.

Banks apply securitization as a risk management tool and as a way of using capital more efficiently. The credit risk is divided into tranches through a securitisation transaction. Each tranche has a different credit risk varying from low to high. There are two types of securitisation: traditional and synthetic securitisation.

In the case of traditional securitisation, a bank transfers assets to a securitisation special purpose vehicle. This special purpose vehicle issues the securities in which third parties invest.

The special purpose vehicle uses the proceeds of the issue to repay the bank for the purchase of the assets.

In the case of synthetic securitisation, the bank retains the assets on its balance sheet. The bank transfers the credit risk in various tranches to third parties by means of credit derivatives such as credit-linked notes and credit default swaps. The bank is not exposed to any credit risk on the underlying assets, but does run a counterparty credit risk in respect of the counterparties for the various credit derivatives.

The quality credit improvement instruments are numerous are largely used. They can range from letters of credit to complex structures for project financing, asset acquisition or securitization.

IMPLEMENTAREA SISTEMULUI DE CONTROL MANAGERIAL ÎN ROMÂNIA

Prof.univ.dr.Marcel Ghiță

Universitatea "Athenaeum" din București

Abstract: În România s-a impus reorganizarea sistemului de control intern prin emiterea OMFP nr. 946/2005 privind aprobarea Codului controlului intern, cuprinzând standardele de management / control intern la entitățile publice și pentru dezvoltarea sistemelor de control managerial.

În baza acestui cadru normativ, entităților publice li se recomandă desființarea compartimentelor de control sau de inspecție și disiparea activităților de control aferente acestora pe fluxul proceselor, care se desfășoară în cadrul entităților, iar eventualele acțiuni de control sau inspecție, care vor apărea ca necesare, să se realizeze pe baza deciziilor și ordinelor managementului general.

În plus, în acest act normativ se precizează responsabilitățile managementului general privind procesul de gestionare a riscurilor și cel de reorganizare a sistemului de control managerial prin elaborarea procedurilor operaționale de lucru pentru toate activitățile din cadrul entităților.

Pentru asigurarea desfășurării în bune condiții a procesului de implementare a noului sistem de control managerial se recomandă constituirea grupului de lucru, care cade în responsabilitatea managementului general.

Din structura grupurilor de lucru nu se recomandă să facă parte auditori interni, însă aceștia trebuie să mentoreze și să monitorizeze activitățile impuse de OMFP nr. 946/2005 privind Codul controlului intern, modificat și completat prin OMFP nr. 1389/2006, pe tot parcursul derulării acestui proces.

Activitățile pe care trebuie să le desfășoare grupul de lucru presupun parcurgerea mai multor faze și anume elaborarea listei activităților, elaborarea Registrului riscurilor, elaborarea arborelui activităților, elaborarea procedurilor de lucru.

Dintre activitățile ce revin grupurilor de lucru, elaborarea procedurilor operaționale reprezintă cea mai importantă activitate a implementării sistemului de control managerial și, din aceste considerente, este prezentată detaliat în succesiunea pașilor ce se impun pentru realizarea procedurilor. În același timp, se are în vedere faptul că procedurile sunt de o mare diversitate și trebuie să respecte o metodologie de elaborare unitară, standardizată în baza OMFP nr. 946/2005.

În încheierea articolului se prezintă arhitectura sistemului de control managerial care va trebui să se contureze în entitățile publice din România, după implementarea OMFP nr. 946/2005, realizată în conformitate cu buna practică europeană.

În România, în prezent, procesul de reorganizare a sistemului de management și control intern este în curs de desfășurare, fiind mai avansat în cadrul ordonatorilor principali de credite, dar în perspectivă considerăm că acest proces va fi accelerat de către toate entitățile publice din dorința de a putea accesa fondurile structurale europene, oferite pentru dezvoltarea entităților.

Cuvinte cheie: implementare, control managerial, sistem de control managerial, grupuri de lucru, listă de activități, arborele activităților, responsabilizarea administratorilor riscurilor, registrul riscurilor, prioritizarea riscurilor, proceduri operaționale de lucru, arhitectura sistemului de control managerial, control procedural, control financiar preventiv, control ulterior, audit intern, audit extern, audit extern al UE.

JEL Clasificație: H 11, H 83, P 11, P 21, P 26, P 35, P 43, P 51

1. Modul de organizare a controlului managerial

În toate entitățile publice există un sistem de control intern. Problema este că acest sistem nu este dezvoltat, actualizat și suficient de flexibil, pentru a permite un bun control asupra tuturor compartimentelor din entitate și asupra activităților desfășurate de managementul de linie, care să răspundă cerințelor managementului general și din aceste considerente este necesară o reevaluare și adaptare a acestuia la cerințele Standardelor de control intern adoptate în România, prin OMFP

nr. 946/2005 pentru aprobarea Codului controlului intern.

Modul de organizare a noului sistem de control intern este problema fiecărui manager care nu mai trebuie să aștepte să vină cineva din afară care să-i sugereze modalitățile de implementare a acestuia. În același timp, sistemul va fi organizat în funcție de specificul activității desfășurate în cadrul entității, de pregătirea profesională și de stabilitatea personalului, de cultura entității și alte elemente care caracterizează această activitate.

În concluzie, noul sistem de management și control intern care trebuie implementat în

entitate, în consonanță cu principiile Guvernanței corporative, se mai numește sistemul de control managerial și nu are altă rațiune decât aceea de a se suprapune strategiei de realizare a obiectivelor entității.

Controlul managerial realizat de managementul general prin intermediul managementului de linie, trebuie să aibă o abordare pentru întreaga diversitate a activităților din cadrul entității, cu scopul realizării unei activități manageriale sănătoase. Controlul managerial este responsabil pentru ansamblul activităților din cadrul entității, inclusiv pentru componenta financiară a acesteia.

Pentru demararea activității de analiză și organizare a sistemului de control managerial în entitățile din sectorul public, OMFP 946/2005 recomandă constituirea grupurilor de lucru, formate din șefii compartimentelor din cadrul entității în coordonarea managerului general sau a înlocuitorului de drept al acestuia.

2. Rolul grupurilor de lucru

În cadrul entităților au fost *constituite grupurile de lucru*, în baza art. 3 din OMFP nr. 946/2005, care reprezintă colective formate din specialiști recunoscuți de la nivelele managementului de linie, sau salariați care coordonează activitățile ce se desfășoară în cadrul acestora, având rolul de a organiza, coordona și monitoriza elaborarea sistemelor de management și control intern de la nivelul fiecărui compartiment din cadrul entității.

Grupul de lucru se constituie prin decizie/ordin al managementului general și reprezintă o comisie constituită temporar, respectiv până la implementarea sistemelor de control managerial în entitate. Responsabilitatea constituirii grupului de lucru revine conducătorului entității publice sau înlocuitorului de drept al acestuia, iar răspunderea pentru monitorizarea implementării revine fiecărui nivel al managementului de linie.

Grupul de lucru va realiza un program de dezvoltare a sistemelor de control managerial pe compartimente cu responsabilități concrete și termene de realizare, care va cuprinde cunoașterea propriului sistem de control intern, înțelegerea instrumentelor de control existente în cadrul entității și acțiunile planificate pentru

informarea tuturor angajaților despre noul sistem de control managerial.

De asemenea, grupul de lucru constituit va trebui să urmărească îndeplinirea programului de activitate, aprobat de managementul general, iar pentru aceasta va putea implica și personalul din compartimentele pe care le coordonează. Spre exemplu, pentru elaborarea Registrului riscurilor și a procedurilor operaționale de lucru vor trebui să implice întreg personalul existent în structura entității, având în vedere că fiecare salariat are responsabilități proprii de execuție și/sau coordonare. În același timp, nimeni nu va fi capabil să evalueze mai bine riscurile cu care se confruntă în realizarea atribuțiilor de serviciu și să elaboreze procedurile de lucru, decât persoanele implicate în realizarea acestor activități.

Activitatea de îndrumare metodologică și monitorizare a implementării sistemului de control managerial se va materializa în rapoarte trimestriale prin care se va prezenta stadiul implementării sistemului, problemele cu care se confruntă compartimentele din cadrul entității și progresele înregistrate pe baza măsurilor și recomandărilor adoptate.

Un obiectiv major al grupului de lucru îl reprezintă programarea activităților acestuia, coordonarea și monitorizarea personalului din subordine pentru încadrarea în termenele planificate.

Dacă nu se organizează grupul de lucru, șansele implementării sistemului de control managerial sunt minime, având în vedere inexistența monitorizării și a consilierii de specialitate pe parcursul implementării, atât de necesare, a managementului de linie pentru realizarea programului de implementare a sistemului de control, de către managementul general.

3. Responsabilitatea implementării sistemului de control managerial în cadrul entităților publice

Sistemul de control existent în cadrul entităților este constituit din ansamblul formelor de control cunoscute, respectiv autocontrolul, controlul mutual, controlul ierarhic, controlul financiar contabil, controlul administrativ, controlul calității, inspecțiile și altele, iar dintre acestea, numai controlul financiar preventiv și controlul financiar de gestiune sunt obligatorii.

Pe lângă acest sistem de control, în cadrul entităților publice a fost organizată începând cu anul 2003, funcția de audit intern. Scopul auditului intern este acela de a evalua funcționalitatea sistemului de control intern și de a asigura consiliere managerului general, pentru luarea celor mai eficiente decizii.

În vederea reorganizării noului sistem de control managerial, Comisia Europeană recomandă ca toate activitățile de control intern să devină opționale, iar managementul general să fie acela care stabilește activitățile de control care sunt necesare a fi implementate în cadrul entității pe care o coordonează.

Implementarea sistemului de control managerial este un proces de mare răspundere și de durată, care se va putea realiza prin antrenarea în totalitate a persoanelor din cadrul entității și care se află și va rămâne în responsabilitatea managementului general.

În același timp, sistemul de control managerial implementat trebuie să fie un sistem flexibil, care să reducă activitățile de control atunci când nu se mai impun, și să dezvolte activități de control corespunzătoare, atunci când apar semnalmentele unor disfuncțiuni sau când există schimbări în sistem.

4. Statutul auditorilor interni față de grupurile de lucru

Auditorul intern nu poate face parte din grupul de lucru întrucât este o persoană care trebuie să monitorizeze activitatea acestuia și să sprijine managementul general în organizarea noului sistem de control intern. Principalele activități în care auditorul intern trebuie să consilieze grupul de lucru sunt:

- analiza sistemului de control intern existent;
- efectuarea lucrărilor pregătitoare pentru implementarea noului sistem, respectiv elaborarea chestionarelor de control intern pentru activitățile și procesele ce se desfășoară în cadrul entității;
- monitorizarea evaluării chestionarelor de control intern;
- consiliere pentru pregătirea activităților privind:
 - elaborarea listei activităților;
 - elaborarea arborelui activităților;
 - elaborarea procedurilor de lucru;
 - elaborarea registrului riscurilor.

Auditorul intern trebuie să monitorizeze grupul de lucru până la implementarea în

totalitate a noului sistem de control intern și să informeze sistematic managerul general asupra activităților grupului de lucru și asupra problemelor cu care se confruntă acesta și care pot întârzia procesul de implementare.

Luând în considerare aceste atribuții majore de evaluare și monitorizare a activității grupurilor de lucru, auditorul intern nu poate face parte din această structură.

5. Elaborarea listei activităților și a arborelui activităților în cadrul entităților

Lista activităților se impune a se realiza la nivelul fiecărui compartiment de către managementul de linie. Dacă lista nu există sau se dorește verificarea și actualizarea acesteia, se recomandă să se realizeze lista activităților prin solicitări repetate ale salariaților de a prezenta în scris atribuțiile de serviciu curente, periodice și anuale. După analiza și definitivarea listei activităților pe compartimentele funcționale din cadrul entității, aceasta se va compara cu atribuțiile stabilite prin *Regulamentul de organizare și funcționare* și cu *fișele posturilor salariaților*, în vederea completării și aducerii la zi a acestora.

După actualizare, activitățile se transferă în structura compartimentelor din organigrama entității, rezultând astfel Arborele activităților, pe baza căruia se va efectua codificarea procedurilor operaționale. Realizarea codificării procedurilor de lucru pentru fiecare activitate din cadrul compartimentelor se recomandă a se realiza în sistemul zecimal, pentru a permite completarea ulterioară ori de câte ori se impune aceasta.

Elaborarea acestor documente permite demararea activității de priorizare a procedurilor operaționale, respectiv stabilirea modalităților de etapizare a realizării procedurilor operaționale astfel: în primă fază a procedurilor curente, apoi a celor periodice și în final a celor anuale. În același timp aceste documente stau la baza întocmirii Registrului riscurilor.

6. Elaborarea Registrului riscurilor

Registrul riscurilor este un document care are un format obligatoriu, prezentat de UCASMFC, în documentul *Managementul riscurilor*, care se află pe site-ul www.mfinante.ro.

Așa cum rezultă din modelul Registrului riscurilor, prezentat mai sus, acesta cuprinde

riscurile inerente oricărei activități, structurate pe obiectivele entității. În urma tratării riscurilor, respectiv prin aplicarea diferitelor forme de control intern, rămân riscurile reziduale care intră în activitatea de auditare.

Registrul riscurilor se recomandă să conțină și un istoric al riscurilor de la înființare până în prezent, sau din 1990 până în prezent.

Registrul riscurilor trebuie să se elaboreze de către fiecare compartiment din cadrul entităților pentru toate activitățile acesteia, activitate care se află în coordonarea șefului de compartiment și constă, practic, în atașarea riscurilor la operațiile elementare care compun activitățile cuprinse în *Lista activităților*.

Identificarea riscurilor atașate operațiilor elementare, componente ale activităților, se realizează de către fiecare salariat în parte, pe baza analizei cadrului normativ, dar și din propria experiență.

Registrele riscurilor realizate la nivelul fiecărui compartiment, în coordonarea managementului de linie, se centralizează pentru obținerea Registrului riscurilor la nivelul entității. În practică se recomandă ca managerul general să stabilească o persoană responsabilă cu centralizarea Registrului riscurilor la nivelul entității și actualizarea periodică a acestuia, de regulă anual.

7. Elaborarea procedurilor operaționale de lucru, în conformitate cu OMFP nr. 1389/2006 de modificare și completare a OMFP nr. 946/2005

Elaborarea Arborelui activităților la nivelul entităților, prin care s-a realizat codificarea și ulterior prioritizarea elaborării procedurilor și a Registrului riscurilor, reprezintă etape premergătoare elaborării propriu-zise a procedurilor operaționale de lucru.

Realizarea procedurilor de lucru se află în responsabilitatea fiecărui angajat din cadrul entității, pentru activitățile pe care le gestionează, în coordonarea managementului de linie și în responsabilitatea managementului general și reprezintă un proces de durată, care trebuie etapizat și urmărit sistematic, în conformitate cu OMFP nr. 1389/2006, care modifică și completează OMFP nr. 946/2005.

În acest sens, managementul general solicită managementului de linie programul de implementare a procedurilor operaționale care

este monitorizat și de către șeful compartimentului de audit intern.

De asemenea, managementul general trebuie să evalueze evoluția grupului de lucru pentru a se asigura de calitatea implementării procedurilor operaționale.

Elaborarea procedurilor de lucru trebuie să reprezinte pentru fiecare nivel de management din cadrul entităților o prioritate absolută care va contribui la responsabilizarea salariaților și realizarea în mod unitar a atribuțiilor de serviciu. În același timp, existența procedurilor operaționale de lucru reprezintă o necesitate în perspectiva accesării fondurilor comunitare.

Pentru fiecare procedură trebuie să existe un responsabil cu elaborarea acestora și ulterior întreținerea, respectiv completarea și actualizarea sistematică, funcție de evoluția activităților proceduralizate și a cadrului legislativ și normativ. Buna practică recomandă ca fiecare salariat să fie responsabil pentru procedurile cu care lucrează. Acolo unde există mai mulți salariați care utilizează aceeași procedură se stabilește un singur responsabil. Responsabilul de realizarea și actualizarea procedurii va răspunde și de implementarea și monitorizarea procedurilor de lucru în practica celorlalți salariați.

Elaborarea procedurilor se va realiza pornind de la cadrul legal și normativ urmărind cuprinderea în totalitate a activităților specifice, dar și înglobarea activităților de control intern (autocontrolul, controlul mutual, controlul ierarhic ș.a.) pe fluxul operațional, în punctele cheie ale activităților; stabilirea responsabilităților pe nivele de execuție și pe fazele proceselor care se desfășoară (întocmire, elaborare, avizare, aprobare); respectarea principiului dublei semnături; asigurarea transunerii prelucrărilor într-un sistem informatizat adecvat; stabilirea modalităților de arhivare a documentelor ș.a.

Procedurile odată realizate trebuie scrise și formalizate, ceea ce presupune completarea acestora cu modele de documente specifice, cu exemple concrete și apoi să fie supuse aprobării de pe nivelele de management corespunzătoare, moment în care devin obligatorii pentru toate categoriile de salariați ale entităților.

Procedurile scrise și formalizate trebuie să fie coroborate cu fișele posturilor salariaților, pentru asigurarea respectării atributelor

prevăzute în proceduri și cu atribuțiile stabilite prin *Regulamentul de organizare și funcționare al entității*.

Menționăm că ansamblul *procedurilor scrise și formalizate*, reprezintă cadrul procedural, care este o completare a cadrului normativ și trebuie să acopere în totalitate activitățile, fluxurile, procesele și operațiile conținute de cadrul legislativ și normativ aplicabil domeniului și să fie o *continuare a acestuia prin adaptarea practică a prevederilor normative generale* la specificul entității.

Concomitent cu elaborarea *Registrului riscurilor*, în baza *OMFP nr. 946/2005 privind Codul controlului intern*, managementul general va trebui să treacă la ***elaborarea, scrierea și formalizarea procedurilor de lucru pentru toate activitățile entității***.

Procedura este constituită din totalitatea pașilor ce trebuie urmați, a modalităților de lucru și a regulilor de aplicat, în vederea executării activității, atribuției și sarcinii.

În practică, *procedurile sunt de o mare diversitate și sunt reglementate prin acte normative* purtând diferite denumiri, cum ar fi: lege, ordonanță, cod, cartă, hotărâre, normă metodologică, instrucțiune, precizare, circulară, regulament etc.

Dintre *cele mai cunoscute proceduri* pot fi menționate:

- procedura de inventariere;
- procedura de înregistrare contabilă;
- procedura de calcul a drepturilor salariale;
- procedura de întocmire și raportare a situațiilor financiare;
- procedura de organizare și exercitare a controlului financiar preventiv propriu;
- procedura de atribuire a contractelor de achiziție publică;
- procedura de constatare și sancționare a contravențiilor;
- procedura de numire a auditorilor interni
- procedura de organizare și desfășurare a concursurilor pentru ocuparea posturilor publice vacante;
- procedura de evaluare a performanțelor profesionale individuale ale funcționarilor publici de conducere și de execuție ș.a.

Pentru a deveni proceduri interne, respectiv elemente/instrumente ale controlului intern, procedurile cuprinse în acte normative trebuie să fie *particularizate prin acte*

administrative interne, care au în vedere o serie de trăsături specifice, cum ar fi: organizarea proprie entității, relațiile între compartimente, circuitele informaționale, competențele și responsabilitățile persoanelor etc.

Procedurile cuprinse în acte administrative emise / necesar a fi emise de conducătorul entității publice sau în acte normative a căror competență de aprobare revine altor instituții / autorități publice, *pot deveni instrumente viabile de control intern, dacă acestea sunt:*

- definite pentru fiecare activitate a entității publice;
- deplin integrate în componentele sistemului de organizare al entității;
- precizate în documente scrise;
- simple, complete, precise și adaptate obiectului lor;
- actualizate în mod regulat;
- aduse la cunoștința personalului implicat, inclusiv sub formă de documente informatizate;
- bine înțelese și, mai ales, bine aplicate.

Elaborarea procedurilor interne de lucru pentru desfășurarea tuturor activităților, impune parcurgerea mai multor faze astfel:

- a. codificarea procedurilor;
 - b. prioritizarea procedurilor;
 - c. elaborarea propriu-zisă a procedurilor
 - d. formalizarea procedurilor;
 - e. stabilirea responsabililor cu elaborarea procedurilor și actualizarea periodică a acestora.
 - f. coroborarea procedurilor cu fișele posturilor;
- a.** Pentru codificarea procedurilor se va elabora o schemă logică de sistem pe baza listei activităților și se recomandă folosirea sistemului de codificare zecimală care permite adăugarea ulterioară de noi proceduri.
- b.** Prioritizarea procedurilor este o activitate foarte importantă pentru entitate. În general, în entitățile din România, cu puține excepții, avem proceduralizate aproximativ 5 – 10% din activități care se desfășoară pe fluxul procesului, dar în multe cazuri acestea nu sunt formalizate și actualizate.

Din aceste considerente suntem conștienți că nu se pot realiza dintr-o dată toate procedurile care sunt necesare, astfel încât să avem activități/compartimente în totalitate proceduralizate.

Managementul general împreună cu compartimentul de audit intern trebuie să

stabilească un sistem de prioritizare al cadrului procedural. Astfel, recomandăm să se acorde prioritate realizării procedurilor curente, chiar zilnice, apoi celor care se realizează periodic și ulterior celor anuale.

Sistemul de prioritizare al realizării procedurilor va trebui să fie aprobat de nivelul general de management în vederea asigurării elaborării acestora la termenele stabilite.

În prezent, nu putem discuta despre integrarea în Uniunea Europeană fără demararea unui proces profund de realizare a cadrului procedural în entitățile din sistemul românesc. Astfel, în practica europeană este total neprofesional să mai existe entități, activități, programe care să funcționeze fără un sistem proceduralizat, formalizat și aprobat de nivelele de management.

Standardele de bună practică internaționale recomandă ca un membru al Consiliului de administrație să aibă responsabilitatea creării cadrului procedural, într-un termen cât mai scurt posibil (1-2 ani).

c. Elaborarea procedurilor se va realiza pornind de la cadrul legal și normativ urmărind cuprinderea în totalitate a activităților specifice, dar și înglobarea activităților de control intern (autocontrolul, controlul mutual, controlul ierarhic ș.a.) pe fluxul operațional, în punctele cheie ale activităților; stabilirea responsabilităților pe nivele de execuție și pe fazele proceselor care se desfășoară (întocmire, elaborare, avizare, aprobare); respectarea principiului dublei semnături; asigurarea transpunerii prelucrărilor într-un sistem informatizat adecvat; stabilirea modalităților de arhivare a documentelor.

d. Procedurile odată realizate trebuie scrise și formalizate, adică trebuie să conțină modele de documente specifice, cu exemple completate și să fie aprobate de nivelele de management corespunzătoare, moment în care devin obligatorii pentru toate categoriile de salariați ale entităților.

e. Pentru fiecare procedură trebuie să existe un responsabil cu elaborarea acestora și ulterior întreținerea, respectiv completarea și actualizarea sistematică, funcție de evoluția activităților proceduralizate și a cadrului legislativ și normativ.

Buna practică recomandă ca fiecare salariat să fie responsabil pentru procedurile cu

care lucrează. Acolo unde există mai mulți salariați care utilizează aceeași procedură se stabilește un singur responsabil.

Responsabilul de realizarea și actualizarea procedurii va răspunde și de implementarea și monitorizarea procedurilor de lucru în practica celorlalți salariați.

f. Procedurile scrise și formalizate trebuie să fie coroborate cu fișele posturilor salariaților, pentru asigurarea respectării atributelor prevăzute în proceduri și cu atribuțiile stabilite prin *Regulamentul de organizare și funcționare al entității*.

Menționăm că ansamblul *procedurilor scrise și formalizate*, care reprezintă cadrul procedural, trebuie să acopere în totalitate activitățile, procesele și operațiile conținute de cadrul legislativ și normativ aplicabil domeniului și să fie o continuare a acestuia prin adaptarea practică a prevederilor normative generale la specificul entității.

Auditul intern își va atinge obiectivele numai dacă există un *sistem de control intern* bine organizat, formalizat și periodic constituit din: standarde și proceduri, ghiduri profesionale, coduri deontologice (nu etice), care să susțină morala profesiei de audit, având în vedere faptul că auditorul trebuie să fie în afara oricărui bănueli, „precum soția Cezarului”.

Managerii trebuie să înțeleagă recomandările și concluziile auditorilor, să perceapă ajutorul pe care îl primesc pentru stăpânirea riscurilor, care apar și evoluează continuu, și atitudinea pozitivă a acestora față de entitate.

Auditorii interni și managerii trebuie priviți ca parteneri și nu ca adversari, având aceleași obiective, printre care eficacitatea actului de management în vederea atingerii țintelor propuse în condiții de performanță.

Auditul intern este considerat ca fiind ultimul nivel al sistemului de control intern al entității, care nu efectuează activități de control sau inspecții, ci evaluează sistemul de control intern și furnizează managementului general un punct de vedere privind funcționalitatea acestuia în cadrul entității.

Auditul intern face parte din sistemul de control intern al entității publice, dar el este altceva, respectiv este acea componentă care evaluează, monitorizează și supervizează

funcționalitatea sistemului de management și control intern, prin procedurile de urmărire a modului de implementare a recomandărilor și concluziilor.

Auditorii interni evaluează sistemul de control intern al entității și dau o asigurare rezonabilă managementului general referitoare la funcționalitatea acestuia.

8. Structura sistemului de control managerial în România

A. Controlul monitorizat de UCASMFC, în structura căruia avem:

a. – controlul procedural, care trebuie să acopere între 50-90% din totalul activităților de control care se organizează în cadrul entităților.

Controlul procedural cuprinde autocontrolul cu formele lui (controlul mutual, controlul ierarhic și controlul partenerial), care trebuie să fie implementat în procedurile de lucru operaționale, în conformitate cu precizările OMFP nr. 1389/2006 de modificare a OMFP nr. 946/2005. În fapt, acesta reprezintă fostul control operațional sau controlul concomitent.

Procedurile operaționale trebuie să conțină integral cadrul normativ care reglementează domeniul, activitățile de control disipate pe fluxul proceselor, responsabilitățile și documentele care se elaborează. Procedurile odată realizate, vor fi aplicate, îmbunătățite, însușite de personalul de execuție și conducere, actualizate sistematic și aprobate de nivelele de management corespunzătoare.

Procedurile operaționale trebuie să acopere și domeniile celor 25 de Standarde de control intern stabilite de cadrul normativ.

Din practică se știe că nu există proceduri operaționale perfecte, dar acesta este un element în plus pentru perfecționarea continuă a acestora prin evoluțiile care există în practică.

Responsabilitatea elaborării procedurilor revine tuturor nivelelor de conducere, iar în cadrul acestora fiecare salariat răspunde de elaborarea și actualizarea propriilor proceduri de lucru.

Standardele de bună practică recomandă ca evaluările anuale ale personalului entității să țină cont de stadiul elaborării și actualizării propriilor proceduri de lucru.

Procedurile de lucru avizate și aprobate de nivelele corespunzătoare de management, completate cu modele de elaborare a

documentelor se numesc proceduri scrise și formalizate.

În sistemul public din România, există proceduri operaționale, aproximativ pentru 5-10% din activitățile entității și acestea nu sunt formalizate, ceea ce va presupune un proces de 1,5 – 2 ani pentru realizarea programului de elaborare a procedurilor operaționale specifice entităților.

b. Controlul financiar preventiv este un control ex-ante, care trebuie să devină un control opțional și să reprezinte 1 – 5% din totalul activității de control intern din cadrul entității. În acest sens, managementul general hotărăște dacă are nevoie de acest control și asupra căror activități trebuie să se desfășoare.

În general, controlul financiar preventiv când se organizează supervizează coerența logică a unui lanț de operațiuni financiare.

În practică, răspunderea controlului financiar preventiv este solidară cu managementul, dar numai în raport cu culpa sa, chiar dacă a fost dus în eroare. Însă responsabilitatea rămâne în totalitate a managerului general, conform legislației în vigoare.

În practică auditorii interni propun eliminarea controlului financiar preventiv, atunci când controlul procedural oferă o asigurare rezonabilă, însă, înainte de eliminare, o recomandare bună ar putea fi ridicarea acestui control la nivelul ierarhic superior.

c. Controlul ulterior este un control ex-post care trebuie să reprezinte 9-10% din totalul activităților de control din cadrul entității.

În România se impune organizarea acestui control ținând cont de desființarea controlului financiar de gestiune prin OUG nr. 119/1999 privind auditul intern și controlul financiar preventiv, cu ocazia organizării compartimentelor de audit intern.

În practică acest control trebuie să se realizeze în baza deciziei / ordinului managerului general și nu se impune înființarea de compartimente de control sau inspecție, decât numai ca excepție, funcție de specificul activității entității.

Controlul ulterior reprezintă un control de asigurare a managementului, respectiv este fostul control gestionar de fond, și trebuie să acopere aproximativ 25% din operațiunile

desfășurate în cadrul entității și să se realizeze în eșantioane de 5-15%.

În practică, controlul ulterior poate fi realizat parțial sau total de organul ierarhic superior.

Menționăm că aceste trei forme de control (controlul procedural, controlul financiar preventiv și controlul ulterior) care trebuie să se regăsească în prezent în cadrul entităților din România, asigură structura de bază a sistemului de control managerial și reprezintă canalele de informare uzuale pentru management.

B. Funcția de audit intern este realizată în România, în sistemul public, în conformitate cu cadrul normativ, monitorizată de UCAAPI din cadrul MEF, pe baza Standardelor internaționale de audit intern și în sectorul privat prin reglementările Camerei Auditorilor Financiar din România, în baza modificării Legii nr. 81/1991 privind societățile comerciale.

Principalele activități ale auditului intern sunt:

- evaluarea sistemului de control managerial;
- consilierea managementului general;
- reprezintă o evaluarea a modului de implementare a sistemului de management și control intern.

C. Auditul extern, care este audit financiar, realizat de Curtea de Conturi a României, care se află în coordonarea Parlamentului, pentru entitățile din sistemul public și de CAFR pentru entitățile din sistemul privat.

Scopul principal al auditului extern, în conformitate cu buna practică internațională în domeniu enumeră:

- exactitatea și realitatea situațiilor financiare, conform reglementărilor contabile în vigoare;
- evaluarea sistemelor de management și control la autoritățile cu sarcini privind urmărirea obligațiilor financiare sau către alte fonduri publice;
- utilizarea fondurilor alocate de la buget sau din alte fonduri speciale;
- calitatea gestiunii economico-financiare;
- economicitatea, eficacitatea și eficiența utilizării fondurilor publice.

Auditul financiar al CCR reprezintă o evaluare externă a modului de organizare și funcționare a sistemului de management financiar și control intern din cadrul entităților.

D. Auditul extern al Uniunii Europene pentru entitățile care accesează fonduri europene și care reprezintă o evaluare externă a activităților monitorizate de CE.

Auditul intern și auditul extern reprezintă pentru managerul general surse de informare suplimentară pe lângă canalele de informare de bază ale acestuia, prezentate mai sus.

Considerăm că arhitectura sistemului de management și control intern, prezentată mai sus se impune a fi constituită în toate organizațiile pentru asigurarea implementării controlului managerial în accepțiunea principiilor Guvernanței corporative, recomandată de buna practică internațională în domeniu.

În prezent, entitățile publice, și nu numai, trebuie să implementeze sistemul de control managerial, prezentat mai sus prin reorganizarea *sistemului de control intern existent*, respectiv prin disiparea tuturor activităților de control intern pe fluxul proceselor care se desfășoară în cadrul entității.

Această reorganizare va conduce la implementarea unui *nou sistem de control intern*, bazat pe gestiunea riscurilor, în responsabilitatea managementului și fundamentat pe principiile Modelului de control COSO – ceea ce va reprezenta în fapt *implementarea sistemului de control managerial recomandat țărilor membre de către Comisia Europeană*.

Bibliografie selectivă

1. BOULESCU MIRCEA, GHIȚĂ MARCEL, MAREȘ VALERICĂ - *Fundamentele auditului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2001
2. GHIȚĂ MARCEL, MAREȘ VALERICĂ – *Auditul performanței finanțelor publice*, Editura CECCAR, București, 2002
3. GHIȚĂ MARCEL - *Auditul intern*, Editura Economică, București, 2004
4. GHIȚĂ MARCEL, MIHAI SPRÂNCEANĂ - *Auditul intern al instituțiilor publice*, Editura Tribuna Economică, București, 2005
5. GHIȚĂ MARCEL, MIHAI SPRÂNCEANĂ - *Auditul intern al instituțiilor publice*, Editura Tribuna Economică, București, 2006

6. RENARD JACQUES - *Teoria și practica auditului intern*, Ediția a IV-a, traducere din limba franceză realizată de Ministerul Finanțelor Publice în cadrul unui proiect finanțat de PHARE, București, 2002
7. *** *Recomandări privind controlul intern* – extras din «Noua practică a controlului intern» cu autorizare IFACI, realizat de Ministerul Finanțelor Publice în cadrul unui proiect finanțat de PHARE, București, 2004
8. *** THE INSTITUTE OF INTERNAL AUDITORS – *The Professional Practices Framework*
9. *** INSTITUTUL FRANCEZ AL AUDITORILOR CONSULTANȚI INTERNI – IFACI - *Norme profesionale ale auditului intern*
10. *** *Legea nr. 672/2002* privind auditul public intern, M.Of. nr. 953/2002.
11. *** *Legea nr. 133/2002* pentru aprobarea OUG nr. 75/1999-republicată, privind activitatea de audit financiar, M.Of. nr. 598/2003
12. *** *Ordonanța Guvernului nr. 37/2004* pentru modificarea și completarea reglementărilor privind auditul intern, M.Of. nr. 91/2004
13. *** *OMFP nr. 38/2003* pentru aprobarea Normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern, M.Of. nr. 130 bis/2003.
14. *** *OMFP nr. 1702/2005* pentru aprobarea normelor privind organizarea și exercitarea activității de consiliere, M.Of. nr. 154/17.02.2006.
15. *** *Raportul de activitate al UCAAPI pentru anul 2007*.
16. *** OMFP 946/2005 pentru aprobarea Codului controlului intern, cuprinzând standardele de management / control intern la entitățile publice și pentru dezvoltarea sistemelor de control managerial, M.Of. nr. 675 din 28.07.2005
17. ***OMFP nr. 1389/2006 privind modificarea și completarea OMFP 946/2005 pentru aprobarea Codului controlului intern, cuprinzând standardele de management / control intern la entitățile publice și pentru dezvoltarea sistemelor de control managerial

IMPLEMENTING THE MANAGERIAL CONTROL SYSTEM IN ROMANIA

Ph.D. Marcel Ghiță
„Athenaeum” University Bucharest

Abstract: In Romania it was imposed the reorganization of the internal control system through the issue of the Order of the ministry of public finances no. 946/2005 approving the Internal Control Code, comprising the internal management/control standards at the public entities and for the development of the managerial control systems.

Based on this normative act it's being recommended, for the public entities, to dissolve their control or inspection departments and to dissipate the control activities within these departments and any possible actions of control or inspection, which are seen as necessary, will be accomplished on the basis of the general management's decisions.

Moreover, in this normative act are being specified the general management's responsibilities concerning the risk administration process and also the one regarding the reorganization of managerial control, through the issue of work operational procedures for all the activities within the entity.

For assuring, in good conditions, the development of this process for implementing the new managerial control system it is recommended the constitution of a working group, a task that is to be accomplished by the general management.

It is not recommended that these working groups include internal auditors, but the internal auditors must guide and monitor the activities imposed by the Order of the ministry of public finances no. 946/2005 approving the Internal Control Code, modified and completed through the Order of the ministry of public finances no.1.389/2006, during the entire process.

The activities that these working groups must conduct presume the crossing of multiple fazes such as the elaboration of the list of activities, the elaboration of Register of Risks, the elaboration of the "activities' tree", the elaboration of the work procedures.

From the activities that are conducted by the work groups, the elaboration of the operational procedures represents the most important activity for the implementation of the managerial control system and, because of these reasons, this activity it is presented, in detail, for every step that must be taken for realizing the procedures. At the same time, it is taken into consideration the fact that the procedures are highly diversified and must follow a unitary elaboration methodology, standardised by the Order of the ministry of public finances no. 946/2005.

In the closing part of the article it is presented the architecture of the managerial control system which must be shaped within the public entities from Romania, following the implementation of the Order of the ministry of public finances no. 946/2005, according to the European good practice.

In Romania, in the present, the process for the reorganization of the internal control and management system it is in full development, being more advanced within the main credit ordinations, but in the future we can consider the fact that this process will be accelerated by all the public entities because of the desire to access the European structural funds, offered for the entities' development.

Key-words: implementation, managerial control, managerial control system, working groups, activities' list, "activities' tree", assuming the responsibility for the administration of risks, Register of Risks, prioritizing risks, working operational procedures, the architecture of the managerial control system, procedural control, financial preventive control, subsequent control, internal audit, external audit, external audit for the European Union.

JEL Clasification: H 11, H83, P 11, P 21, P 26, P 35, P 43, P 51

1. The mode for organizing managerial control

In all public entities there is an internal control system. The problem is that this system is not developed, up-dated and flexible enough to allow an effective control on all entity compartments and on all activities carried out by the line management such as to correspond to the requests of general management and, therefore, there is necessary a re-evaluation and adapting thereof to the internal control standards adopted in Romania, by PFMO No. 946/2005.

The way of organizing the new internal control system represents the issue of each manager who does not have to wait anymore for somebody from exterior to come and suggest the ways of implementing thereof. At the same time, the system will be organized given the specific of the activity carried out within the entity, by the professional training and stability of the personnel, by the culture of said entity and other elements characterizing the activity.

Consequently, the new management and internal control system which must be implemented within the entity, in accordance

with the principles of corporative Governance, is also called managerial control system and it does not have any other reason than superimposing thereof to the strategy used in carrying out the objectives of the entity.

The managerial control carried out by the general management by means of the line management must be approached for the entire diversity of the activities within said entity, in order to perform a healthy managerial activity. The managerial control is responsible for the assembly of activities within the entity, including the financial component thereof.

In order to start the analysis and organizing activity of the managerial control system within public sector entities, PFMO No. 946/2005 recommends constituting work groups formed of the heads of departments within said entity in coordinating general management or the entitled replacement thereof.

2. The role of working groups

Within entities there were constituted work groups, on account of the provisions of Art. 3 from PFMO No. 946/2005, representing groups of specialists acknowledged from the line management levels, or employees coordinating the activities that are carried out within thereof, having the role of organizing, coordinating and monitoring the elaboration of management and internal control systems at the level of each compartment within said entity.

The work group is constituted by decision/order of the general management and it represents a temporary constituted committee, namely until implementing managerial control systems within entity. The responsibility of constituting the work group belongs to the public entity manager or his entitled replacement, and the responsibility for the implementing monitoring belongs to the each level of the line management.

The work group will realize a program for developing the managerial control systems on compartments with concrete responsibilities and deadlines, comprising knowledge on its own internal control system within entity, the understanding of the existent control tools and planned actions for informing all employees about the new managerial control system.

At the same time, the work group will have to check on fulfilling the tasks in the activity program, approved by the general management, and in this sense it will be also able to involve the personnel in the compartments it co-ordinates. For instance, in order to elaborate the Risks and Operational Work Procedures Register, they will have to get all the personnel in the structure of said entity involved, taking into consideration that each employee has his own responsibilities of execution and/or coordination. At the same time, no one will be able to better evaluate the risks he is dealing with in carrying out work responsibilities and duties and elaborate work procedures, than the persons directly involved in performing said activities.

The methodological counseling and monitoring activity of implementing the managerial control system will be materialized in term reports wherein there will be disclosed the level of implementing the system, the problems the compartments within said entity are dealing with and the progress obtained as a result of the adopted measures and recommendations.

A major objective of the work group is represented by programming the activities thereof, coordinating and monitoring the personnel such as to observe the planned deadlines.

If it is not organized a work group, the chances to implement the managerial control system are minimum, taking into consideration the lack of existence of monitoring and specialty counseling during the necessary implementation of the line management, in order to carry out the program for implementing the control system by the general management.

3. The responsibility for implementing the managerial control system within public entities

The existent control system within entities is constituted by the assembly of the known control forms, namely self-control, mutual control, hierarchic control, accounting and financial control, administrative control, quality control, inspections and others and, among thereof, only the preventing financial control and the management financial control are compulsory.

Besides this control system, within public entities there was constituted, starting from 2003, the internal audit function. The purpose of the internal audit is that of evaluating the functionality of the internal control system and providing counseling for the general manager, so that he may take the more effective decisions.

In order to reorganize the new managerial control system, the European Committee recommends that all internal control activities become operational and general management be the one to establish the control activities necessary to be implemented within the entity it coordinates.

The implementation of the managerial control system is a process of high responsibility and on a long term, which may be carried out by totally implying the persons within said entity and which is and will remain the general management responsibility.

At the same time, the implemented managerial control system must be a flexible system, reducing the control activities when they are no longer necessary, and develop corresponding control activities when there are signals of dis-functionalities or modifications within the system.

4. Internal auditors statut regarding working groups

The internal auditor cannot belong to the work group as he represents the person who should monitor the activity thereof, and support the general management in organizing the new system of internal control. The main activities that the internal auditor must counsel the work group are:

- the analysis of the existent internal control system;
- carrying out the preparing works for implementing the new system, namely elaborating the internal control questionnaires for the activities and processes performed within the entity;
- monitoring the evaluation of the internal control questionnaires;
- counseling for preparing activities regarding:
 - elaboration of the activity list;
 - elaboration of the activity tree;
 - elaboration of the work procedures;
 - elaboration of the risk register.

The internal auditor must monitor the work group until totally implementing the new internal control system and systematically inform the general manager on the work group activities and issues he is dealing with, issues that may delay the implementing process

Taking into consideration these major attributions for evaluating and monitoring the work group activities, the internal auditor cannot belong to this structure.

5. Elaboration of the list of activities and tree of activities within the entity

The list of activities is necessary to be realized at the level of each compartment, by the line management. If the list does not exist or you want that said list be checked and up-dated, the list of activities is recommended to be carried out by repeated requests of the employees to put down the present, periodic and annual work duties. After analyzing and finalizing the list of activities on functional compartments within the entity, this will be compared to the attributions established by the *Organization and Functioning Regulations* and the employees *personal duty sheets*, in order to complete and update thereof.

After updating, the activities are transferred to the structure of the compartment in the entity organization chart, thus resulting the Activity tree, on account of which there will be carried out the encoding of the operational procedures. Realizing the encoding of the work procedures for each activity within compartments is recommended to be carried out in the decimal system, such as to allow further completing, whenever necessary.

The elaboration of these documents allows starting the activity of prioritizing the operational procedures, namely establishing the way of performing operational procedures on separate steps, such as: a the first step of present procedures, then a step of periodic procedures and, finally, a step of annual procedures. At the same time, the Risk Register is drafted on account of said documents.

6. Elaboration of the Register of Risks

The Risk Register represents a document of a compulsory drafting, presented by UCASMFC, within the document *The Risk Management*, which is disclosed on the www.mfinante.ro site. The Risk register comprises residual risks namely the risks that

remain after implementing the internal control and it is recommended to also include a history of risks from founding up to present, or at least from 1990 up to present.

The Risk Register must be elaborated by each compartment within entities for all its activities, activity that is under the coordination of the head of compartment and practically consists in attaching risks to the elementary operations that compose the activities listed in the *List of Activities*.

The identifying of the risks attached to elementary operations, component of the activities, is carried out by each employee apart, based on the analysis of the legal frame, yet also on account on his own experience.

In coordinating the line management, the Risk Registers realized at the level of each compartment are centralized such as to obtain the Risk Register at the entity level. In practice, it is recommended that the general manager establish a person responsible with centralizing the Risk Register at the entity level and periodically update thereof, usually each year.

7. Elaboration of the operational working procedures, in accordance with OMFP No. 1389/2006 amending and completing OMFP No. 946/2005

The elaboration of the Activity Tree at the level of entities, by which there was carried out the encoding and further the priority of elaborating procedures and the Risk Register, represent preliminary steps in elaborating the very operational work procedures.

The carrying out of the work procedures represents the responsibility of each employee within the entity, for the activities he manages, in coordinating the line management and, the responsibility of the general management and, it represents a lasting process which must be carried out on steps and systematically controlled, in accordance with PFMO No. 1389/2006, amending and completing PFMO No. 946/2005.

In this regard, the general management requests from the line management the program for implementing the operational procedures which is also monitored by the head of the internal audit compartment. At the same time, the general management must evaluate the evolution of the work group such as to be sure

of the quality of operational procedures implementing.

The elaboration of work procedures must represent, for each management level within entities, an absolute priority which will lead to an increased responsibility of employees and to a unitary carrying out of the work duties. At the same time, the existence of operational work procedures represents a necessity in order to access community funds.

For each procedure there should be a person responsible with elaborating thereof and further with maintaining, completing and systematic updating thereof, given the evolution of procedure activities and the legal frame. The good practice recommends that each employee be responsible for the procedures he is working with. When there are several employees using the same procedure, a single responsible person is acknowledged. The person entitled to carry out and update the procedure will be also responsible for implementing and monitoring the work procedures in the practice of other employees.

The elaboration of procedures will be realized starting from the legal frame, aiming to totally comprise specific activities and including internal control activities (self-control, mutual control, hierarchic control etc.) on the operational flow, in the key-points of activities, establishing responsibilities on execution levels and on process steps that are performed (drafting, elaborating, endorsement, approval); observing the double-signing procedure; providing the transposition of pre-works in to an adequate informatic system; establishing ways of recording the documents, etc.

Once realized, the procedures must be written and formalized, that is completing thereof with models of specific documents, concrete examples and thereafter they must be submitted for approval from corresponding management levels, moment when they become compulsory for all categories of employees of the entity.

Written and formalized procedures must be corroborated with the employees work sheets such as to ensure that the attributes stipulated within the procedures and those established by the *Entity Organization and Functioning Regulations* are observed.

We mention that the assembly of *written and formalized procedures* represents the procedure frame which is a completion of the legal frame and it must totally cover activities, flows, processes and operations comprised by the legal frame applicable to the field and, it must also be a continuation thereof, by practical adapting the general legal provisions to the specific of entity.

Concomitantly with elaborating the Risk register, on account of PFMO No. 946/2005 on the *Internal Control Code*, the general management will have to pass to **elaborating, drafting and formalizing the work procedures for all entity activities.**

The Procedure is constituted of all the steps that must be followed, of the work modalities and rules to apply, in order to perform any activity, attribution and task.

In practice, *procedures are of a great diversity and are regulated by norms* having different denominations, such as: law, order, code, charter, decision, methodological norm, instruction, statement declaration, form letter, regulations etc.

Among the most known procedures there can be mentioned:

- the assessment procedure;
- the accounting registration procedure;
- the procedure of calculating the pay rights;
- the procedure of drafting and reporting financial reports;
- the procedure of organizing and exercising its own preventive financial control;
- the procedure of attributing public acquisition contracts;
- the procedure of ascertaining and sanctioning minor offences;
- the procedure of appointing internal auditors;
- the procedure of organizing and carrying out contests for occupying vacant public positions;
- the procedure of evaluation the individual professional performances of managing and execution public officers etc.

In order to become internal procedures, namely elements/tools of internal control, the procedures comprised in norms must be particularized through internal administrative documents, which take into consideration a series of specific features, such as: the entity own organization, the relationship between

compartments, informational circuits, competences and responsibility of persons, etc.

The procedures contained in issued administrative documents or documents necessary to be issued by the manager of the public entity or in norms whose competence of approval belongs to other public institutions/authorities, *may become viable tools of internal control*, if they are:

- defined for each activity of the public entity;
- fully integrated in the components of the entity organizing system;
- specified in the written documents;
- simple, complete, precise and adapted to their subject-matter;
- regularly updated;
- brought to the knowledge of the involved personnel, inclusively in the form of computerized documents;
- well understood and especially, properly applied.

The elaboration of internal work procedures for carrying out all activities implies several steps, namely:

- a. procedure encoding;
- b. procedure prioritizing;
- c. procedure elaboration
- d. procedure formalization;
- e. establishing the persons responsible with elaborating procedures and periodical updating thereof;
- f. corroboration of procedures with the position sheets.

a. For encoding the procedures there will be elaborated a logical system scheme based on the activity list and, it is recommended to use the decimal encoding system which allows adding new procedures further on.

b. Procedure prioritizing is a very important activity for the entity. Within the entities in Romania we generally have proceduralized about 5 – 10% of the activities that are developed on the process flow, yet in many cases they are not formalized and updated.

Given these considerations we are aware that there cannot be realized all of a sudden all the necessary procedures, such that to have totally proceduralized activities/compartments.

The general management, together with the internal audit compartment must establish a priority system of the procedural frame. Thus,

we recommend to confer priority to carrying out current procedures, even daily ones, and thereafter to those which are carried out periodically and, finally, to the annual performed ones

The priority system of carrying out procedures will have to be approved by the general management level in order to provide the elaboration thereof at due terms.

At present, we cannot discuss about integration within European Union without starting a profound process for carrying out the procedural frame with entities in the Romanian system. Thus, within European practice, it is totally unprofessional to exist activities, programs of the entities functioning without a proceduralized, formalized system approved by the management levels.

International good practice standards recommend that a member of the management council have the responsibility of creating the procedural frame, in a very short term (1-2 years).

c. Procedure elaboration will be realized starting from the legal frame having in view totally comprising of specific activities, as well as including internal control (self-control, mutual control, hierarchic control etc.) on the operational flow, in the activities key points; establishing responsibilities on execution levels and on the process steps that are carried out (drafting, elaborating, approval); observing the principle of double-signature: ensuring the transposition of pre-works in an adequate computerized system; establishing modalities of documents archiving.

d. Once they are carried out, procedures must be written and formalized, that is they must contain models of specific documents with completed examples and be approved by the corresponding management levels, moment when they become compulsory for all categories of entity employees.

e. For each procedure there must be a person responsible with elaborating thereof and later on, with maintaining, namely systematic completing and updating thereof, given the evolution of proceduralized activities and legal frame. The good practice recommends that each employee be responsible for the procedures he is working with. When there are several

employees using the same procedure, a single responsible person is appointed.

The person responsible with carrying out and updating the procedure will also be responsible for implementing and monitoring the work procedures within the practice of the other employees.

f. the written and formalized procedures should be corroborated with the position sheets of the employees, such as to ensure observing the attributions stipulated in the procedures and with the attributions established by the *Entity Organizing and Functioning Regulations*.

We mention that the assembly of *written and formalized procedures* representing the procedure framework, must entirely cover activities, processes and operations contained within the legal frame applicable to said domain and *be a continuation thereof by practical adapting the general legal provisions to the specific of the entity*.

The internal audit will reach its objectives only if there is a well organized, formalized internal control system, periodically constituted of: standards and procedures, professional guides, deontological codes (not ethical) supporting the morality of the profession of auditor, taking into consideration that the auditor must be beyond any doubts, "*as Caesar's wife*". Managers must understand the recommendations and suggestions of auditors, accept the help they get for mastering the risks that continuously arise and evolve and the positive attitude thereof towards entity.

Internal auditors and managers must be understood as partners and not enemies, having the same objectives, among the effectiveness of the management act in order to fulfill the intended aims under effective conditions. Internal audit is considered as representing the final level of the entity internal control system which does not perform control activities or inspections, but assesses the internal control system and provides the general management a point of view on the functionality thereof within said entity.

The internal audit belongs to the internal control system of the public entity, yet it is different, namely it represents that component that assesses, monitors, and approves the management and internal control system functionality by the procedures of controlling

the way of implementing the recommendations and conclusions.

Internal auditors assess the internal control system of the entity and offer a reasonable assurance to the general management referring to the functionality thereof.

8. The Structure of the managerial control system in Romania

A. UCASMFC monitored control, and in its structure we discern from:

a. – procedural control, which must cover between 50-90% of the entire control activities that are organized within entities.

The procedural control comprises the self-control with its forms (mutual control, hierarchic control and partnership control), that must be implemented within operational work procedures, in accordance with the provisions of PFMO no. 1389/2006, amending PFMO No. 946/2005. In fact, it represents the former operational or concomitant control. The operational procedures must entirely contain the legal frame regulating the domain, the control activities spread on the process flow, responsibilities and issued documents. Once realized, the procedures will be applied, improved, acknowledged by the execution and management personnel and systematically updated and approved by the corresponding management levels..

The operational procedures must cover the fields of the 25 standards of internal control established in accordance with the legal frame.

From practice it is known that there are no perfect operational procedures, yet this is an additional reason for continuously improving thereof by means of the evolutions existing in practice. All management levels have the responsibility of elaborating procedures and, within thereof, each employee is held responsible for elaborating and updating his own work procedures.

The good practice standards recommend that annual assessments of the entity personnel take into account the stage of elaborating and updating their own work procedures.

The work procedures approved by the corresponding management levels completed with models of elaborating the documents, are called written and formalized procedures.

Within the public system from Romania, there are operational procedures for 5-10% of the entity activities and they are not formalized, which will imply a 1 or 2 years process to carry out the program for elaborating operational procedures specific to entities.

b. Preventive financial control represents an ex-ante control, which must become an optional control and represent 1 – 5% of the entire internal control activity within the entity. In this regard, the general management decides whether he needs this control and what activities this should be performed on.

Generally speaking, when organized, the preventive financial approves the logical coherence of a chain of financial operations.

In practice, the responsibility of the preventive financial controller is unitary with the management, yet only given its fault, irrespective of the fact that he was misled. But, according to the legislation in force, the responsibility remains entirely of the general manager.

In practice internal auditors suggest eliminating the preventive financial control when the procedural control offers a reasonable guarantee, yet, prior to elimination, a good recommendation will be passing this control to the superior hierarchic level.

c. The subsequent control represents an ex-post control that must stand for 9-10% of the entire control activities within the entity.

In Romania it is necessary to organize such a control, taking into account the canceling of the management financial control by GED No. 119/1999 on internal audit and preventive financial control, at the moment of organizing the internal audit compartments.

In practice this control must be carried out on account of the general manager decision/order and it is not necessary to set up control or inspection compartments, unless only exceptionally, given the specific of the entity activity.

The subsequent control represents a control for securing management, namely the former fund management control and, it must cover about 25% of the operations carried out within the entity and it must be realized in 5-15% samples.

In practice, the subsequent control may be partially or entirely carried out by the superior hierarchic organism.

We mention that these three control forms (procedural control, preventive financial control and subsequent control) that must to be found within the entities from Romania provide the basic structure of the managerial control system and represents the usual informing channels for management.

B. The Internal Audit Function is carried out in Romania, within the public system, in accordance with the legal framework, monitored UCAAPI within EFM, based on the International Internal Audit Standards and, within the private sector, by the Regulations of Romania's Financial Auditor Chamber, based on the amendments to the Law No. 81/1991 on commercial enterprises.

The main activities of the internal audit are:

- General management counseling;
- It represents an assessment of the way of implementing the management and internal control system.

C. The External Audit, which is a financial audit, realized by Romania's Court of Accounts which is under the coordination of the Parliament, for the public system entities and of CAFR, for the private system entities.

The main purpose of the external audit, in accordance with the good international practice in the field, enumerates:

- the accuracy and reality of the financial reports, according to the accounting regulations in force;
- Management and control systems evaluation by the authorities having the responsibility of controlling financial obligations or by other public funds;
- using the budget allotted funds or other special funds;
- the quality of economical and financial management;
- the economical character, efficiency and effectiveness in using public funds.

The financial audit of RCA represents an external assessment of the way of organizing and functioning the financial management and internal control system within entities.

D. The External Audit of European Union for the entities that access European funds and

which represent an external assessment of the EC monitored activities.

The Internal Audit and the External Audit represent for the general manager sources of additional informing, along with the above-mentioned informing channels thereof.

We consider that the above disclosed architecture of the management and internal control system is necessary to be constituted in all organizations such as to provide the implementation of the managerial control, in the sense of the Corporate Governance, recommended by the good international practice in the field.

At present, the public entities, and not only, must implement the managerial control system as disclosed above by reorganizing the *existent internal control system*, namely by dissipating all the activities of internal control on the process flow that are carried out within the entity.

Said reorganization will lead to implementing a new *internal control system*, based on the risk management, in the responsibility of the management and grounded on the principles of the COSO Control Model – which will represent in fact the *implementing of the managerial control system as recommended to the member states by the European Committee*.

Selective bibliography

1. BOULESCU MIRCEA, GHIȚĂ MARCEL, MAREȘ VALERICĂ – *The foundation of audit*, Didactică and Pedagogică Publishing House, Bucharest, 2001
2. GHIȚĂ MARCEL, MAREȘ VALERICĂ – *Performance audit for public finances*, CECCAR Publishing House, Bucharest, 2002
3. GHIȚĂ MARCEL – *Internal audit*, Economic Publishing House, Bucharest, 2004
4. GHIȚĂ MARCEL, MIHAI SPRÂNCEANĂ – *Internal audit for public institutions*, Economic Tribune Publishing House, Bucharest, 2005
5. GHIȚĂ MARCEL, MIHAI SPRÂNCEANĂ – *Internal audit for public institutions*, Economic Tribune Publishing House, Bucharest, 2006

6. RENARD JACQUES – *Theory and practice of internal*, IV Edition, translation from French language realised by the Ministry of Public Finances through a project financed by PHARE, Bucharest, 2002
7. *** *Recommendations concerning internal control* – extract from «The new practice of internal control » with IFACI authorization, realised by the Ministry of Public Finances through a project financed by de PHARE, Bucharest, 2004
8. *** THE INSTITUTE OF INTERNAL AUDITORS – *The Professional Practices Framework*
9. *** THE FRENCH INSTITUTE FOR INTERNAL AUDITORS AND CONSULTANTS – IFACI – *Professional norms for internal audit*
10. *** *Law no. 672/2002 concerning the public internal audit*, M.Of. no. 953/2002.
11. *** *Law no. 133/2002 for the approval of Government Emergency Ordinance no. 75/1999-republished, concerning the activity of financial audit*, M.Of. no. 598/2003
12. *** *Government Ordinance no. 37/2004 for the modification and completion of regulation regarding internal audit*, M.Of. no. 91/2004
13. *** *OMFP nr. 38/2003 for the approval of General Norms concerning the practice of public internal audit activity*, M.Of. no. 130 bis/2003.
14. *** *Order of the ministry of public finances no. 1702/2005 for the approval of norms regarding the organization and practice of counselling activity*, M.Of. no. 154/17.02.2006.
15. *** *CHUPIA's activity report in the year of 2007*.
16. *** *Order of the ministry of public finances no. 946/2005 approving the Internal Control Code, comprising the internal management/control standards at the public entities and for the development of the managerial control systems*, M.Of. nr. 675 din 28.07.2005
17. *** *Order of the ministry of public finances no. 1.389/2006 modifying and completing the Order of the Minister of Public Finance no. 946/2005 approving the Internal Control Code, comprising the management/internal control standards in the public entities and for the development of the managerial control systems*

PROCESUL DE MANAGEMENT A RISCURILOR

Lector Dr. Mitran Daniela
Universitatea Athenaeum București

Abstract: Procesul de management a riscurilor este privit ca o aplicare sistematică a practicilor, procedurilor și politicilor de management în vederea comunicării, consultării, evaluării, tratării, monitorizării și revizuirii riscurilor.

Obiectivele organizației stau la baza managementul riscurilor prin intermediul criteriilor de risc care constituie termenii de referință pentru evaluarea riscului și stabilirea importanței sale. Evaluarea riscului îi ajută pe manageri să decidă dacă este necesar sau nu controlul acestuia. Obiectivele și criteriile de risc asociate acestora sunt determinate de contextul intern și extern, precum și de felul în care organizația manageriază riscurile. Obiectivele organizației și rezultatele controlului riscurilor sunt testate printr-un proces continuu sau iterativ de consultare și comunicare cu stakeholderii, condus de organizație pentru a asigura, distribui, obține informații și a se implica în dialog cu aceștia în ceea ce privește managementul riscurilor.

Cuvinte cheie: managementul riscului, evaluarea riscului, tratamentul riscului

Clasificare JEL: G32, M42

Abilitatea de management a riscurilor constituie o competență cheie a oricărei organizații și a angajaților săi. Metodele și instrumentele de management a riscurilor ajută orice organizație la planificarea și implementarea de programe și acțiuni concrete pentru maximizarea oportunităților și controlul amenințărilor. Toate activitățile unei organizații implică riscuri ce trebuie să fie manageriate. Procesele de management a riscurilor ajută la luarea deciziilor prin evidențierea incertitudinii și posibilității unor evenimente viitoare (intenționate sau nu), precum și a efectelor lor asupra obiectivelor stabilite. Managementul riscurilor implică aplicarea sistematică de metode pentru: comunicarea și consultarea în cadrul acestor procese de management, stabilirea contextului organizațional, identificarea, analizarea, evaluarea, tratarea și monitorizarea riscurilor asociate oricărei activități, produs, funcție sau proces precum și raportarea adecvată a rezultatelor.

Aceste procese au fost mai mult sau mai puțin consecvente în cei peste 50 de ani de management modern a riscurilor și constituie esența standardelor CSA Q850, standardului 4360 (2004) de management a riscurilor din Australia și Noua Zeelandă, COSO, RIMS, European Space Agency, etc.

Procesul de management a riscurilor este utilizat de decidenții individuali dintr-o organizație în luarea deciziilor conform protocoalelor și procedurilor stabilite în cadrul principiilor directe ale managementului riscurilor din organizația respectivă. Procesul

de management a riscurilor constă dintr-o serie de pași a căror parcurgere secvențială asigură îmbunătățirea continuă a procesului de luare a deciziei.

Elementele procesului de management a riscului sunt sintetizate în Fig.1.

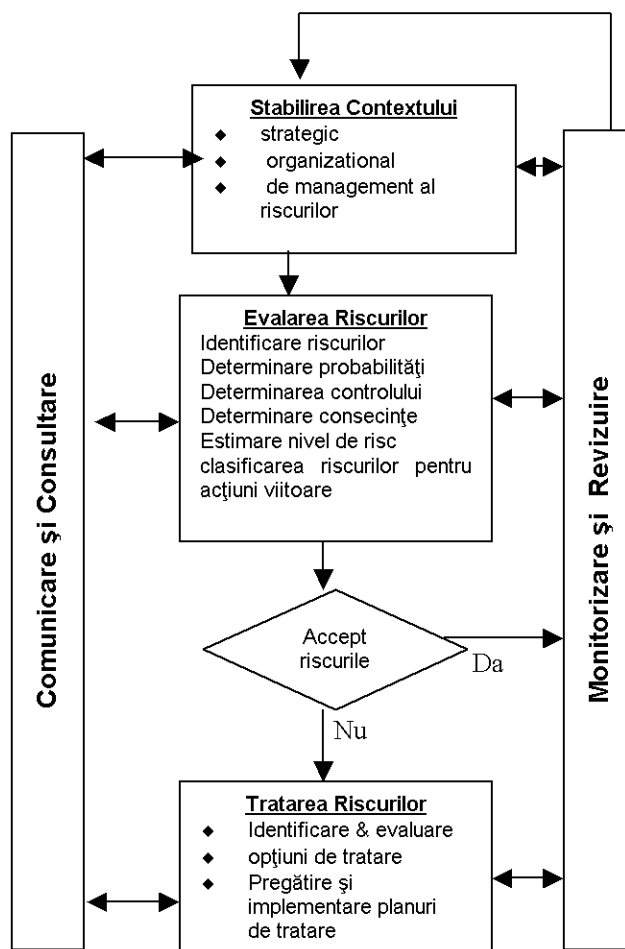

Fig.1 Elementele procesului de management a riscului
(sursa: AS/NZS 4360:2004)

Comunicarea și consultarea cu stakeholderii interni și externi trebuie să aibă loc în fiecare fază a procesului de management a riscurilor. Stakeholderii pot face aprecieri despre riscuri bazându-se pe propria lor percepție asupra acestora. Percepția riscului poate varia datorită diferențelor de valori, nevoi, presupuneri, concepții și temeri ale stakeholderilor. Datorită impactului semnificativ pe care ei îl pot avea în luarea deciziilor este importantă identificarea, înregistrarea și luarea în considerare a percepției acestora.

Comunicarea cu stakeholderii trebuie să cuprindă rapoarte despre evoluția implementării planului de management a riscurilor și, în special, să furnizeze informații relevante cu privire la strategiile propuse pentru tratarea riscurilor, beneficiile și eficacitatea planificată a acestora.

Pasul 1. Stabilirea contextului strategic, organizațional și al managementului riscurilor în care va avea loc restul proceselor.

În acest stadiu al procesului sunt stabiliți stakeholderii interni și externi precum și obiectivele lor, sunt determinate obiectivele generale ale organizației, proiectului sau activitățile, împreună cu scopul, resursele și durata acestora. Trebuie de asemenea stabilite criteriile față de care vor fi evaluate riscurile, precum și amploarea analizei, resursele și durata acesteia. Stabilirea contextului asigură definirea parametrilor de bază, a amplitudinii și criteriilor de desfășurare pentru celelalte etape ale procesului de management a riscurilor. În context sunt incluși parametrii interni și externi relevanți pentru organizație. Deși mulți dintre acești parametri sunt similari cu cei luați în considerare la proiectarea liniilor directe de management a riscurilor, în desfășurarea procesului de management unii parametri, legați de anumite riscuri, trebuie detaliați.

Contextul extern cuprinde toate elementele care provin din exteriorul organizației și îi poate influența realizarea obiectivelor. Înțelegerea acestui context este importantă pentru a fi siguri că stakeholderii externi, obiectivele și temerile lor sunt luate în considerare la stabilirea criteriilor de risc.

Contextul extern poate include, dar nu se limitează la :

- ✓ mediul cultural, politic, legal, legislativ, financiar, economic și concurențial, fie el internațional, național sau regional;
- ✓ principiile de bază și tendințele cu impact major asupra organizației;
- ✓ percepțiile și valorile stakeholderilor externi.

Contextul intern cuprinde toți factorii din interiorul organizației care pot influența modul în care aceasta își va manageria riscurile. Stabilirea acestui context intern este necesară datorită faptului că un risc major pentru organizație este nerealizarea obiectivelor proiectelor de afaceri sau strategice lucru de natură să afecteze angajamentul, credibilitatea și valoarea sa.

Organizația trebuie ca, în funcție de context, să stabilească criteriile de evaluare a riscurilor. Aceste criterii de risc exprimă valorile, obiectivele și resursele organizației, unele dintre criterii putând fi impuse sau derivând din cadrul legal sau alte prevederi normative. Criteriile de risc trebuie să concorde cu politica de management a riscurilor a organizației, să fie stabilite la începutul procesului de management și revizuite continuu.

În stabilirea criteriilor de risc trebuie luați în considerare o serie de factori care se referă la:

- modul de definire a probabilității riscului;
- modul de determinare a nivelului riscului;
- natura și tipurile de consecințe care pot avea loc și cum vor fi ele măsurate;
- nivelul de la care riscul devine acceptabil;
- durata probabilității și/sau a consecințelor;
- nivelul începând de la care este necesar tratamentul riscului;
- combinațiile sau riscurile multiple care trebuie luate în considerare.

Pasul 2. Evaluarea riscurilor. Obiectivul acestui pas este de a separa riscurile minore, acceptabile, de cele majore precum și de a asigura datele necesare pentru tratarea acestora din urmă.

Evaluarea constă într-un proces global de identificare, analiză și apreciere a riscurilor.

Identificarea riscurilor urmărește evidențierea riscurilor relevante față de obiectivele organizației, a surselor, a evenimentelor sau circumstanțelor de producere, precum și a consecințelor potențiale

ale acestor riscuri. Scopul acestui pas este de a genera o listă cuprinzătoare a riscurilor bazate pe evenimentele sau circumstanțele care pot afecta pozitiv, împiedica, reduce sau întârzia atingerea obiectivelor.

Identificarea completă și înregistrarea riscurilor este critică deoarece un risc care nu este identificat în această etapă va fi exclus de la etapa de analiză ulterioară. Identificare se referă la toate riscurile indiferent dacă ele sunt sau nu sub controlul organizației.

Organizația va aplica un set de mijloace și tehnici de identificare a riscurilor potrivite obiectivelor, capacității sale și riscurilor cu care se confruntă.

În identificarea riscurilor este importantă folosirea de informații relevante și actualizate, precum și implicarea persoanelor cu cunoștințe adecvate. După identificarea a ceea ce s-ar putea întâmpla este necesară luarea în considerare a tuturor cauzelor semnificative și stabilirea scenariilor consecințelor posibile.

În identificarea riscurilor trebuie avute în vedere nouă categorii cheie:

- ❖ riscurile comerciale și legale;
- ❖ riscurile economice / financiare ;
- ❖ riscurile tehnologice;
- ❖ riscurile operaționale;
- ❖ riscurile politice;
- ❖ riscurile aferente activităților de control și management;
- ❖ riscurile legate de resursa umană;
- ❖ riscurile implicate de siguranța și securitatea muncii, riscurile de mediu;
- ❖ evenimentele naturale.

Dintre metodele recomandate pentru identificarea riscurilor fac parte:

- ✓ Auditul și inspecția fizică.
- ✓ Rapoartele cu privire la accidente / incidente.
- ✓ Brainstormingul.
- ✓ Arborele decizional.
- ✓ Tehnica interviului/ focus groupurile.
- ✓ experiența personală sau organizațională
- ✓ Analiza scenariilor.
- ✓ Analiza (SWOT).
- ✓ Anchetele și chestionarele.

Pentru fiecare risc identificat se face analiza privitoare la consecințe și probabilitatea sa în contextul controlului existent la acel moment. Analiza trebuie să ia în considerare toată gama de consecințe posibile și

probabilitatea ca acestea să aibă loc. Nivelul estimat de risc se determină din înmulțirea consecințelor cu probabilitatea acestuia și se compară cu criteriile de risc stabilite la Pasul 1, având apoi loc stabilirea listei de priorităților pentru riscurile care vor suporta tratamente ulterioare.

Analiza riscurilor asigură informațiile necesare evaluării riscurilor și luării deciziilor în ceea ce privește riscurile care trebuie tratate și cele mai adecvate strategii în această direcție.

Analiza riscurilor implică luarea în considerare a cauzelor și surselor de risc, a consecințelor lor pozitive sau negative și a probabilității ca aceste consecințe să aibă loc.

Modalitățile de exprimare a probabilității și consecințelor precum și combinarea lor pentru estimarea nivelului de risc va diferi în funcție de tipul de risc și de scopul pentru care se face evaluarea. Acestea trebuie să corespundă criteriilor de risc, fiind de asemenea importantă luarea în considerare a interdependenței dintre diferite riscuri și dintre sursele lor.

Încrederea în estimările riscurilor și sensibilitatea lor la ipoteze și presupuneri trebuie luată în calcul în cadrul analizei și comunicate, în caz de solicitare, factorilor de decizie și altor stakeholderi, iar aspectele care privesc limitări ale modelării sau divergențele de opinii între experți trebuie declarate și evidențiate corespunzător.

Gradul de detaliere al analizei depinde de scopul acesteia, de riscul analizat, de informațiile, datele și resursele disponibile. Analiza poate fi calitativă, semi-calitativă sau cantitativă, ori o combinație a acestora, în funcție de circumstanțe. Adesea, în practică, întâi se utilizează analiza calitativă pentru a obține un indicator general al nivelului de risc și pentru a evidenția riscurile majore. Ca următor pas, atunci când este posibil, trebuie întreprinse analize mai specifice, și de natură cantitativă a riscurilor.

Consecințele riscurilor pot fi determinate prin modelarea rezultatelor unui eveniment sau a unui set de evenimente sau prin extrapolarea datelor disponibile sau a celor din studiile experimentale. Consecințele pot fi exprimate sub forma de efecte tangibile sau intangibile, iar în unele cazuri este necesară mai mult decât o

simplică estimare numerică sau un termen de identificare pentru o anumită consecință pentru momente diferite de timp, loc sau situație

Aprecierea riscurilor se bazează pe rezultatele analizei riscurilor și este utilizată la luarea deciziilor cu privire la ce riscuri necesită tratament, precum și la ierarhizarea acestora.

Aprecierea riscului presupune compararea nivelului de risc, stabilit prin procesul de analiză, cu criteriile de risc definite în cadrul etapei de stabilire a contextului. În apreciere trebuie luate în considerare obiectivele organizaționale și amploarea oportunității care poate rezulta..

În anumite circumstanțe, evaluarea riscului poate conduce la decizia de a întreprinde noi analize. Deasemenea, evaluarea poate conduce la decizia de a nu trata riscul în nici un fel și de a menține actualul control asupra riscului. Această decizie va fi influențată de înclinația spre risc a organizației și de criteriile de risc stabilite anterior.

În vederea determinării riscurilor acceptabile și a celor care vor fi tratate ulterior este întreprinsă o evaluare a fiecărui risc. Pasul acesta va evalua nivelul de risc conform criteriilor de risc stabilite la Pasul 1 (Stabilirea contextului).

Un risc poate fi acceptabil din mai multe considerente :

- Nivelul de risc este atât de scăzut încât tratamentul specific nu este indicat în condițiile resurselor disponibile.
- Nu există un tratament disponibil.
- Costurile tratamentului depășesc beneficiile.
- Oportunitățile prezentate depășesc amenințările în așa măsură încât riscul este acceptabil.

Riscurile care necesită acțiuni viitoare sunt ierarhizate pentru tratament în Pasul 3, iar riscurile acceptate sunt înregistrate și monitorizate conform Pasului 4.

Pasul 3. Tratamentul riscurilor implică selectarea și implementarea uneia sau a mai multor opțiuni de abordare a riscurilor. Tratamentul riscurilor poate implica un proces ciclic de evaluare și tratament, decizia dacă nivelul rezidual al riscului este tolerabil sau nu, generarea unui nou tratament a riscului și evaluarea efectului tratamentului până când

nivelul rezidual este tolerabil conform criteriilor de risc.

Opțiunile de tratare a riscului nu sunt în mod necesar incompatibile, exclusive sau adecvate în orice circumstanțe Opțiunile de tratare a riscurilor includ:

- a) evitarea riscului prin decizia de a nu începe sau continua activitatea care dă naștere riscului;
- b) Căutarea unei oportunități prin deciderea de a începe sau continua activitatea susceptibilă să creeze sau mențină riscul;
- c) Schimbarea probabilității (reducerea probabilității de apariție ex. prin condițiile din contract, supervizare, control tehnic, programe de conformitate, manuale de proceduri, manuale de control al calității, pregătirea personalului).
- d) Schimbarea consecințelor (reducerea consecințelor ex. planificarea evenimentelor neprevăzute, a controlul fraudelor, relocarea activităților sau operațiilor etc.).
- e) Împărțirea riscurilor cu una sau mai multe părți (transferul riscului către altă parte ex. utilizarea de contracte, încheierea de asigurări, parteneriate etc.).
- f) Susținerea riscului, fie cu intenție, fie din greșală.

Selectarea celei mai potrivite opțiuni de tratament pentru risc implică echilibrarea costului și efortului de implementare cu beneficiile derivate.

Se pot lua în considerare mai multe opțiuni de tratament a riscurilor care se pot aplica fie individual, fie în combinație. Cerințele legale și responsabilitatea socială prevalează însă asupra analizei financiare cost - beneficiu.

Opțiunile de tratament ale riscului trebuie să ia în considerare valorile și percepțiile stakeholderilor precum și cel mai adecvat mod de a comunica cu aceștia. Celelalte domenii ale organizației, asupra cărora au impact opțiunile de tratament a riscului, trebuie să fie implicate și ele în luarea deciziilor.

În cazul unor resurse limitate, necesare pentru tratarea riscurilor, planul de tratament trebuie să identifice clar ordinea în care va fi implementat fiecare tratament individual al riscului. Tratamentul riscului în sine poate introduce un nou risc. Astfel un risc semnificativ poate fi eșecul sau ineficacitatea măsurilor de tratare a riscului. Monitorizarea trebuie să fie parte integrantă a tratamentului

pentru a da asigurări că măsurile se mențin eficiente.

Pregătirea și implementarea planurilor de tratament a riscurilor.

Scopul planurilor de tratament a riscurilor este de a înregistra cum va fi implementată opțiunea de tratament aleasă.

Informațiile furnizate în planurile de tratament pot include:

- ✓ beneficiul care se așteaptă a fi câștigat;
- ✓ măsurile de performanță și constrângerile;
- ✓ persoanele care sunt responsabile cu aprobarea planurilor și cele responsabile cu implementarea lor;
- ✓ acțiunile propuse;
- ✓ cerințele de raportare și monitorizare;
- ✓ necesarul de resurse;
- ✓ durata.

Planurile de tratare a riscurilor trebuie să fie o parte integrantă a proceselor de management ale organizației și să fie discutate cu stakeholderii interesați.

Înregistrarea proceselor de management a riscurilor

Activitatea de management a riscului trebuie să poată fi evidențiată. În procesele managementului riscurilor, înregistrările furnizează fundamentul pentru îmbunătățirea metodelor, instrumentelor ca și a întregului proces.

Pasul 4 Monitorizarea și revizuirea eficacității și performanței strategiei și opțiunii de tratare a riscurilor, a sistemul de management și a schimbărilor care îl pot afecta. Identificarea, evaluarea și tratamentul riscului trebuie analizate și revizuite pentru a ne asigura că riscul rămâne relevant și continuă să fie manageriat, iar orice alt risc emergent sau nou este la rândul său identificat și manageriat.

Monitorizarea și revizuirea asigură :

- analiza și învățarea de lecții ca urmare a unor evenimente, schimbări și tendințe;
- Depistarea schimbărilor în contextul intern și extern, inclusiv a schimbărilor riscului în sine, ceea ce necesită revizuirea tratamentului riscului și a priorităților;

- Asigurarea că controlul riscurilor și măsurile de tratare a lor sunt eficiente atât în intenție cât și în operare.

Pentru a înțelege riscurile și a monitoriza performanța, se solicită managerilor să păstreze înregistrări și să realizeze raportări regulate.

Monitorizarea și revizuirea pot implica controale regulate sau supravegherea sau pot fi periodice sau ad-hoc, ambele aspecte trebuind să fie planificate, nefiind suficient să se bazeze doar pe revizuirile ocazionale și audit.

Rezultatele monitorizării și revizurii trebuie să fie înregistrate și raportate intern sau extern după necesități și pot fi utilizate și pentru revizuirea principiilor directoare a managementului riscurilor

Responsabilitatea pentru monitorizare și revizuire trebuie definită în mod clar, fiecare pas întreprins trebuie documentat pentru a asigura o monitorizare și revizuire eficientă. Riscurile și eficacitatea măsurilor de tratare a riscurilor trebuie să fie monitorizate pentru a se asigura că modificarea circumstanțelor nu schimbă prioritatea riscurilor.

Bibliografie

- COSO: Enterprise Risk Management - Integrated Framework. Executive Summary. Committee of Sponsoring Organizations of the Threadway Commission, (2004)
- Environmental Health Risk Assessment: Guidelines for assessing human health risks from environmental hazards: June 2002
- Framework for Environmental for Environmental Health Risk Management: The Presidential/Congressional Commission on Risk Assessment and Risk Management, 1997.
- Handbook of Environmental Risk Assessment and Management, Calow, 1998.
- Joint Standards Australia / Standards New Zealand Committee (1999), Risk Management AS/NZS
- 4360:2004, Sydney, Wellington

THE RISK MANAGEMENT PROCESS

Lecturer Mitran Daniela, PhD
University „Athenaeum” Bucharest

Abstract: The risk management process is view as a systematic application of management policies, procedures and practices to the tasks of communication, consulting, establishing the context, identifying, analyzing, evaluation, treating, monitoring and reviewing risk.

Objectives of the organization drive risk management implemented by risk criteria which are terms of reference against which the significance or a risk is evaluated. The risk evaluation helps managers decide if risk controls are needed or not. Objectives and the associated risk criteria are determined by the external and internal context as well as the way in which an organization manages risk. Objectives and the resulting risk controls are tested through risk communication and consultation which is continuous or iterative process that an organization conducts to provide, share and obtain information and to engage in dialogue with stakeholders regarding the management of risk.

Key words: risk management, risk assessment, risk treatment
JEL Classification: G32, M42.

The ability to manage risk is one of the core competencies of any organization and its employees. Risk management methods and tools assist any organization to plan and implement concrete actions and programs to maximize their opportunities and to control their threats. All activities of an organization involve risks that must be managed. The risk management process aids decision making by taking account of uncertainty and the possibility of future events or circumstances (intended or unintended) and their effects on agreed objectives.

Risk management involves applying systematic methods for: communicating and consulting throughout this process, establishing the organization’s context for identifying, analysing, evaluating, treating, and monitoring risk associated with any activity, product, function or process; and reporting the results appropriately.

This process has been more or less consistent over the 50 years of evolution of ‘modern’ risk management. This is standard stuff found in CSA Q850, the Australian/New Zealand risk management standard 4360 (2004), COSO, RIMS, European Space Agency, etc.

The Risk Management Process is used by individual decision makers in an organization to help them make decisions according to the protocols and procedures in their particular organization as established by the organization’s own Risk Management Framework. The risk management process

consists of a series of steps that, when undertaken in sequence, enable continual improvement in decision-making.

The elements of the risk management process are summarised in Figure 1.

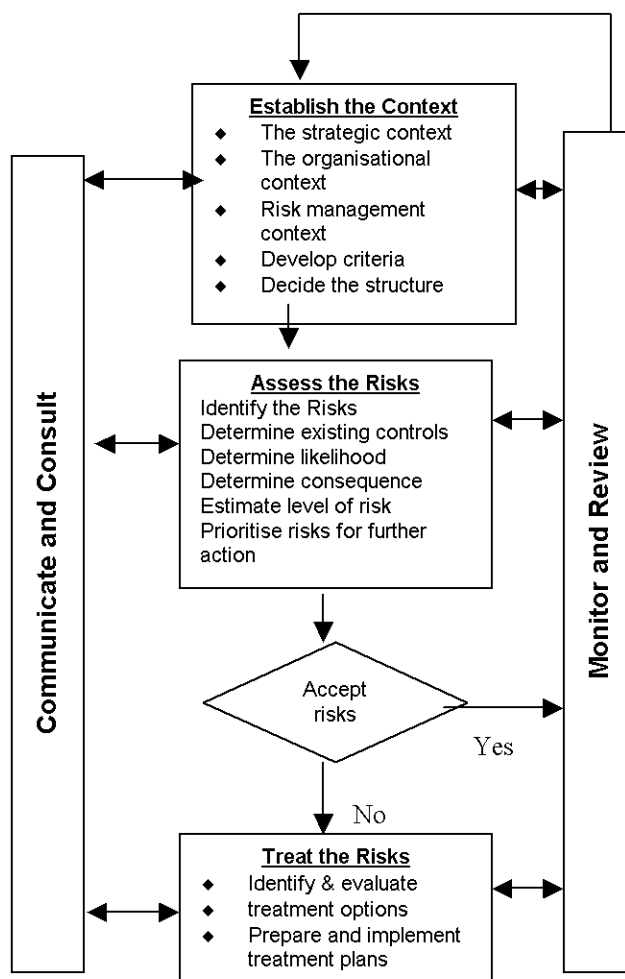

Fig.1 The elements of the risk management process (source: AS/NZS 4360:2004)

Communication and consultation with internal and external stakeholders should take place at each stage of the risk management process. Stakeholders may make judgments about risk based on their perceptions of risk. Perceptions of risk can vary due to differences in values, needs, assumptions, concepts and concerns of stakeholders. As their views can have a significant impact on the decisions made, it is important that the stakeholders perceptions are identified, recorded and taken into account in the decision making process.

Stakeholder communication should incorporate regular progress reports on the development and implementation of the risk management plan and in particular provide relevant information on the proposed treatment strategies, their benefits and planned effectiveness.

Step1. Establish the strategic, organisational and risk management context in which the rest of the process will take place. Internal and external stakeholders and their objectives are defined at this stage of the process. The overall objectives of the project or activity are determined along with the scope, resources and timeline.

Criteria against which risk will be evaluated should be established and the structure of the analysis defined.

Establishing the context defines the basic parameters for managing risk and sets the scope and criteria for the rest of the process. The context may include both internal and external parameters relevant for the organization. While many of these parameters are similar to those considered in the design of the risk management framework when applying the risk management process, they need to be considered in greater detail and particularly how they relate to the scope of the particular risk management process.

External context is anything outside the organization that may influence objectives. Understanding the external context is important to ensure that external stakeholders, their objectives and concerns are considered when developing risk criteria.

The external context may include, but is not limited to:

- ✓ cultural, political, legal, regulatory, financial, economic and competitive environment, whether international, national or regional;
- ✓ key drivers and trends having impact on the objectives of the organization;
- ✓ perceptions and values of external stakeholders.

Internal context is anything within the organization that may influence the way in which an organization will manage risk. It should be established because a major risk for some organizations is failure to achieve their strategic, project or business objectives, and this risk affects ongoing organizational commitment, credibility, and value;

The organization should develop the criteria against which risk is to be evaluated based on the context. Risk criteria express the organization's values, objectives and resources. Some criteria may be imposed by, or derived from, legal and regulatory requirements. Risk criteria should be consistent with the organization's risk management policy and should be developed at the beginning of any risk management process and continually reviewed. When defining risk criteria, factors to be considered should include the following:

- how likelihood will be defined;
- how the level of risk is to be determined;
- nature and types of consequences that may occur and how they will be measured;
- the level at which risk becomes acceptable;
- the time frame of the likelihood and/or consequence;
- what level of risk may require treatment;
- whether combinations of multiple risks should be taken into account.

Step 2 . Assess the risks

The objective of this Step is to separate the minor acceptable risks from the major risks and provide data for the subsequent treatment of those risks. Risk assessment is the overall process of risk identification, risk analysis and risk evaluation.

Risk identification seeks to identify the risks that are relevant to the objectives. The organization should identify sources of risk, events or sets of circumstances, and their potential consequences. The aim of this step is to generate a comprehensive list of risks based

on those events and circumstances that might enhance, prevent, degrade or delay the achievement of the objectives.

Comprehensive identification and recording is critical, because a risk that is not identified at this stage is excluded from further analysis. Identification should include risks whether or not they are under the control of the organization.

The organization should apply a set of risk identification tools and techniques which are suited to its objectives and capabilities, and to the risk the organization faces.

Relevant and up-to-date information is important in identifying risks. People with appropriate knowledge should be involved in identifying risks.

After identifying the risks, it is necessary to consider possible causes (all the significant causes should be considered) and scenarios that show what consequences may occur.

Nine key risk areas should be addressed when conducting any risk identification process.

These areas are:

- ❖ Commercial and legal risks;
- ❖ Economic / Financial risks;
- ❖ Technology risks;
- ❖ Operational risks;
- ❖ Political risks;
- ❖ Management activities / control risks;
- ❖ Human resource risks;
- ❖ Occupational Health & Safety / Environmental ;
- ❖ Natural events.

Some recommended methods for identifying risks include:

- ✓ Audits or physical inspections.
- ✓ Accident / Incident reports.
- ✓ Brainstorming.
- ✓ Decision trees.
- ✓ Interview / focus groups.
- ✓ Personal or organisational experience.
- ✓ Scenario analysis.
- ✓ Strengths, weaknesses, opportunities and threats (SWOT) analysis.
- ✓ Survey or questionnaires.

For each risk identified determine the existing controls and analyzed the risk in terms of consequence and likelihood in the context of those controls. The analysis should consider the range of potential consequences and how

likely they are to occur. Consequence and likelihood are combined to produce an estimated level of risk.

The estimated levels of risk are compared against the criteria established in Step 1 and a prioritised list of the risks requiring further action is prepared.

Risk analysis provides an input to risk evaluation and to decisions on whether risks need to be treated and the most appropriate risk treatment strategies.

Risk analysis involves consideration of the causes and sources of risk, their positive and negative consequences, and the likelihood that those consequences may occur. The way in which likelihood and consequences are expressed and the way in which they are combined to estimate a level of risk will vary according to the type of risk and the purpose for which the risk assessment output is to be used. These should all be consistent with the risk criteria. It is also important to consider the interdependence of different risks and their sources. The confidence in estimates of risk and their sensitivity to preconditions and assumptions should be considered in the analysis, and communicated effectively to decision makers and other stakeholders if required. Factors such as divergence of opinion amongst experts or limitations on modelling should be stated and may need to be highlighted.

Risk analysis may be undertaken with varying degrees of detail depending on the risk, the purpose of the analysis, and the information, data and resources available. Analysis may be qualitative, semi-quantitative or quantitative, or a combination of these, depending on the circumstances. In practice, qualitative analysis is often used first to obtain a general indication of the level of risk and to reveal the major risks. When possible and appropriate, one should undertake more specific and quantitative analysis of the risks as a following step.

Consequences may be determined by modelling the outcomes of an event or set of events, or by extrapolation from experimental studies or from available data. Consequences may be expressed in terms of tangible and intangible impacts. In some cases, more than one numerical value or descriptor is required to

specify consequences for different times, places, groups or situations.

Risk evaluation is used to assist in making decisions, based on the outcomes of risk analysis, about which risks need treatment and treatment priorities

Risk evaluation involves comparing the level of risk found during the analysis process with risk criteria established when the context was considered.

The objectives of the organization and the extent of opportunity that could result should be considered. In some circumstances, the risk evaluation may lead to a decision to undertake further analysis. The risk evaluation may also lead to a decision not to treat the risk in any way other than maintaining existing risk controls. This decision will be influenced by the organization's risk appetite and the risk criteria that it has established.

An evaluation of each risk is now undertaken to determine those risks that are acceptable and those that require further treatment. This step should evaluate the level of risk found with the criteria established in Step 1 (Establish the Context).

Some reasons why a risk may be acceptable include:

- The level of risk is so low that specific treatment is not suitable given the available resources.
- There is no treatment available.
- The costs of treatment outweigh the benefit.
- Opportunities presented outweigh the threats to such an extent that the risk is acceptable.

Those risks requiring further action are prioritised for treatment in Step 3. Those risks accepted, are noted and monitored in accordance with Step 4.

Step 3. Risk treatment

Risk treatment involves selecting one or more options for addressing risks, and implementing those options. Risk treatment may involve a cyclical process of assessing a risk treatment, deciding that residual risk levels are not tolerable, generating a new risk treatment, and assessing the effect of that treatment until a level of residual risk is reached which is one within which the

organization can tolerate based on the risk criteria.

Risk treatment options are not necessarily mutually exclusive or appropriate in all circumstances. The options include the following:

- a) avoiding the risk by deciding not to start or continue with the activity that gives rise to the risk;
- b) seeking an opportunity by deciding to start or continue with an activity likely to create or maintain the risk;
- c) changing the likelihood (reduce the likelihood of the occurrence. eg contract conditions, supervision, technical controls, compliance programs, procedure manuals, quality control manuals, training, etc);
- d) changing the consequences (reduce the consequence of the occurrence. eg contingency planning, fraud control planning, relocation of an activity or operation, etc);
- e) sharing the risk with another party or parties (transfer the risk to another party. eg use of contracts, insurance, partnerships, etc.);
- f) retaining the risk, either by choice or by default.

Selecting the most appropriate risk treatment option involves balancing the costs and effort of implementation against the benefits derived.

A number of treatment options may be considered and applied either individually or in combination.

Legal and regulatory requirements and social responsibility override financial cost benefit analysis. Risk treatment options should consider the values and perceptions of stakeholders and the most appropriate ways to communicate with them. Where risk treatment options may impact on risk elsewhere in the organization, these areas should be involved in the decision. If the resources for risk treatment are limited, the treatment plan should clearly identify the priority order in which individual risk treatments should be implemented.

Risk treatment itself may introduce risks. A significant risk may be the failure or ineffectiveness of the risk treatment measures. Monitoring may need to be an integral part of the risk treatment plan to give assurance that the measures remain effective.

Preparing and implementing risk treatment plans The purpose of risk treatment plans is to record how the chosen treatment options will be implemented. The information provided in treatment plans may include:

- ✓ expected benefit to be gained;
- ✓ performance measures and constraints;
- ✓ persons who are accountable for approving the plan and those responsible for implementing the plan;
- ✓ proposed actions;
- ✓ reporting and monitoring requirements;
- ✓ resource requirements;
- ✓ timing.

Treatment plans should be integrated with the management processes of the organization and discussed with appropriate stakeholders.

Recording the risk management process

Risk management activities should be traceable. In the risk management process, records provide the foundation for improvement in methods, tools as well as the overall process.

Step 4 Monitor and Review

Monitoring and review the effectiveness and performance of the risk treatment options, strategies, and the management system and changes which might affect it.

Identification, assessment, and treatments must be reviewed to ensure the risks remain relevant and continue to be managed and that any new or emerging risks are identified and managed.

Monitoring and review is concerned with:

- analyzing and learning lessons from events, changes and trends;
- detecting changes in the external and internal context including changes to the risk itself which may require revision of risk treatments and priorities;
- ensuring that the risk control and treatment measures are effective in both design and operation.

In order to understand risk and monitor performance, managers will be required to maintain records and undertake regular reporting.

Monitoring and review can involve regular checking or surveillance of what is already present or can be periodic or ad hoc. Both aspects should be planned.

It is not sufficient to rely only on occasional reviews and audits.

The results of monitoring and review should be recorded and internally or externally reported as appropriate and may also be used as an input to the review of the risk management framework .

Responsibilities for monitoring and review should be clearly defined.

Each step undertaken should be documented to enable effective monitoring and review.

Risks and the effectiveness of treatment measures need to be monitored to ensure changing circumstances do not alter the risk priorities.

References

- COSO: Enterprise Risk Management - Integrated Framework. Executive Summary. Committee of Sponsoring Organizations of the Threadway Commission, (2004)
- Environmental Health Risk Assessment: Guidelines for assessing human health risks from environmental hazards: June 2002
- Framework for Environmental for Environmental Health Risk Management: The Presidential/Congressional Commission on Risk Assessment and Risk Management, 1997.
- Handbook of Environmental Risk Assessment and Management, Calow, 1998.
- Joint Standards Australia / Standards New Zealand Committee (1999), Risk Management AS/NZS
- 4360:2004, Sydney, Wellington

SISTEME DE IMPOZITARE PE PLAN EUROPEAN

Drd. Carmen Uzlău

Institutul de Prognoză Economică-INCE, Academia Română

e-mail: carmen_uzlau@yahoo.com

Abstract: Lucrarea realizează o analiză a sistemelor de impozitare folosite în Uniunea Europeană pentru determinarea impozitelor directe, prezentarea statistică a cotelor de impozitare practicate de țările membre și evoluția acestora, precum și reliefaarea decalajelor existente între practicile fiscale ale țărilor din grupul celor 15 țări (6 membri fondatori + 9 admise până în 1995) și cele 12 admise în 2004 și 2007 și particularitățile țărilor nordice.

Cuvinte cheie: impozite directe, impozite indirecte, legislație fiscală, impozitarea persoanelor fizice și juridice.

Clasificare JEL:E60, E62.

Tratatul de Constituție a Comunității Europene nu are prevederi explicite privind armonizarea în domeniul impozitării directe. Acest lucru se explică prin faptul că în cea mai mare măsură nu este nevoie să se armonizeze impozitarea directă, aceasta fiind aplicabilă strict în interiorul fiecărui stat membru. Astfel, marea majoritate a prevederilor referitoare la impozitarea directă sunt lăsate în întregime la latitudinea Statelor Membre, ele fiind un atribut al suveranității acestora. Reglementările fiscale cu privire la impozitele directe sunt stabilite la nivelul fiecărui stat membru în funcție de necesitatea de resurse a acestora, de tradiție, de tipologia operațiilor efectuate etc. Este posibil, însă, ca impozitarea directă să afecteze cele patru libertăți fundamentale necesare pentru crearea și menținerea Uniunii Europene, respectiv: libertatea de mișcare a bunurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor. De aceea este necesar ca impozitarea directă să respecte asigurarea acestor libertăți. Cu toate acestea nu putem spune că există o armonizare a impozitelor directe așa cum există în domeniul impozitelor indirecte. De altfel, primele măsuri legislative în domeniul impozitării directe au fost luate în anul 1990, ceea ce ne arată faptul că reglementările cu referire la impozitarea directă sunt încă la început.

Impozitarea persoanelor juridice

În cazul impozitării persoanelor juridice, la nivelul Uniunii Europene, în ceea ce privește armonizarea, s-au urmărit următoarele:

- crearea unui sistem comun de impozitare aplicabil fuziunilor, scindărilor, cesionărilor de active și schimburilor de acțiuni între

societățile aparținând diferitelor state membre ale UE;

- crearea unui sistem comun de impozitare a profiturilor între filiale și societatea mamă;

- crearea unui sistem comun de impozitare aplicabil plății de dobânzi și dividende între persoanele afiliate.

Prima directivă din domeniul impozitării directe a fost „Directiva nr. 90/434/CEE privind un sistem comun de impozitare aplicabil fuziunilor, scindărilor, cesionării de active și schimburilor de acțiuni între companii aparținând diferitelor state membre ale UE”, cunoscută sub numele de „Directiva privind fuziunile”. Adoptată la 23 Iulie 1990, directiva urma să intre în vigoare la 30 iulie 1990 și să fie transpusă în legislația statelor membre până la 01.01.1992. În preambulul acestei directive se justifică necesitatea acesteia prin dorința asigurării unei impuneri echitabile a operațiilor de fuziune, scindare, cesionare de active și transfer de acțiuni, fie ca aceste operațiuni au loc în cadrul unui singur stat membru, fie ca au loc între două state membre. Astfel prevederile acesteia urmau să se aplice în cazul în care au loc fuziuni, scindări, cesionări de active și transferuri de acțiuni între două societăți din unul sau mai multe state membre. Conform Directivei, o fuziune sau o scindare nu va determina impozitarea aportului de capital calculat ca diferență între valoarea reală a elementelor de activ și pasiv și valoarea lor fiscală. Prin valoare fiscală se înțelege valoarea pe baza căreia ar fi fost calculat profitul sau pierderea pentru stabilirea impozitului pe venit, a profiturilor sau aporturilor de capital ale societății cedente, dacă aceste active și pasive ar fi fost vândute în momentul fuziunii sau scindării, dar

independent de aceasta. Aceasta prevedere este condiționată de aplicarea amortizărilor, veniturilor sau cheltuielilor aferente elementelor de activ sau pasiv cesionate la fel cum s-ar fi aplicat societății cedente dacă fuziunea sau scindarea n-ar fi avut loc.

În ceea ce privește alocarea acțiunilor către acționarii companiei cedente în caz de fuziune, scindare și schimb de acțiuni, Directiva presupune ca alocarea acțiunilor nu va genera impozitarea veniturilor, profiturilor sau câștigului de capital al acționarului. Aceleași prevederi se aplică și în cazul transferurilor de active. Prevederile directivei privind fuziunile au fost implementate de România în Legea nr. 571/2003, Codul fiscal prin art. 27 „Reorganizări, lichidări și alte transferuri de active și titluri de participare”.

A doua directivă în domeniul impozitării directe a fost „Directiva 90/435/CEE privind un sistem comun de impozitare aplicabil societăților-mamă și filialelor”. La fel ca Directiva privind fuziunile, ea a fost adoptată la 23 Iulie 1990, urmând să intre în vigoare la 30 iulie 1990 și să fie transpusă în legislația statelor membre până la 01.01.1992. Cunoscută sub numele de Directiva privind filialele, ea a suferit o singură modificare, în anul 2003. Aceasta Directivă se aplică în fiecare stat membru:

- repartizării profiturilor primite de societățile din statul respectiv, provenite de la filialele lor din alte state membre,
- repartizării profiturilor de către societățile din statul respectiv către societăți din alte state membre, ale căror filiale sunt.

Această directivă nu împiedică aplicarea dispozițiilor interne sau a celor bazate pe acorduri, necesare pentru prevenirea fraudei sau abuzului. Statutul de „societate-mamă” este atribuit oricărei societăți a unui stat membru care deține minimum 20% din capitalul unei alte societăți dintr-un alt stat membru. Începând cu 01 Ianuarie 2007, nivelul minim de deținere va fi de 15%, iar de la 01 Ianuarie 2009, nivelul minim de deținere va fi de 10%. Filiala reprezintă societatea al cărei capital include participația precizată mai sus.

O mare parte din prevederile acestei directive au fost deja transpuse în legislația românească în Legea nr. 571/2003 Codul fiscal cu modificările și completările ulterioare.

La data de 03 Iunie 2003 s-a adoptat o nouă directivă în domeniul impozitării directe, respectiv Directiva 2003/49/CE privind un sistem comun de impozitare aplicabil plății de dobânzi și dividende între societăți afiliate aparținând unor state membre diferite. Scopul acestei directive este acela de a asigura ca dobânzile și redevențele plătite între societăți afiliate sunt impozitate o singură dată într-un stat membru, ideea de bază fiind aceea de a se elimina impozitarea la sursa a plăților de dobânzi și redevențe efectuate între societățile afiliate.

Conform prevederilor acestei Directive, plățile de dobânzi și redevențe trebuie scutite de impozitele impuse în statul sursă cu condiția ca beneficiarul acestora să fie o societate în alt stat membru sau un sediu permanent al unei societăți situat în alt stat membru. Aceste prevederi se aplică numai în cazul în care plățile au loc între două societăți afiliate. De asemenea, se permite statelor membre dreptul de a nu aplica prevederile acestei directive dacă condiția privind statutul de societăți afiliate nu se menține pe o perioadă neîntreruptă de cel puțin doi ani.

Pentru acordarea scutirii statul sursă poate pretinde dovedirea îndeplinirii condițiilor privind statutul de societăți afiliate printr-un certificat de atestare. În cel mult trei luni de la prezentarea certificatului de atestare, statul sursă trebuie să decidă în legătură cu acordarea scutirii care trebuie să fie acordat pe o perioadă de cel puțin un an, dar nu mai mult de trei ani pe baza aceluiași certificat de atestare. În cazul în care compania care plătește dobânda sau redevența a reținut impozitul de care era scutită la sursă, ea poate cere rambursarea acestuia într-o perioadă de maximum doi ani de la data plății dobânzii sau redevenței. Statul sursă este obligat să-i ramburseze acest impozit în termen de un an de la data depunerii cererii. Dacă statul nu rambursează acest impozit în termen de un an, societatea care l-a plătit are dreptul de a calcula și pretinde dobânda pentru suma neprimată, dobânda calculată la nivelul ratei de dobândă aplicabilă în situații similare conform legislației naționale.

În ceea ce privește România, conform Documentului Complementar de Poziție III, s-a solicitat o perioadă de tranziție de 4 ani, din momentul aderării la Uniunea Europeană,

respectiv până la data de 31.12.2010 pentru aplicarea prevederilor acestei directive. Au fost însă implementate unele prevederi privind definirea termenilor prin Legea 571/2003 Codul fiscal cu modificările și completările ulterioare.

Ponderea taxelor directe este de obicei mai mică în noile state membre UE.

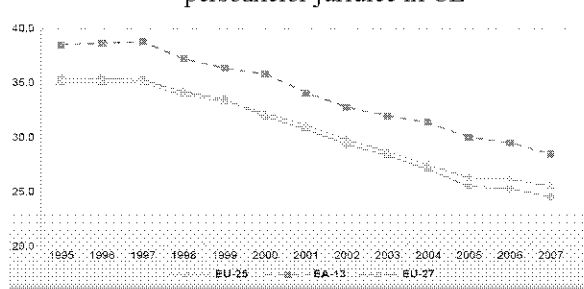
Taxele directe permit o mai mare redistribuire, deoarece nu este practică introducerea progresivității la taxele indirecte. Recurgerea la taxele directe, mult mai „vizibile” electoratului, tinde să se mărească în țările în care obiectivele redistribuției taxelor sunt mai pronunțate.

În general țările nou intrate în UE au o structură diferită în comparație cu cele 15 țări admise anterior; în timp ce cele mai multe țări UE-15 obțin în mare aceleași procente de venituri din taxe directe, taxe indirecte și contribuții sociale, noile state membre se caracterizează printr-o pondere substanțial scăzută a taxelor directe în totalul veniturilor. Cele mai mici procente ale taxelor directe sunt în Bulgaria (doar 17,9% din total), România (19,1%) și Polonia (20,5%) – țara în care proporția taxelor directe s-a diminuat cu o treime față de 1995. Unul dintre motivele ce stau la baza acestei diferențe este perceperea unor taxe reduse în noile state membre pe venitul personal și al întreprinderilor; în ceea ce privește taxarea progresivă unele țări au renunțat la ea definitiv în favoarea taxării plate (un exemplu este Slovacia).

Printre țările UE-15 se găsesc alte diferențe. Țările nordice (Suedia, Danemarca, Finlanda) se bazează mai mult pe taxarea directă, spre deosebire de unele țări sudice (în special Grecia și Portugalia) ce au proporții ridicate ale impozitelor indirecte. Danemarca se remarcă și prin faptul că majoritatea cheltuielilor sociale sunt suportate în principal din taxe în loc de contribuții sociale; astfel proporția taxelor directe în totalul veniturilor din taxe în Danemarca este cea mai mare în întreaga uniune, în timp ce veniturile din contribuții sociale sunt foarte scăzute. În Germania se manifestă fenomenul opus: are cea mai mare pondere a contribuțiilor sociale și cea mai mică proporție a taxelor directe din EU-15; Franța e un caz similar. În figura 2.1 este prezentată evoluția impozitelor directe

asupra persoanelor juridice în Uniunea Europeană.

Fig. 1. Evoluția impozitelor directe asupra persoanelor juridice în UE

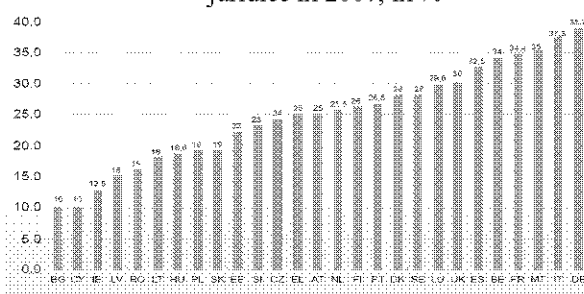

Sursa: <http://europa.eu>

Impozitul pe venitul persoanelor juridice se diminuează continuu în întreaga Uniune Europeană.

Începând cu a doua jumătate a anilor '90, impozitele pe venitul persoanelor juridice s-a redus simțitor. Tendința s-a menținut și în 2007, evidențiată de scăderea cu 0,8 % în media celor 27 de state membre. Scăderea a fost și mai pronunțată în zona euro, deși în această zonă ratele sunt semnificativ mai mari (media celor 13 state din zona euro este de 28,5%, cu 4 % peste media întregii Uniuni). Printre țările ce au redus impozitul pe venitul persoanelor juridice este de menționat că Bulgaria, după integrare, a redus impozitul cu o treime devenind a doua țară din UE după Cipru ce practică o cotă de 10%. Alte țări ce au micșorat substanțial cota de impozitare a veniturilor persoanelor juridice: sunt Olanda (cu 4.0 % până la nivelul de 25%), Spania (diminuare de 2,5 % până la 32,5%) și Slovenia (scădere de 2 % până la cota de 23%). Belgia, țara care percepe o cota relativ mare (34%), nu a micșorat această cotă, dar a introdus o alocație pentru interesul național (cunoscută și ca alocație pentru echitatea întreprinderilor), ce, comparată cu sistemele tradiționale de taxare, conduce la o presiune fiscală semnificativ redusă.

Fig. 2. Impozitele directe plătite de persoanele juridice în 2007, în %

Sursa: <http://europa.eu>

Irlanda impozitează cu 12.5% veniturile comerciale, și cu 25% veniturile non-comerciale și anume veniturile obținute din discount-uri, dobânzi, chirii. De asemenea sunt impozitate cu 25% veniturile obținute din exploatarea mineralelor și a petrolului. Câștigurile din capital sunt incluse în profitul companiei și sunt impozitate cu o rată echivalentă cu rata standard a impozitului pe venit.

Unei companii rezidente în Irlanda îi sunt impozitate atât veniturile obținute în interiorul țării cât și cele obținute în străinătate, indiferent dacă acestea din urmă sunt aduse în țară sau nu. Există totuși excepții pentru companiile deținute de către persoane rezidente în UE sau într-o țară cu care Irlanda are încheiate tratate de evitare a dublei impunerii.

În Portugalia cota standard de impozitare a persoanelor juridice în 2007 este de 25%, la aceasta adăugându-se o taxă municipală de 2.5 %. Companiile cu un profit mai mic decât limita stabilită prin lege au ca alternativă, alegerea unei metode de calcul a impozitului bazată pe coeficienți ai profitului definiți prin lege. Companiile aflate în zona de schimb liber din Azores și Madeira sunt eligibile pentru reducerea impozitului cu o rată cuprinsă între 17.5% și 22.5%, în funcție de tipul companiei și de anul stabilirii firmei în zona de schimb liber.

Câștigurile din capital sunt adăugate în Portugalia la veniturile obișnuite. Profitul obținut din vânzarea acțiunilor și proprietăților imobiliare deținute pe o perioadă mai mare de un an, va fi impozitat doar pentru 50% din valoarea acestuia, dacă profitul obținut este reinvestit.

Reforma din sistemul de impozitare german din anul 2001, a avut ca scop reducerea ratei impozitelor atât pentru persoanele fizice cât și pentru persoanele juridice. Astfel rata standard de impozitare este de 25%. Pentru a ajuta fuziunea celor două „Germanii” a fost introdus impozitul pentru solidaritate, care reprezintă 5.5%. Impozitul efectiv plătit poate ajunge până la 39%, acesta incluzând impozitul pentru solidaritate și impozitul pe tranzacții. Conform reformei preconizate pentru anul 2008 aceasta cotă se va reduce la 30 %.

Veniturile obținute din vânzarea de acțiuni către o întreprindere germană sau străină, sunt scutite de la impozitare dacă ele sunt achiziționate de o companie plătitoare de impozit în Germania.

În 2007 rata impozitului în Cehia era de 24%. Aceasta rată a fost redusă constant pentru a încuraja activitatea economică, astfel încât, rata impozitului a scăzut din 1992 de la 45% până la 24% în prezent. Un impozit redus este plătit de către companiile de investiții, fondurile de investiții și fondurile de pensii. Dividendele plătite de către companiile cehe sunt impozitate cu 15%. Veniturile obținute din dobânzi sunt considerate venituri ordinare, și ca urmare sunt impozitate cu 24%.

Impozitarea persoanelor fizice

În ceea ce privește impozitarea persoanelor fizice, armonizarea la nivelul Uniunii Europene urmărește două categorii de venituri: veniturile din dobânzi obținute din străinătate și veniturile din dividende. În domeniul impozitării persoanelor fizice singura directivă adoptată s-a referit la impozitarea veniturilor din dobânzi 31, scopul ei fiind evitarea dublei impunerii a acestora. Directiva ar fi trebuit să intre în vigoare la 01 ianuarie 2005, însă aplicarea ei a fost amânată până la 01 iulie 2005. Astfel, directiva își propune să asigure impozitarea veniturilor din dobânzi plătite de un plătitor dintr-un stat membru către un beneficiar individual dintr-un alt stat membru conform legislației ultimului stat membru. Pentru realizarea acestui obiectiv statele membre vor aplica un sistem automat de schimbare a informațiilor. În ceea ce privește impozitarea dividendelor, nu există încă o reglementare a Uniunii Europene, însă acesta este un domeniu în care va trebui să se acționeze cât mai repede în anii următori. În acest scop, Comisia a tras un semnal de alarmă prin comunicarea pe care a trimis-o Consiliului, Parlamentului și Comitetului Economic și Social în decembrie 2003.

Principalele sisteme de impozitare a dividendelor în statele membre ale UE, precum și modul de aplicare a acestora sunt:

- sistemul clasic;
- sistemele separate (cu cota unică, cu impunere în transe, pe jumătate de venit);
- sistemul imputațional;

- sistemul scutirii.

Sistemul clasic presupune impozitarea profitului la nivelul societății comerciale și impozitarea dividendului distribuit la nivelul persoanei fizice (dividendul, se globalizează cu celelalte venituri ale persoanei fizice în vederea impozitării). Se ajunge astfel la o dublă impunere economică deplină.

Sistemul separat presupune impozitarea profitului la nivelul societății comerciale și impozitarea dividendului la nivelul persoanei fizice (dividendul se impune separat de celelalte venituri realizate de persoana fizică). Sistemul imputațional are la bază o abordare de tip destinație în care societatea comercială este considerată a fi destinația, iar impozitul pe profit este o plată în avans pentru impozitul pe dividendele acționarilor. Astfel, profitul societății comerciale se impozitează după regulile generale. Impozitarea dividendelor însa parcurge următorii pași:

- calcularea venitului impozabil adunând la suma dividendelor suma impozitului pe profit plătit;
- aplicarea cotei de impozit pe venit pentru determinarea impozitului pe dividende;
- acordarea unui credit fiscal în suma de până la 100% din impozitul pe profit plătit.

În cazul în care, creditul acordat acoperă integral suma impozitului pe profit plătit, atunci acest sistem garantează evitarea dublei impunerii economice și neutralitatea fiscală pentru toți acționarii indiferent de nivelul dividendelor primite.

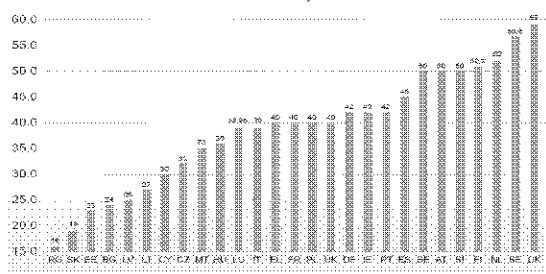
Sistemul scutirii presupune impozitarea doar a profitului, dividendele fiind scutite de impozit. Practicarea acestor sisteme de impozitare a dividendelor duce la o inechitate la nivel de Uniune în ceea ce privește impozitarea dividendelor, încălcându-se condițiile impuse de Tratatul de la Maastricht cu privire la mișcarea capitalului: toate restricțiile privind mișcarea capitalurilor între statele membre și între statele membre și țări terțe vor fi interzise. Astfel devine imperios necesar stabilirea unui sistem armonizat de impozitare a dividendelor.

Topul impozitelor pe venitul personal diferă substanțial, pe o scară de la 16% la 59%.

În prezent, media impozitelor pe venit în cele 27 de țări membre este de 38,7%. Această rată variază substanțial în cadrul UE, de la un

minim de 16% în România la 59% în Danemarca. Ca o regulă, noile țări membre au procente mai mici, nici una dintre cele mai joase zece poziții în acest top nu aparțin vreunei țări din vechile țări membre. Așa cum era de așteptat, cel mai mare nivel al impozitelor pe venit este specific țărilor cu cele mai elevate rate de taxare, cum sunt țările nordice, deși Olanda se află pe locul trei la nivelul impozitului pe profit și pe locul 12 la nivelul general al ratelor de taxare. Deloc surprinzător, cele mai mici rate sunt în România și Slovacia, unde nivelul general al ratelor de taxare este cel mai redus, pe antepenultimul loc în Uniunea Europeană.

Fig. 3. Impozitele directe plătite de persoanele fizice în 2006, în %

Sursa: <http://europa.eu>

Germania folosește cote progresive de impozitare ce variază între 15% și 45%. Persoanele care obțin un venit mai mare de 250 000 euro, sau familiile care obțin un venit mai mare de 500 000 de euro, plătesc un impozit de 45%, calculat înainte de plata impozitului de solidaritate. Un individ ce îndeplinește condițiile pentru a fi considerat rezident permanent al Germaniei va suporta impozit atât pentru veniturile obținute în țară cât și în străinătate. O persoană care nu este rezidentă în Germania, dar obține venituri în această țară va plăti impozit numai pentru veniturile obținute în Germania.

Veniturile obținute în urma parteneriatelor se vor împărți între parteneri, în funcție de cota de participare a fiecăruia și apoi vor fi supuse impozitării în mod separat.

Veniturile din vânzarea proprietăților imobiliare care au fost deținute o perioadă mai mare de 10 ani, și din vânzarea titlurilor deținute pe o perioadă mai mare de 12 luni sunt scutite de la impozit. Venitul din vânzarea unei proprietăți în care s-a investit mai puțin de 1% din valoarea acesteia este scutit de la impozit. În schimb, când procentul este mai mare de

1%, 50% din venitul obținut este supus impozitării.

În Finlanda sunt folosite cotele progresive de impozitare, acestea variind între 9% și 32.5%. Un rezident finlandez ce obține un venit în altă țară și locuiește în aceasta pe o perioadă de minim 6 luni, este scutit de la plata impozitului. Persoanele nerezidente plătesc impozit numai pentru veniturile obținute în Finlanda. Pentru a fi considerat rezident, plătitorul de impozit trebuie să locuiască în Finlanda o perioadă neîntreruptă de 6 luni. Pentru impozitele plătite în afara țării se acordă o deducere de la impozitul datorat, pentru veniturile obținute în străinătate.

Veniturile din capital sunt impozitate cu 28%. De asemenea veniturile din dobânzi și investiții sunt impozitate cu 28%. Veniturile obținute în urma vânzării unei proprietăți imobiliare care a fost folosită ca reședință pe o perioadă de minim 2 ani, nu sunt impozitate.

Fiecare țară membră UE este liberă, conform legislației europene, să-și proiecteze propriul sistem de impozitare directă pentru a-și coordona obiectivele interne. Cu toate acestea, discriminarea și dubla impozitare împiedică persoanele fizice sau juridice să se bucure de beneficiile pieței comunitare și subminează competitivitatea Uniunii. Din aceste motive, acțiunile Comisiei Europene se focalizează în prezent pe armonizarea fiscală, coordonarea și asistarea sistemelor de taxare directă.

În ceea ce privește impozitele indirecte, în paragrafele următoare este prezentat nivelul taxei pe valoarea adăugată (TVA) în țările central și est europene.

Cehia

T.V.A. standard este de 22%. De cota redusă de 5% beneficiază produsele farmaceutice, cele mai multe produse alimentare precum și majoritatea serviciilor.

Scutiri: asigurările sociale, sănătate, servicii poștale, financiare, vânzarea de întreprinderi, educație, sectorul asigurărilor. Serviciile financiare sunt scutite doar dacă sunt oferite de instituții financiare: bănci, fonduri de pensii, al căror venit din activitatea financiară depășește 20% din totalul veniturilor.

Ungaria

T.V.A. standard este de 25%. O cotă redusă de 12% se aplică unor produse

alimentare de bază, medicamente, servicii medicale, anumite materiale textile, energie electrică, cărbune și unei mari game de servicii.

Cota 0% se aplică exporturilor, medicamentelor anume precizate precum și pentru munca în construcții.

Scutiri: tranzacțiile referitoare la serviciile financiare, servicii de sănătate, asigurări și reasigurări, închirierea proprietății și educație.

Slovacia

T.V.A. standard este de 23%. Anumite bunuri, cele mai multe produse alimentare, farmaceutice, combustibili, anumite produse petroliere și majoritatea serviciilor beneficiază de o cotă redusă de 10%.

Cota 0% se aplică exporturilor de bunuri și servicii.

Scutiri: servicii poștale, financiare, de securitate socială, educație și asigurări.

Polonia

Cotele sunt după cum urmează:

Cota standard 22%. Cota redusă pentru mașini agricole și forestiere, aparate medicale, produse alimentare și articole pentru copii este de 7%.

Cota redusă pentru lapte, produse lactate, carne crudă, pește, păsări, obiectele artistice populare este de 3%. Exporturile au cotă 0%.

Scutiri: serviciile legate de agricultură și forestiere, serviciile poștale, educație, cultură, artă, sport și servicii medicale.

Letonia

T.V.A. standard este de 18%.

Scutiri: cele mai importante servicii financiare, exporturile de bunuri și servicii.

Estonia

T.V.A. standard este de 18%. O cotă redusă de 5% se aplică energiei termice și materialelor necesare producerii acesteia, anumite medicamente și servicii medicale.

Scutiri: medicamente și alte produse farmaceutice, educația primară, gimnazială și liceală precum și cursurile de specializare pentru adulți, servicii poștale, închirierea locuințelor.

România

T.V.A. standard este de 19%. Cota redusă este de 9% și se aplică pentru următoarele prestări de servicii și/sau livrări de bunuri: medicamentele de uz uman și veterinar, dreptul de intrare la castele, muzee, case memoriale,

monumente istorice, livrarea de manuale școlare, cazare în cadrul sectorului hotelier.

Scutiri: servicii medicale, anumite servicii financiare și bancare, activitățile de cercetare-dezvoltare și inovare pentru realizarea programelor, subprogramelor și proiectelor.

Cota standard a T.V.A. în România (19%) este mai mică decât cota standard în țările Uniunii Europene, dar este mult mai mare decât nivelul minim stabilit prin regulile UE (15%). La aceeași cotă standard de T.V.A. a României și Sloveniei, veniturile bugetare din T.V.A. în România sunt mult mai mici. Se poate aprecia că și din T.V.A. statul român pierde aproximativ 1,5% din PIB, estimare confirmată de calculele Comisiei Naționale de Statistică și a Ministerului de Finanțe. Această pierdere nu ia în calcul și evaziunea fiscală, care numai pentru acest impozit se cifrează la peste 5% din PIB. Astfel, pe de o parte ar trebui luate măsuri în ceea ce privește reducerea scutirilor și eşalonărilor ce vizează T.V.A., iar pe de altă parte, atacarea frontală a evaziunii fiscale, practică prin:

- neînregistrarea T.V.A. pentru mărfurile livrate;
- neînregistrarea T.V.A. pentru vânzările promoționale;
- subestimarea T.V.A. pentru importurile de servicii;
- folosirea pierderilor tehnologice pentru a modifica baza de impozitare.

Legislația avantajează firmele permițând fie scutiri de la plata TVA, fie amânări de la plata TVA pentru bunurile importate care constituie contribuție în natură la capitalul firmei și pentru importul de echipament și utilaje. Conform legii, orice surplus de TVA corespunzător importurilor față de TVA corespunzătoare producției era rambursat după trei luni. Pentru exportatori perioada de rambursare este redusă la o lună. Datorită inflației, firmele aveau costuri mari cu rambursarea. Dacă o firmă are de primit o rambursare de TVA ea trebuie întâi să facă dovada că nu are obligații fiscale către stat neonorate. Dovedirea acestui fapt necesită mult timp și permite întârzierea plății.

Accizele

Accizele sau taxele speciale de consumație sunt așezate asupra unor produse

care au o cerere inelastică. Accizele, larg răspândite în cadrul economiilor de piață, sunt taxe incluse în prețul de vânzare al produselor comercializate în interiorul unei țări. Accizele sunt de obicei axate pe produse destinate consumului de masă și pentru care cererea este mai degrabă inelastică. De aceea accizele trebuie să aibă un grad ridicat de eficiență fiscală și reprezintă o sursă importantă de venituri pentru bugetul de stat. Producătorii sau cumpărătorii trebuie să plătească bugetului accizele numai într-o singură fază a ciclului economic. Taxele sunt calculate fie ad-valorem, reprezentând un procent aplicat prețului de vânzare, fie specific, sub forma unei sume fixe pe unitatea de măsură.

Ca parte din sistemul taxelor indirecte, accizele reprezintă o sursă importantă de venit pentru bugetul României. De exemplu în anul 2001, accizele au reprezentat 18,4% din veniturile la bugetul de stat. În România există următoarele categorii de produse supuse accizelor:

- alcool, distilate, băuturi alcoolice, vinuri și bere;
- produse din tutun;
- uleiuri minerale;
- alte produse.

În ultima categorie intră diverse produse de la blănuri sau cristaluri, până la mașini, cuptoare cu microunde sau puști de vânatoare. Structura actuală este în majoritatea ei aliniată la Directivele UE, noul cadru legislativ instituit prin Ordonanța 158/2001 reducând semnificativ diferențele dintre România și UE.

Din punct de vedere al eficienței colectării, accizele calculate pe baza ratelor specifice pot fi considerate mai eficiente. Totuși, taxele specifice sunt controversate, din moment ce trebuie plătită o sumă fixă, clar definită, exprimată în euro, pe unitatea de măsură, indiferent de valoarea produsului. În prezent Uniunea Europeană îngăduie o marjă de manevră prin faptul că permite alegerea între impozitele specifice și ad-valorem.

Analiză comparativă a taxelor maxime pe venituri în UE 25 și noile state membre

"Taxa unică" este cel mai fierbinte subiect de discuție în noile state membre, iar cereri de simplificare și reducere a taxelor au început să se audă peste tot în Europa. Între timp, meritele acestei metode sunt discutate.

În termeni simpli, taxa fixă înseamnă că fiecare este taxat cu același procent. Într-un astfel de sistem, în locul unui set complex de reguli de impozitare, statul declară un prag deasupra căruia toată lumea plătește o taxă fixă pentru veniturile proprii. Acest prag este în general destul de scăzut, pentru a stimula cetățenii să își plătească taxele, în loc să încerce să le evite. Un astfel de sistem se bazează pe faptul că toate veniturile sunt impozitate o singură dată.

În ceea ce privește taxele corporatiste, ideea este similară: o singură regulă pentru toată lumea.

Analizii sunt înclinați să scoată în evidență faptul că, dacă taxa unică era o regulă în toate statele industrializate în prima jumătate a secolului XIX, primele cereri pronunțate răspicat pentru un sistem "puternic progresiv sau gradual de taxe" au apărut în manifestul comunist al lui Karl Marx din 1848. Dar, în cele din urmă, statele capitaliste au fost cele care au adoptat un astfel de sistem.

De atunci, ideea taxei unice a fost readusă la viață de câteva ori, un număr apreciabil de țări adoptând o variantă sau alta a regimului taxei unice. Și totuși, până astăzi, nici o economie occidentală "majoră" nu a trecut înapoi la regimul taxei unice.

Se crede că, la nivelul întregii lumi, contribuabilii pierd 8 miliarde de ore anual pentru a-și completa declarațiile de venit.

Renașterea modernă a taxei unice pe venit a fost inițiată de către Estonia în 1991, urmată de Letonia (1994), Lituania (1994), Rusia (2001), Serbia (2003), Ucraina (2003), Slovacia (2003), Georgia (2004) și România (2005).

Cu toate că "taxa unică" nu este considerată un panaceu pentru toate problemele economice, din ce în ce mai multe țări - printre care și noile state membre au introdus sau sunt în procesul de elaborare a unor regimuri de taxare universale. Majoritatea acestor țări se confruntă cu deficite bugetare apreciabile și câteva se confruntă cu nevoia de a-și alinia statutul economic la cerințele Zonei Euro.

Taxa unică ar trebui să:

- ajute la reducerea birocrăției
- reducă inechitățile
- contrabalanseze evitarea taxelor și evaziunea

- ofere stimulente pentru a munci, a economisi și a investi
- genereze venituri bugetare mai mari
- producă un "mini boom" economic

În același timp, un regim fix de taxe este înțeles ca:

- eliminând toate formele de scutiri de taxe și facilități
- fiind non-progresiv (cel puțin în ceea ce privește ratele "marginale")
- favorizând pe cei bogați în detrimentul celor săraci
- favorizând deținătorii de acțiuni și dividende, de vreme ce profiturile sunt taxate o singură dată, la sursă (taxa unică este o taxă bazată pe consum)

Dacă această măsură aparent populară a trecerii către un sistem fix de impozitare este motivată de strategii fiscale sănătoase sau doar de dorința de a face cetățenii să contribuie mai mult la bugetul statului, este un punct în dezbateră.

O concluzie esențială citată de câțiva cercetători este că eficiența și succesul regimului taxei unice sunt dependente de nivelul acestei taxe unice: cu cât acesta este mai scăzut, cu atât tinde să devină mai eficient.

Experții mai semnaleză și faptul că, în afară de sistemul de taxe sau tipul de sprijin acordat noilor întreprinzători, competitivitatea unei țări este determinată și de alți factori. În general, taxele mai reduse lasă mai mulți bani să circule și să fie investiți într-o economie și cresc dorința cetățenilor de a le plăti; taxele scăzute pot de asemenea să se concretizeze și în venituri bugetare mai scăzute, deficite bugetare mari și neacoperirea cheltuielilor bugetare.

Anumiți politicieni și economiști din UE, au arătat că economiile în tranziție din Est și-au permis să reducă taxele, nu în ultimul rând pentru că orice venituri pierdute sunt compensate cu vârf și îndesat de subvențiile UE. Acest argument a fost respins în mod repetat de statele în tranziție vizate la acea vreme.

Între timp, Germania, ca și Italia, Austria, Finlanda, Danemarca și Grecia au decis de asemenea să introducă reduceri de taxe sub diverse forme pentru a stimula investițiile și cheltuielile (consumul) și a determina creșterea economică.

Comisia Europeană este de părere că nu este nevoie de o armonizare transfrontalieră a taxelor statelor membre. Cu condiția să respecte regulile comunitare, statele membre sunt libere să își aleagă sistemele de taxe pe care le consideră cele mai potrivite și conforme cu preferințele lor.

Economistul Andrei Grecu de la Institutul Adam Smith argumentează că "Taxele pe venit nu sunt numai complexe, ci și perverse, deturnând energie și resurse spre un comportament ne-economic impus oamenilor de însuși codul de taxe". "În termeni de creștere ratată și eforturi repartizate greșit, costurile sale economice se cifrează la miliarde de lire anual, poate zeci de miliarde."

Cota unică de impozitare este "o idee al cărei moment a sosit și vor exista avantaje imense pentru cei care o adoptă", argumentează președintele aceluiași institut, Madsen Pirie.

Consilierul guvernamental german Wolfgang Wiegard, membru al grupului care a făcut un plan pentru ministerul german de finanțe, susține că „Propunerile pentru o taxă unică asupra veniturilor individuale și corporatiste ar crește investițiile în cea mai mare economie europeană”. Conform acestui plan, Germania ar trebui să introducă o taxă unică de 30% pentru toate veniturile personale și corporatiste. "Majoritatea membrilor mai în vârstă ai grupului sunt în favoarea taxei unice" și "Economistii mai tineri sunt cei care preferă sistemul dual de impozitare."

Totuși, economistul german Alexander Klemm susține că, potrivit analizelor realizate în Rusia după introducerea cotei unice în 2001, "în general reforma fiscală nu a fost profitabilă, în sensul că reducerea cotelor de impozitare nu a dus la venituri mai mari pentru buget".

Katinka Barysch de la Centrul pentru Reforma Europeană a scris în 2005 într-un articol intitulat „One year after enlargement”

că "înaintea aderării, UE a cerut noilor veniți din Europa Centrală și de Est să renunțe la toate stimulentele discriminatorii din domeniul taxelor, în special cele pentru investitorii străini". Conform autoarei, "pentru a-și păstra economiile atractive, multe dintre noile membre au răspuns prin reducerea generală a taxelor, atât pentru investitorii locali cât și pentru cei străini. Din moment ce aceste reduceri nu sunt discriminatorii, UE nu poate și nu ar trebui să facă nimic în acest sens.

"Economistii pot dezbate teoria la nesfârșit. Toată lumea are idei clare exprimate în termeni grafici care arată că veniturile guvernamentale cresc atunci când taxele scad și viceversa. Totuși, această dezbatere nu trebuie dusă prin intermediul graficelor sau testată doar în amfiteatre", (Matthew Lynn, 2006), editorialist la Bloomberg. "Taxele fixe au fost introduse în câteva foste țări comuniste în ultimii câțiva ani. Până acum, dovezile arată că ele funcționează."

Bibliografie

1. Pelkmans J., (2003) - "Integrare Europeană – Metode și analiză economică", Institutul European Din România, 2003, București
2. Văcărel, I., Bercea F., Moșteanu T., Georgescu F., Anghelache G., (2004) - Finanțe Publice, Editura Didactică și Pedagogică, RA, București
3. Von Hagen, J., Hughes Hallett, Strauch, R., (2001) - Budgetary Consolidation in EMU, Economic Papers No. 148. March 2001. European Commission. Brussels.
4. Zaman, G. și Vâlceanu, G. (1997) - Blocajul investițional. Forme, cauze, efecte și căi de redresare, INCE, *Probleme economice*, CIDE, București.
5. ***, „Transpunerea în România a normelor Uniunii Europene în domeniul impozitării indirecte”, (2002), Institutul European din România.

TAX SYSTEMS ACROSS EUROPE

PhD. Student Carmen Uzlău

Institute for Economic Forecasting, NIER, Romanian Academy,

e-mail: carmen_uzlau@yahoo.com

Abstract: The paper carried a review of the taxation systems used in the European Union to determine the direct taxes, the statistical presentation of tax rates applied by member countries and trends, and disparities between relief areas fiscal practices of the countries of the Group of 15 countries (6 members + 9 founders admitted until 1995) and the 12 admitted in 2004 and 2007 and the particular Nordic countries.

Keywords: direct taxes, indirect taxes, tax law, taxation of individuals and businesses.

JEL Classification: E60, E62.

Treaty establishing the European Community has no explicit provisions on harmonization in the field of direct taxation. This is because for the most part there is no need to harmonize the direct taxation, which is strictly applicable in each Member State. Thus, most of the provisions relating to direct taxation are left entirely to the discretion of Member States, which is an attribute of their sovereignty. Tax regulations relating to direct taxes shall be established in each Member State according to need their resources, the tradition of typology transactions etc.. It is possible, however, that direct taxation to affect the four fundamental freedoms necessary for creating and maintaining the European Union, namely: freedom of movement of goods, persons, services and capital. It is therefore necessary that the direct taxation to ensure those freedoms. However we can not say that there is a harmonization of direct taxes as there is in the field of indirect taxes. Moreover, the first legislative measures in the field of direct taxation have been taken in 1990, which shows that the regulations with respect to direct taxation are still at the top. Taxation of legal persons If the taxation of legal persons, the Union as regards the harmonization were pursued following:

- Creating a common system of taxation applicable to mergers, divisions, transfers of assets and exchanges of shares concerning companies of different EU Member States;
- Creating a common system of taxation of profits between subsidiaries and parent;
- Creating a common system of taxation applicable to payment of interest and dividends between affiliated persons. The first directive in

the field of direct taxation was "Directive. 90/434/EEC on a common system of taxation applicable to mergers, divisions, transfers of assets and exchanges of shares concerning companies of different EU Member States, known as the "Merger Directive. Adopted on 23 July 1990, the directive would come into force on 30 July 1990 and be transposed into Member State law until 01.01.1992. In the preamble of this directive is justified by the desire the need to ensure fair taxation of the merger, division, transfer of assets and transfer of shares, whether such operations take place within a single Member State, whether it takes place between two Member States . Such provisions would apply if the merger takes place, division, transfer of assets and transfers of shares between two companies from two or more Member States. Under the Directive, a merger or division will not result in taxation of capital gains computed as the difference between the actual assets and liabilities and their tax value. By value means the amount of tax on which would be calculated profit or loss for determining income tax, profits or capital intakes of the transferring company if such assets and liabilities had been sold at the time of the merger or division but independently of it. This provision is subject to the application of depreciation, income or expenses related to assets or liabilities as would have applied to the transferring company if the merger or division would be held.

Regarding the allocation of shares to the shareholders of the transferring company in the event of a merger, division and exchange of shares, the Directive requires that the allocation of shares will not generate tax revenue, profits

or capital gains of the shareholder. The same provision applies to transfers of assets. The directive on mergers have been implemented in Romania by Law no. 571/2003, the Tax Code art. 27 "reorganizations, liquidations and other transfers of assets and fund units. A Second Directive in the field of direct taxation was "Directive 90/435/EEC on a common system of taxation applicable to parent companies and subsidiaries. Like Directive on mergers, it was adopted on 23 July 1990, will enter into force on 30 July 1990 and be transposed into Member State law until 01.01.1992. Known as the Directive on the branches, she suffered a single amendment, in 2003. This Directive shall apply in each Member State:

- Distributions of profits received by companies of that State, derived from their subsidiaries in other Member States,
- Distributions of profits by companies of that State to companies of other Member States of which they are subsidiaries. This directive does not preclude application of domestic or those based on agreements necessary to prevent fraud or abuse. The "parent" is awarded to any company of a Member State that holds at least 20% of the capital of another company in another Member State. Since 01 January 2007, the minimum level of ownership will be 15% and from 01 January 2009, the minimum level of ownership will be 10%. Subsidiary company is the capital of which includes the holding stated above. Many of the provisions of this Directive have been transposed into Romanian legislation in the Law no. Tax Code 571/2003 with subsequent amendments. On 03 June 2003 has adopted a new directive in the field of direct taxation, and Directive 2003/49/EC on a common system of taxation applicable to payment of interest and dividends between affiliated companies from different Member States. The purpose of this Directive is to ensure that fees and interest paid between related companies are taxed only once in a Member State, the basic idea is therefore to eliminate the source of taxation of interest payments and royalties between related companies. Under the provisions of this Directive, interest payments and fees should be exempt from taxes imposed on the source provided the person to be a company in another Member State or a permanent establishment of

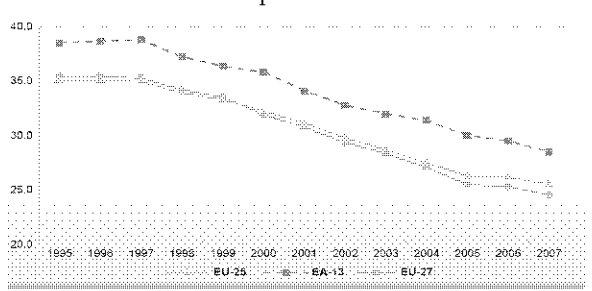
a company situated in another Member State. These provisions apply only if the payments took place between two related companies. Also, it allows Member States the right not to apply the provisions of this Directive if provided on the status of related companies are not maintained for a period of at least two years. Exemption for the source may require proof that the conditions on the status of related companies with a certificate attesting. In less than three months after the certificate of proof, the source must decide on the exemption to be granted for a period of at least one year but not more than three years under the same license certificate. If the company pays a fee or interest held by tax exempt, which was the source, it may require paid to a maximum of two years from the date of payment of interest or fees. Source state is obliged to repay the tax and within one year from the filing date. If the state does not reimburse the tax within one year, the company paid to have the right to calculate and claim interest on the amount neprimită, interest calculated at the rate of interest applicable to similar situations in accordance with national legislation.

As regards Romania, according to documentation of position III, requested a transition period of 4 years of accession to the European Union, and until 31.12.2010 for the application of this directive. Have been implemented but some requirements defined by Law 571/2003 Tax Code as subsequently amended and supplemented. The share of direct taxes is usually lower in states.

Direct taxes to a greater redistribution because it is not practical to introduce indirect taxes progresivității. Reliance on direct taxes, more "visible" voters, tends to increase in countries where the taxes are redistribuției more pronounced. In general the new entrants in the EU have a different structure compared to the 15 countries admitted previously, while most EU-15 mostly get the same percentage of income from direct taxes, indirect taxes and social contributions, the new Member States is characterized by a substantial share of low direct taxes in total revenue. The lowest percentage of direct taxes in Bulgaria (only 17.9% of total), Romania (19.1%) and Poland (20.5%) the country where the proportion of direct taxes decreased by one third compared to

1995. One of the reasons underlying this difference is the perception of reduced fees in the new Member States on personal income and business, in terms of progressive taxation some countries have abandoned it in favor of final charge plate (an example is Slovakia). Among EU-15 are other differences. Nordic countries (Sweden, Denmark, Finland) is based more on direct taxation, unlike some southern countries (especially Greece and Portugal) that have higher proportions of indirect taxes. Denmark is remarkable by the fact that most social expenditures are incurred mainly in taxes instead of social contributions, so the proportion of direct taxes in total tax revenue in Denmark is the largest in the union, while revenues from social contributions are low. In Germany it is the opposite: it has the largest share of social contributions and the lowest proportion of direct taxes in EU-15, France is a similar case.

Fig. 1. Evolution of direct taxes on legal persons in the European Union.

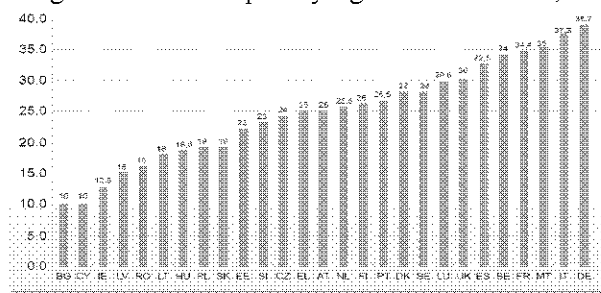

Source: <http://europa.eu>

Tax on income of legal persons decreased continuously throughout the EU. Since the second half of 90 years, taxes on income of legal persons has been reduced dramatically. The trend persisted in 2007, highlighted by a decrease of 0.8% in average of the 27 Member States. The decrease was more pronounced in the euro area, although in this area rates are significantly higher (average of the 13 countries in the euro area is 28.5%, 4% above the average of all unions). Among countries that have reduced taxes on income of legal persons is said that Bulgaria, after integration, reduced taxes by one third becoming the second EU country after Cyprus what a quota of practice 10%. Other countries have substantially reduced tax rate of income of legal persons: they are the Netherlands (4.0% with up to 25%), Spain (decrease of 2.5% to 32.5%) and Slovenia (decrease of 2% to share 23%). Belgium, a country that receives relatively high rate (34%)

has not decreased this rate, but introduced an allowance for the national interest (also known as allowance for equity firms) that, compared to traditional tax systems, leads to a significantly reduced fiscal pressure.

Fig. 2. Direct Taxes paid by legal entities in 2007,%

Source: <http://europa.eu>

Ireland tax revenue with 12.5% commercial and 25% non-business income and income from the discount sites, interest, rents. Also are taxed with 25% revenue from the exploitation of minerals and oil. Capital gains are included in company profits and are taxed at a rate equivalent to the standard rate of income tax.

A company resident in Ireland are taxed as income in the country and those from abroad, whether the latter are brought into the country or not. There are exceptions for companies owned by persons resident in EU or in a country with which Ireland has concluded treaties to avoid double taxation. In Portugal the standard rate of taxation of legal entities in 2007 is 25% thereof by a municipal tax of 2.5%. Companies with profits less than the limit set by law as an alternative, choose a method of calculating the tax based on profits of coefficients defined by law. Companies in the free exchange of Azores and Madeira are eligible for tax reduction with a rate of between 17.5% and 22.5%, depending on the company and establish business in the free exchange.

Capital gains are added to ordinary income in Portugal. Profit on sale of shares and real estate held for more than a year will be taxed only 50% of value if the return is reinvested. Reform of the German tax system since 2001, aimed at reducing the tax rate for individuals and for legal persons. Thus the standard rate of tax is 25%. To help the merger of the two "Germans" was introduced for the solidarity tax, which is 5.5%. The tax actually paid can reach up to 39%, including the tax and the solidarity tax on transactions. Under the reform proposed in 2008 that share will be

reduced to 30%. Revenues from the sale of shares by a German or foreign, are exempt from taxation if they are acquired by a company taxable in Germany. In 2007 the tax rate in the Czech Republic was 24%. This rate constant was reduced to encourage economic activity, so the tax rate has decreased since 1992 from 45% to 24% today. A small tax is paid by investment companies, investment funds and pension funds. Dividends paid by Czech companies are taxed 15%. Interest income is considered ordinary income, and therefore are taxed by 24%. *Taxation of individuals*

As regards taxation of individuals, harmonization in the European Union pursues two categories of income: interest income derived from abroad and income from dividends. In taxation of individuals adopted directive referred to the taxation of interest income from 31, its purpose being the avoidance of double taxation of them. Directive should enter into force on 01 January 2005, but its application was postponed until 01 July 2005. The Directive aims to ensure the taxation of interest income paid by a payer of a Member State by an individual beneficiary of another Member State under the legislation of the last Member State. To achieve this objective Member States will implement an automated system to exchange information. As regards taxation of dividends, there is no regulation of the European Union, but it is an area where you should move as quickly in the coming years. To this end, the Commission held an alarm signal through the communication sent to the Council, Parliament and the Economic and Social Committee in December 2003. The main systems of taxation of dividends in the EU Member States, and the manner of their implementation are:

- the classic;
- separate systems (with the flat tax, the tax in installments, half of income);
- imputational system;
- the exemption.

The classic involves the taxation of profits from company tax and dividend distributed to the person (the dividend is globalized to the other person's income for taxation). It lead to a full economic double taxation. The system involves separate taxation of profits at the company and dividend tax at the individual (the

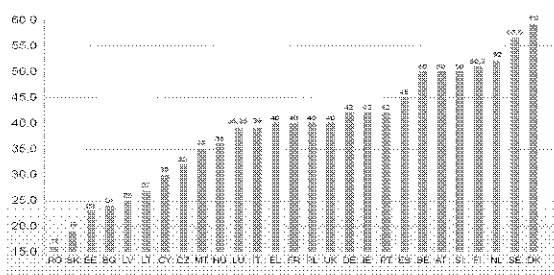
dividend must be separated from other income realized by the individual). Imputational system is based on a destination-type approach in which the company is considered to be the destination, and the tax is an advance payment for taxes on dividends to shareholders. Thus, company profits are taxed as general rules. Taxation of dividends but through the following steps:

- calculation of taxable income from collecting the sum total dividend tax payable;
- the share of income tax for the tax on dividends;
- granting a tax credit in the amount of up to 100% of tax paid.

If the credit covers the full amount of tax paid, then this guarantees the avoidance of double taxation and economic tax neutrality for all shareholders regardless of the level of dividends received.

Tax exemption scheme involves only the profits, dividends are exempt from tax. Practicing these systems of taxation of dividends results in a inequitate at Union regarding the taxation of dividends in violation of the conditions imposed by the Maastricht Treaty on the movement of capital: all restrictions on capital movements between Member States and between Member States and third countries shall be prohibited. Thus becomes imperative to establish a harmonized system of taxation on dividends. Top personal income tax varies substantially on a scale from 16% to 59%. Currently, the average tax on income in the 27 countries is 38.7%. This rate varies substantially across the EU, at a minimum of 16% in Romania to 59% in Denmark. As a rule, the new member countries have lower percentages, none of the lowest ten positions in the top countries not belonging to any of the old member countries. As was expected, the highest level of tax on income is the country with the most elevated rates of taxation, such as the Nordic countries, although the Netherlands is on the third level of profit tax and 12 to place the general level of rates of taxation. Not surprisingly, the lowest rate in Romania and Slovakia, where the general level of tax rates is the lowest on the ante-penultimate place in the European Union.

Fig. 3. Direct Taxes paid by individuals in 2006%

Source: <http://europa.eu>

Germany uses progressive tax rates ranging between 15% and 45%. People who get an income of more than 250 000, or families who get an income of more than 500 000 euros, paid a tax of 45%, calculated before tax of solidarity. An individual who meets the conditions to be considered a permanent resident of Germany will bear the tax for income earned in the country and abroad. A person who is not resident in Germany, but gain income in this country will pay tax only on income earned in Germany. Revenues generated from the partnership will be split between partners according to the rate of participation of each and will be subject to tax separately.

Revenue from sale of real estate that have been held for more than 10 years, and the sale of securities held for more than 12 months are exempt from tax. Revenue from the sale of properties in which invested less than 1% of value is exempt from tax. In contrast, when the percentage is greater than 1%, 50% of income is subject to taxation.

In Finland are progressive rates of taxation, they range between 9% and 32.5%. A Finnish resident income obtained in another country and live in it for at least 6 months, is exempted from tax. Non-residents pay tax only on income earned in Finland. To be considered a resident, tax payer must reside in Finland for an uninterrupted period of 6 months. For taxes paid abroad is granted a deduction from the tax due for income earned abroad. Income from capital are taxed 28%. Also income from interest and investments are taxed 28%. Revenues generated from the sale of immovable property which was used as a residence for at least 2 years are not taxed.

Each EU member country is free, under European legislation and to develop their

system of direct taxation to coordinate their internal goals. However, discrimination and double taxation prevent the natural or legal persons to enjoy the benefits of market competitiveness and undermine the Union. For these reasons, the actions of the European Commission is currently focused on tax harmonization, coordination and support of direct taxation. Regarding indirect taxes, in the following paragraphs is given the value added tax (VAT) in the central and eastern Europe.

Czech Republic

VAT standard is 22%. The reduced rate of 5% of qualifying products, most food and most services.

Exemptions: social security, health, postal services, financial, sale of businesses, education, the insurance sector. Financial services are exempt if they are offered by financial institutions: banks, pension funds, whose income from financial activity exceeds 20% of total revenue.

Hungary

VAT. standard is 25%. A reduced rate of 12% applies to basic foodstuffs, medicines, medical services, certain textiles, electricity, coal and a wide range of services. Share 0% shall apply to exports, given the drugs and work in construction. Exemptions: transactions relating to financial services, health services, insurance and reinsurance, property rental and education.

Slovakia

VAT. standard is 23%. Some goods, mostly foodstuffs, pharmaceuticals, fuels, petroleum products and services most benefit from a reduced rate of 10%. Share 0% shall apply to exports of goods and services. Exemptions: postal services, financial, social security, education and insurance.

Poland Allowances are as follows: The standard rate 22%. The reduced rate for agricultural and forestry machinery, medical devices, food and items for children is 7%. The reduced rate for milk, milk products, raw meat, fish, birds, folk art objects is 3%. Exports 0% rate.

Exemptions: services related to agriculture and forestry, postal services, education, culture, arts, sports and medical services.

Latvia

VAT. standard is 18%. Exemptions: the most important financial services, exports of goods and services.

Estonia

VAT standard is 18%. A reduced rate of 5% applies heat and materials required for the production of certain medicines and medical services.

Exemptions: medicines and other pharmaceutical products, primary education, secondary and high schools and specialized courses for adults, postal services, rental housing.

Romania

VAT. standard is 19%. The reduced rate is 9% and apply for the following services and / or supply of goods: medicines for human and veterinary use, right of entry to castles, museums, memorial houses, historical monuments, the supply of school textbooks, accommodation in the hotel sector. Exemptions: healthcare, financial services and banking, research and development and innovation for the programs, projects and sub. The standard rate of T.V.A. Romania (19%) is lower than the standard rate in EU countries, but is much higher than the minimum level set by the EU (15%). At the standard rate of T.V.A. Romania and Slovenia, budget revenues from VAT in Romania are much lower. One can appreciate that and T.V.A. Romanian state lost about 1.5% of GDP estimate confirmed by calculations of the National Statistics and the Ministry of Finance. This loss does not take into account and tax evasion, which only is this tax amounts to over 5% of GDP. Thus, first steps should be taken in reducing exemptions and staggered related VAT, and on the other hand, a frontal attack evasion, practiced by:

- non VAT. for goods delivered;
- non VAT. for sales promotion;
- underestimation T.V.A. imports of services;
- use technology losses to change the tax base.

Law firms benefit either allowing exemptions from VAT, or delays in payment of VAT on imported goods which are in kind contribution to the capital of the company and for the import of equipment and machinery. Under law, any surplus of imports over the corresponding VAT VAT was refunded corresponding production after three months.

For exporters the refund is reduced to one month. Because of inflation, firms with higher costs were reimbursement. If a firm has received a refund of VAT it must first provide evidence that it has obligations to the state tax neonorate. Proof of this requires much time and allows for late payment.

Duty

Duty or special consumption taxes are placed on products which have an application inelastică. Duty, widespread in the market economies, taxes are included in the selling price of the products sold inside the country. Excise duties are usually focused on products for mass consumption and the demand is rather inelastică. Therefore the duty must have a high degree of tax efficiency is an important source of revenue for the state budget. Producers and buyers must pay excise budget only in a single phase of the economic cycle. Fees are calculated either ad valorem, representing a percentage applied to the selling price, or specifically in the form of a fixed amount per unit of measure.

As part of the indirect taxes, excise duty is an important source of revenue for the budget of Romania. For example in 2001, rates were 18.4% of revenues to the state budget. In Romania there are following categories of products subject to excise duty:

- alcohol, distilled, alcoholic beverages, wines and beer;
- tobacco Products;
- mineral oils;
- other products.

The last category of products or furs cristaluri up to machines, microwave ovens or hunting rifles. Structure is present in most of them aligned to EU Directives, the new legislative framework established by Ordinance 158/2001 significantly reducing the differences between Romania and the EU. In terms of collection efficiency, calculated on the basis of excise specific rates can be considered effective. However, specific charges are controversial, since it must be paid a fixed amount, clearly defined, expressed in euros, per unit of measurement, regardless of the product. Currently the European Union pass a margin of maneuver in that it allows a choice between taxes and special ad valorem. Comparative analysis of the maximum income taxes in the

EU 25 and new Member States "Single Tax" is the hot topic of discussion in the new Member States and calls for simplification and reduction of fees began to hear all over Europe. Meanwhile, the merits of this method are discussed. In simple terms, means that the fixed fee is charged each with the same percentage. In such a system, instead of a complex set of tax rules, the state declares a threshold above which everyone pays a fixed fee for their income. This threshold is generally quite low, to encourage citizens to pay their taxes, instead of trying to avoid. Such a system is based on the fact that all income is taxed once. Regarding corporate taxes, the idea is similar: one rule for everyone. Analysts are inclined to highlight the fact that if the fee was a single rule in all industrialized countries in the first half of the nineteenth century, first made clear requests for a "strong progressive or gradual tax" appeared in the Communist Manifesto of Karl Marx in 1848. But ultimately, the capitalist were those who adopted such a system. Since then, the single tax idea was brought back to life several times, a considerable number of countries adopting a variant or another of a single tax regime. However, to date, no Western economy "major" has not passed back to the single tax. He thinks that, throughout the world, taxpayers lose 8 billion hours annually to complete the statements of income. Renaissance modern single income tax was initiated by Estonia in 1991, followed by Latvia (1994), Lithuania (1994), Russia (2001), Serbia (2003), Ukraine (2003), Slovakia (2003), Georgia (2004) and Romania (2005). Although the "single tax" is not considered a panacea for all economic problems, ever more countries - including the new Member States have introduced or are in the making of arrangements for charging universal. Most of these countries are facing budget deficits Appreciable and some face the need to align their economic status in the Euro Zone. Single fee should:

- Help to reduce bureaucracy
- Reduce inequities
- Counterbalance avoidance and tax evasion charges
- Provide incentives to work, save and invest
- Generate higher revenue budget
- Produce a "mini boom" economic

At the same time, a fixed fee is understood that:

- Eliminating all forms of tax exemptions and

facilities - Being non-progressive (at least in terms of rates of "marginal") - Favoring the rich at the expense of the poor - Encouraging shareholders and dividends, since profits are taxed once at the source (single fee is a tax based on consumption) If this apparently popular shift to a flat tax system is based on sound fiscal strategies or simply the desire to make people contribute more to the state budget, is a point in the debate. A key conclusion cited by several researchers is that efficiency and success of the single tax regime are dependent on the level of the single tax: the lower it is, the more it tends to become more efficient. Experts report in May that, in addition to the fees or the type of support to new entrepreneurs, the competitiveness of a country is determined by other factors. In general, lower taxes leave more money to circulate and be invested in a growing economy and citizens' willingness to pay, lower taxes may also be materialized in lower budget revenues, budget deficits and higher spending neacoperirea budget. Some politicians and economists in the EU, have shown that the transition economies of Eastern Europe and were allowed to reduce taxes, not least because any revenue losses are compensated with a vengeance by EU subsidies. This argument has been rejected repeatedly by the transition question at that time. Meanwhile, Germany, and Italy, Austria, Finland, Denmark and Greece have also decided to introduce tax cuts in various forms to stimulate investment and expenditure (consumption) and to determine growth.

European Commission takes the view that there is a need for harmonization of border duties of Member States. Provided they comply with Community rules, Member States are free to choose the taxes they deem most appropriate and in accordance with their preferences. Economist Andrei Grecu the Adam Smith Institute argues that "Taxes on income are not only complex, but perverse, deturnând energy and resources to conduct our people economically imposed tax code itself. "In terms of growth failure and broken efforts wrong, its economic cost amounts to billions of pounds annually, perhaps tens of billions." Flat tax Tax is an idea whose time has come and there will be huge benefits for those who adopt, "argues that the institute president, Madsen Pirie.

German government adviser Wolfgang Wiegard, a member of the group who made a plan for the German finance minister, argues that "proposals for a single tax on individual income and corporate investment would increase in the largest European economy." Under this plan, Germany should introduce a single tax of 30% for all corporate and personal income. "Most of the older members of the group are in favor of the single tax" and "Economists are younger people who prefer dual system of taxation." However, German economist Alexander Klemm argues that, according to tests carried out in Russia after flat in 2001, fiscal reform in general not been profitable in the sense that reducing tax rates has not led to higher revenue for the budget. Katinka Barysch of the Center for European Reform wrote in 2005 in an article entitled "One year after enlargement" that "before accession, the EU asked to newcomers from Central and Eastern Europe to give up all the incentives of discriminatory taxes in especially for foreign investors. According to the author, "to maintain economies attractive, many new States have responded by reducing general taxes, both local investors and for those foreigners. Since these discounts are not discriminatory, the EU can not and should to do anything in this regard.

"Economists may debate the theory indefinitely. Everybody has clear ideas expressed in graphic terms that show that government revenues increase when taxes decrease and vice versa. However, this debate should not be carried through graphs or tested only in Amfiteatrul" (Matthew Lynn , 2006), editorialist at Bloomberg. "Fixed fees have been introduced in several former communist countries in the last few years. So far, the evidence shows that they work."

Bibliography

1. Pelkmans J., (2003): "European Integration - Methods and economic analysis", European Institute of Romania, 2003, Bucharest
2. Văcărel, I., F. Bercea, Mosteanu T., F. Georgescu, Anghelache G., (2004): Public Finance, Publishing and Didactica Pedagogică, RA, Bucharest
3. Von Hagen, J., Hughes Hallett, Strauch, R. (2001). Budgetary Consolidation in EMU, Economic Papers No. 148. March 2001. European Commission. Brussels.
4. Zaman, G. and Valceanu, G. (1997): blockage investment. Forms, causes, effects and ways of improvement, early, economic issues, CIDE, Bucharest.
5. *** "Romania in the transposition of EU rules in the field of indirect taxation", (2002), European Institute of Romania.

MANAGEMENTUL RISCURILOR, CONDIȚIE ESENȚIALĂ ÎN PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR

PhD candidate ASE Bucharest Petronella Neacșu Matei

PhD candidate ASE Bucharest Cristina Badea Bolcaș

PhD candidate ASE Bucharest Florica Badea

Abstract: În condițiile unui mediu concurențial, adesea ostil, întreaga organizație trebuie să reacționeze la evenimentele neașteptate care pot să apară, ceea ce implică elaborarea unor direcții de acțiune. Întreaga existență a unei organizații este marcată de numeroase decizii, majoritatea fiind luate în condiții de risc.

Un sistem eficient de management al riscurilor poate ajuta organizația să identifice riscurile potențiale ce pot să apară în procesul de implementare a strategiei. În baza evaluării riscurilor potențiale, organizația are posibilitatea să identifice o serie de opțiuni strategice în scopul maximizării beneficiilor.

Cuvinte cheie: risc, managementul riscurilor, decizie, audit intern

JEL Codes: L20, L30, M16, M40

Deși reprezintă partea cea mai puțin vizibilă a sistemului de management, luarea deciziilor constituie motorul principal. Decizia este esențială pentru a menține și a dezvolta organizația, fiind o condiție prealabilă pentru orice acțiune.

Conducerea unei organizații implică activități complexe, în cadrul cărora, luarea deciziilor reprezintă fundamentul. Nu se poate vorbi de o bună sau slabă conducere a organizației fără a acorda atenție procesului decizional.

Întreaga organizație trebuie să reacționeze la evenimente neașteptate care pot să apară atât din interior cât și din mediul exterior, ceea ce implică elaborarea unor direcții de acțiune. Întreaga existență a unei organizații este marcată de numeroase decizii, majoritatea fiind luate în condiții de incertitudine și risc.

Incetitudinea descrie situația în care mai multe evenimente sunt posibile dar nu se poate alcătui o listă completă a acestora sau/și nu se poate defini o serie de probabilități aferente fiecărui eveniment.

Riscul apare atunci când se poate defini o serie de probabilități care să descrie fiecare eveniment posibil.

Riscul poate fi considerat a fi asumarea mai mult sau mai puțin conștientă a rezultatelor alegerii făcute, provenind fie din inexistența informațiilor sau din caracterul ambiguu al acestora. Orice organizație este supusă riscurilor, modalitățile în care se manifestă acestea fiind diferite. Indiferent de sectorul de activitate, riscurile se materializează la nivelul

performanței și poziției financiare ale organizației.

Pentru conducerea organizației este foarte important să identifice și să evalueze riscurile pe care le implică activitatea sa curentă sau viitoare, pentru a putea să-și fundamenteze deciziile pe informații cât mai complete.

Pregătirea și formularea deciziilor manageriale privind îmbunătățirea performanțelor organizației necesită cunoașterea stadiului de implementare a deciziilor anterioare, precum și a celui de funcționalitate și conformitate a proceselor. Atingerea acestor deziderate se realizează prin acțiuni de verificare-cercetare specifice, care oferă o imagine fidelă a stării structurilor și proceselor proprii organizației.

Pertinența și aplicabilitatea deciziilor în timp real, monitorizarea implementării lor, în condițiile unui mediu concurențial, adesea ostil, necesită metode și tehnici adecvate care să ofere managerului informații complete cu privire la situația economico-financiară a organizației. În acest context trebuie privit auditul intern, ca activitate ce permite obținerea unei imagini fidele a realității interne a organizației, în ansamblu sau pe structuri sau procese predefinite.

Auditul intern ajută organizația să-și atingă obiectivele evaluând, printr-o abordare sistematică și metodică, procesele sale de management al riscurilor, de control și de guvernare a întreprinderii, făcând propuneri pentru întărirea eficacității lor

Obiectivul final al procesului de audit constă în îmbunătățirea utilizării informației, prin comunicarea rezultatelor către utilizatorii interesați.

Standardele profesionale ale I.I.A. 2100-1 plasează managementul riscului ca o activitate majoră în responsabilitatea auditului intern, în sensul că acestea îi revine atribuția evaluării calității procesului de gestionare a riscurilor. În absența unui asemenea proces, auditul intern poate ajuta la crearea unui sistem de management al riscului și de control care să permită gestionarea riscului, fără a se implica în decizia de implementare a sistemului.

În contextul economic actual, managementul riscurilor reprezintă un instrument de bază al managerului, necesar pentru realizarea obiectivelor organizației.

Scopul principal al managementului riscurilor este de a sprijini organizația în realizarea obiectivelor în mod eficient și eficace.

Sistemul de management al riscurilor la nivelul organizațiilor, reprezintă o abordare structurată care implică atât strategia cât și procesele, resursele umane, tehnologia și cunoașterea.

Obiectivele principale ale procesului de management al riscurilor sunt: identificarea și ierarhizarea riscurilor decurgând din strategiile și activitățile organizației; stabilirea unui nivel acceptabil al riscurilor; crearea și implementarea activităților de atenuare a riscurilor; monitorizarea permanentă; reevaluarea periodică a riscurilor și a eficacității controalelor care permit gestionarea acestora.

Specificul activității de gestiune a riscurilor este de a anticipa impactul potențial, în cazul în care riscul se materializează, dar și de a dezvolta strategii de administrare a acestor riscuri.

Pentru a implementa un sistem eficient de management al riscurilor, este esențial ca activitatea de gestiune a riscurilor să fie organizată separat de activitatea structurilor funcționale ale organizației.

Organizarea unui sistem eficient de management al riscurilor este o necesitate pentru organizațiile care doresc să activeze într-un mediu în care cunoașterea de către manager a informațiilor privind riscurile potențiale,

permite acțiuni pentru a preveni efectele negative și luarea unor decizii mai bune.

Studiile recente realizate în domeniu, demonstrează că un sistem eficient de management al riscurilor contribuie la o mai bună organizare a activității și la obținerea unor performanțe financiare superioare.

Un sistem eficient de management al riscurilor poate ajuta organizația să identifice unele riscuri potențiale ce pot să apară în procesul de implementare a strategiei. În baza evaluării riscurilor potențiale, organizația are posibilitatea să identifice o serie de opțiuni strategice în scopul maximizării beneficiilor.

Pentru a dispune de un proces solid de luare a deciziilor strategice, conducerea organizației trebuie să beneficieze de informații și procese care să permită luarea unor decizii bazate pe informații referitoare la riscurile potențiale. Asemenea procese sunt vitale pentru a se asigura legătura dintre managementul riscului și strategie, permițând conducerii organizației să stabilească o strategie a activității și o alocare a resurselor, pentru a obține o performanță din punct de vedere economic.

Soluția o reprezintă atât disciplina managerială cât și organizarea proceselor și sistemelor existente pentru ca acestea să asigure informațiile necesare referitoare la riscurile inerente, în baza cărora să se poată ajusta opțiunile strategice. Abilitatea de a manevra opțiunile strategice reprezintă un indicator cheie al performanței care permite relaționarea managementului riscurilor cu strategia.

În ultimii ani aplicabilitatea practică a a managementului riscurilor a evoluat, managerii au conștientizat că se poate îmbunătăți performanța și consolida reputația organizației, prin corelarea riscurilor și a strategiei adoptate.

Un studiu realizat în anul 2004 de Federația Asociațiilor Europene pentru Managementul Riscului, împreună cu Ernst & Young, studiu referitor la factorii care determină strategia de management a organizațiilor, a demonstrat că 78% dintre firme au o politică de management al riscului bine definită.

Implementarea unui sistem eficient de management al riscurilor reprezintă o condiție esențială pentru luarea deciziilor strategice și protecția reputației organizației, având o funcție

predictivă. Prin intermediul unui sistem eficient de management al riscurilor este consolidat procesul de guvernare corporatistă, atingerea performanței și obținerea avantajului competitiv.

BIBLIOGRAFIE

- 1) Bâgu C, Deac V „ Strategia firmei”, Editura Eficient, București 2000
- 2) Boulescu M, Ghiță M., Mareș V.- „Fundamentele auditului”, București, Editura Didactică și pedagogică, 2001
- 3) Ciocoiu N.- „Managementul riscului în afaceri și proiecte”, Editura ASE București
- 4) Journal of finance and management in public services, 2001
- 5) Mehr Hedgetts- „RisK Management. Concepts and Applications”, Mc Graw Hill, New York, 1994
- 6) Negoescu Gh.- „Risc și incertitudine în economia contemporană”, Editura Alter Ego Cristian, Galați 1995
- 7) Nicolescu M - „Diagnostic global strategic”, Editura Economică, București 1997
- 8) Nicolescu O, Verboncu I- „Fundamentele managementului organizației”, Editura Universitară, București, 2008
- 9) J. Renard- „Teoria și practica auditului intern”, Ediția a patra, 2002

RISK MANAGEMENT, ESSENTIAL CONDITION IN THE DECISION MAKING PROCESS

PhD candidate ASE Bucharest Petronella Neacșu Matei

PhD candidate ASE Bucharest Cristina Badea Bolcaș

PhD candidate ASE Bucharest Florica Badea

Abstract: In a competitive environment, often hostile, the entire organization must react to the unexpected events that may occur, which involves developing courses of action. The entire existence of an organization is marked by numerous decisions, the majority being taken in terms of risk.

An effective system of risk-management can help organizations to identify potential risks that may occur in the process of implementing the strategy. In assessing the potential risks, the organization can identify a number of options in order to maximize benefits.

Keywords: risk, risk-management, strategic decision, internal auditing

JEL Codes: L20, L30, M16, M40

Although it is the less visible part of the management system, decision-making is the main engine. Decision is essential to maintain and develop the organization, and is a prerequisite for any action.

The control of an organization involves complex activities which represents the fundament of decisions-making process. We cannot speak of an efficient or inefficient management of the organization without focusing on the decision-making process. The organization should respond to unexpected events that may occur both inside and outside environment, which involves developing courses of action. The entire existence of an organization is marked by numerous decisions, the majority being taken under uncertainty and risk. Uncertainty describes a situation in which several events are possible but cannot compile a complete list of them and / or cannot define a set of probabilities for each event.

The risk occurs when we can define a series of probabilities that describe each event as possible. The risk may be deemed to be taking more or less aware of the choice made, either from lack of information or of their ambiguous nature. Any organization is exposed to risks, the ways of showing being different. Regardless the activity field, the risk materializes at the level of performance and financial position of the organization. For the organization's management is very important to identify and assess the risks involved in its current or future activity, to be able to base their decisions on more complete information.

Preparation and formulation of decisions on improving performance in the organization

requires knowing the state of implementation for previous decisions, and the functionality and compliance processes. Achieving this goal is made through the verification-specific research that provides an accurate picture of state structures and processes in its own organization.

Relevance and the applicability of the decisions in real time, monitoring their implementation, in a competitive environment, often hostile, requires appropriate methods and techniques to provide the manager with full information on the economic and financial status of the organization. In this context the internal audit should be seen as an activity which gives a true picture of reality inside the organization, in whole or predefined structures or processes. Internal audit helps the organization to attain its objectives assessing, through a systematic and methodical approach, its own risk-management processes, control and governance of the company, making proposals to strengthen the effectiveness of their effectiveness. The ultimate objective of the audit is to improve the use of information by communicating the results to interested users.

Professional standards of I.I.A. 2100-1 ranked risk-management as a major responsibility in internal audit giving the task of assessing the quality of risk-management. In the absence of such a process, internal audit can help develop a risk-management and control system to enable risk-management without getting involved in the decision to implement the system. In the current economic context, risk-management is a basic tool of management, used to achieve the objectives of the organization.

The main purpose of risk-management is to support the organization in achieving the objectives both effectively and efficiently. The risk-management system at the organizations level is a structured approach that involves strategy and processes, human resources, technology and knowledge. The main objectives of risk-management process are: identify and prioritize the risks arising from activities of the organization and strategies, establishing an acceptable level of risk, development and implementation of risk mitigation, full monitoring, reassessment of the risks and effectiveness of controls that allow good management.

The risk-management specific activity is to anticipate the potential impact, if the risk materializes, and to develop strategies to manage these risks. To implement an effective risk-management system is essential that the risk-management should be organized separately from the functional structures of the organization. Organizing an effective risk-management system is a necessity for all the organizations that wish to operate in an environment in which knowledge of the manager on potential risks information is allowing actions to prevent negative effects and take better decisions.

Recent studies conducted in the field, shows that an effective system of risk-management contributes to a better organization of work and achievement of superior financial performance.

An effective risk-management system can help organizations to identify some potential risks that may occur in the process of implementing the strategy. In assessing the potential risks, the organization can identify a number of options in order to maximize benefits.

To have a solid decision strategic management, organization must benefit of information and processes to allow taking decisions based on information about potential risks. Such processes are vital to ensure the link between risk-management and strategy, allowing management to establish organization of business strategy and allocation of resources to achieve economic performance.

The solution is both a management discipline and processes organizing and

existing systems to enable them to ensure the necessary information on imminent risks, to adjust the strategic options. Being able to handle options is a key performance indicator that allows linking risk-management with strategy.

In recent years the practical applicability of risk-management has evolved, managers have realized that it can improve performance and enhance the reputation of the organization by linking risk and the strategy adopted.

A study conducted in 2004 by the European Federation of Associations for Risk Management, together with Ernst & Young, study on the factors that determine the strategy of managing organizations, showed that 78% of companies have a policy of risk-management well defined.

Implementing an effective risk-management system is an essential condition for taking strategic decisions and the protection of the reputation of the organization, having a predictive function. Through an effective risk-management system process is strengthened corporate governance, performance achievement and obtaining competitive advantage.

BIBLIOGRAPHY

- 1) Bâgu C, Deac V „, Strategia firmei”, Editura Eficent, Bucharest 2000
- 2) Boulescu M, Ghiță M., Mareș V.- „Fundamentele auditului”, Bucharest, Editura Didactică și Pedagogică, 2001
- 3) Ciocoiu N.- „Managementul riscului în afaceri și proiecte”, Editura ASE București
- 4) Journal of finance and management in public services, 2001
- 5) Mehr Hedgetts- „RisK Management. Concepts and Applications”, Mc Graw Hill, New York, 1994
- 6) Negoescu Gh.- „Risc și incertitudine în economia contemporană”, Editura Alter Ego Cristian, Galați 1995
- 7) Nicolescu M - „Diagnostic global strategic”, Editura Economica, Bucharest 1997
- 8) Nicolescu O, Verboncu I- „Fundamentele managementului organizației”, Editura Universitară, Bucharest, 2008
- 9) J. Renard- „Teoria și practica auditului intern”, 4th Edition, 2002

COMUNICAREA ȘI DOMENIUL PUBLIC

Prof. univ. dr. Aron Liviu Deac

Universitatea „Athenaeum” din București

Abstract: Comunicarea publică este o comunicare formală care nu ocupă și nu are ambiția să ocupe, câmpul total al comunicării naturale, care se realizează pe un teritoriu. Ea este legată de punerea în acțiune a regulilor pe care le stabilește societatea, organizată de legi care instituie raporturile echitabile anterioare între indivizi, grupuri sociale, organizații și instituții la nivelul întregii societăți.

Pretutindeni se comunică. Câmpul comunicării rămâne vast chiar și în cazul în care cuvântul are accepția de schimb de informații între o persoană, o organizație sau o colectivitate – privite ca emițători și receptori, oricare ar fi suporturile și modurile în care se face acest schimb. Orice activitate omenească, individuală, colectivă, socială presupune informații emise, primite, analizate. Comunicarea este parte a acțiunii și a reflecției, așa cum moneda este parte a economiei.

Comunicarea îndeplinește, în mod evident, funcția de liant social. În antichitate, la

Atena, cuvântul a fost fundamentul vieții civice.

În acest context, comunicarea trebuie înțeleasă ca un proces prin care informații, instrucțiuni, idei și sentimente sunt transmise de la individ la individ și de la grup la grup. Comunicarea ocupă un câmp polisemantic vast. Ea este parte a reflecției dar și a acțiunii, îndeplinind funcția de liant social. În esență comunicarea se definește ca fiind *un transfer de sens și înțeles a unui anumit mesaj transmis către celălalt și este dependentă de modalitatea în care mesajul transmis este perceput.*

Există în viața socială o comunicare naturală, în care se regăsesc, în mod confuz, corespondența familială, informații din întreprinderi (firme, corporații, etc.), presă, producții literare, telematică, schimburi orale de informații între colegi la locul de muncă sau vecini, producții audiovizuale, muzicale și zvonurile, dar și limbajul pre-verbal al orașului: manierele și stilurile arhitecturale, monumente, firme – semne pentru lingviști sau sociologi – sau semnale de orice natură – pentru teoriile informației.

Comunicare publică, este o *comunicare formală* care nu ocupă și, nu are ambiția să

ocupe, câmpul total al comunicării naturale care se realizează pe un teritoriu. Ea se leagă de punerea în acțiune a regulilor pe care și le stabilește societatea organizată de legile care stabilesc raporturile echitabile anterioare între indivizi, grupuri sociale, organizații și instituții, la nivelul întregii societăți.

Legatarii elaborării și punerii în practică a regulilor pe care le stabilește societate sunt autoritățile și instituțiile publice de natură statală și cele autonome locale.

Există în viața socială o comunicare naturală – spusul (vorbirea, nonvorbirea și scrisul sub diferitele sale forme și modalități de exprimare, formale și nonformale) și, nespusul (așezarea în spațiu al localităților, forma clădirilor, arhitectura acestora, monumente, instituții, firmele organizațiilor și instituțiilor etc.) ce acoperă întregul spațiu social. În cadrul acesteia întâlnim și **comunicarea publică**, care se realizează pe un anumit teritoriu de nivel local (sat, comună, oraș), unități administrativ teritoriale (județ), național (stat), dar și la nivel internațional – regional, continental și într-o oarecare măsură chiar la suprafața planetei.

Comunicarea publică este legată de punerea în acțiune a regulilor pe care și le stabilește societatea organizată de legile care instituie raporturi echitabile între indivizi, grupuri și colectivități sociale constituite formal.

Acest mod de comunicare se situează în mod necesar în zona publică, sub privirile cetățeanului. Informațiile sale, cu rare excepții, sunt de „domeniul public”: domeniul public se definește prin legitimitatea interesului general, ce implică transparența. Comunicare publică ocupă deci, în comunicarea naturală a societății, un loc privilegiat, legat de rolurile de

regalare, de protecție sau de anticipare ale serviciului public.

Dacă finalitățile comunicării publice nu sunt în mod real despărțite de cele ale instituțiilor publice, **funcțiile** sale sunt *de a informa* (a aduce la cunoștință, a da seama și a pune în valoare), *de a asculta* (așteptările, întrebările și dezbaterile publice), de a contribui la *asigurarea relaționării sociale* (sentimentul de apartenență colectivă, luarea în considerare a cetățeanului în calitate de actor) și *de a însoți schimbările comportamentelor și pe cele ale organizării sociale*.

Astfel, **comunicarea publică** se instituie ca o *comunicare formală, care tinde către schimbul și împărtășirea de informații de utilitate publică și spre menținerea liantului social, a căror responsabilitate revine instituțiilor publice*. (Zemor Pierre, 2003, p.17)

Dezvoltarea comunicării, îndeosebi cea întreprinsă de către serviciul public, este răspunsul la complexitatea crescândă a societății noastre. Cu siguranță, comunicarea publică facilitează căutarea interesului general care rezultă din dificilele arbitraje între interesele individuale și cele categoriale. Dar ea răspunde, de asemenea, căutării de semnificație și nevoii de relație.

A da sens este un atribut al puterii. Aici este miza cuvântului public. Spațiul public, prin definiție deschis tuturor, fără a fi opresorul libertăților, este amenințat fără întrerupere de manipularea făcută de către orice actor sau de către mass – media, de îndată ce sunt pierdute din vedere interesul general sau drepturile omului.

Așa s-a desprins, puțin câte puțin, necesitatea de a distinge în abundența actuală de comunicare, comunicarea publică, care are puțin de a face cu practicile marketingului produselor de consum sau cele ale comunicării între întreprinderile concurente – în măsura în care cetățeanul unei democrații, în același timp utilizator și decident legitim în privința serviciilor publice, nu poate să se mulțumească cu practicile univoce ale informării.

În ciuda tuturor deficiențelor, se structurează o **practică a comunicării publice** ce la care ne așteptăm să contribuie, instituțional: *la identificarea utilității publice, la alimentarea cunoașterii civice, la facilitarea*

acțiunii publice și la garantarea dezbaterii publice.

Ca **elementele componente ale comunicării publice** pot fi enumerate:

- instituțiile publice emițătoare;
- cetățeanul „receptor”;
- mesajele puterilor și serviciilor publice;
- feedback – ul;
- canalele de comunicare;
- condițiile comunicării publice.

Instituțiile publice emițătoare. Sunt persoane juridice, autorizate de către o autoritate publică să realizeze un serviciu public de interes general. Instituțiile publice și autoritățile publice sunt investite cu putere executivă (administrativă) al cărei obiect îl reprezintă organizarea aplicării și aplicarea în concret a legilor, asigurarea bunei funcționări a serviciilor publice instituite în acest scop, precum și emiterea de acte normative și individuale sau efectuarea de operații materiale, prin care, pe baza legii, se intervine în viața particularilor pentru a le dirija activitatea sau a le face anumite prestații.

Cetățeanul „receptor”. În cadrul comunicării publice, cetățeanul este un interlocutor ambivalent. Prin tradiție, el a *respectat* sau a *suportat* autoritatea instituțiilor publice. În același timp, el a *protestat* constant contra mușeniei sau contra mesajelor confuze ale acestora.

Cetățeanul dorește să fie informat, să fie luat în considerare, ascultat, asociat. Criticile sale au, nu de puține ori, un caracter protestatar față de modul în care autoritățile publice îi deservesc și față de politica publică însăși. Tendința sa critică se justifică prin speranța de a vedea modificate, simplificate procedurile birocratice.

Cetățeanul nu poate fi beneficiarul serviciului public fără a renunța la *rolul de decident*, așa limitat, fără putere pe termen scurt, cum este. Sunt situații în care cetățeanul cere autorităților și serviciilor publice să acționeze, precum și proceduri care să răspundă cerințelor sale. O administrație publică națională sau locală este bine apreciată numai atunci când tratarea cetățeanului este „personalizată”, serviciul fiind ajustat, aplicarea regulilor adaptată interlocutorului, procedurile îmbunătățite în toate detaliile lor.

Mesajele puterilor și serviciilor publice.

Mesajele publice sunt complexe pentru că au ca **obiectiv** contribuția la activitățile: *de reglementare, de protecție sau de anticipare ce revin puterilor publice.*

Feedback-ului (retroacțiunea).

Comunicarea realizată de către instituția publică presupune un schimb cu receptorul, care este, mai mult sau mai puțin, și emițător. Tocmai caracterul activ al receptorului stabilește comunicarea. Pasivitatea receptorului dezvăluie ștergerea sau fascinația sa în fața autorității emițătorului public. Absența influenței imediate a receptorului asupra mesajului limitează modalitățile de comunicare la tratarea, utilă dar limitată, a informației publice.

Canalele de comunicare. Alături de căile, demersurile și suporturile proprii comunicării publice folosirea mass – media se dovedește esențială pentru legitimitatea publică.

Condițiile comunicării publice. Din moment ce-și datorează legitimitatea receptorului, comunicarea publică este o adevărată comunicare, pe de o parte, fiindcă e practică *în ambele sensuri* cu cetățeanul activ, iar pe de altă parte, că este *autentică*. Satisfacerea acestor două condiții se bazează pe existența unei bune relații între instituțiile publice și utilizatorii lor. Afirmându-și cu claritate identitatea, aceștia își asumă împreună responsabilitatea calității relației. Factorii de decizie publică le revine inițiativa informării și ei trebuie să facă astfel încât comunicarea să jaloneze procesul decizional. Stabilirea relației depinde, de asemenea, de luarea în seamă a interlocutorilor serviciilor publice: mai exact, de primirea lor, de ascultarea problemelor efective pe care le ridică, de tratarea lor diferențiată sau segmentată, de facilitarea schimbului, de acceptarea discuției etc.

O dată stabilite condițiile comunicării între agentul serviciului public sau emițătorul instituțional și cetățean, limbajul sau codul mesajului, ca și conținutul, pot fi adaptate, procedurile pot fi simplificate, prezentarea poate fi limitată la cazul tratat, iar dreptul la cuvânt să aibă și specialiști și actorii care dețin puterea de decizie.

Aceste condiții practice de acces la informație răspund exigenței de transparență a actelor publice. Nu numai că datele publice

trebuie puse la dispoziția cetățeanului, dar deciziile trebuie motivate iar cetățenii consultați asupra tuturor proiectelor.

Registrele de comunicare publică pot fi:

- *de informare și de explicare*, inerentă legitimității mesajului public, fi că este vorba de informații privind funcționarea practică a instituțiilor, de informații pe care serviciile publice sunt datorare să le furnizeze cetățenilor, fie că este vorba de reguli ale jocului civic, care trebuie reamintite în permanență:

- *de promovare sau de valorizare* atât a instituțiilor publice și a serviciilor pe care la oferă publicului, cât și a temelor sau recomandărilor care dezvăluie ceea ce s-a convenit să fie considerate mari cauze sociale:

- *de discutare sau de propunere* spre dezbateră a proiectelor de schimbare instituțională, de alegere de societăți și de oferte politice.

Comunicarea publică îmbracă, în practică, forme diferite, legate de **misiunile** pe care și le precizează, deoarece acestea implică în anumite grade nevoia de comunicare. Se pot reține *cinci categorii de misiuni ale comunicării publice*, după modul în care răspund obligației pe care o au instituțiile publice:

- de a pune informația la dispoziția publicului;
- de a stabili relații și de a dialoga pentru a îndeplini rolul ce revine puterilor publice, de a oferi cu precizie serviciul așteptat;
- de a prezenta și de a promova fiecare din serviciile oferite de către administrație colectivităților teritoriale și așezămintelor publice;
- de a face cunoscute instituțiile și prin modul în care realizează comunicarea internă cât și cea cu exteriorul;
- de a duce campanii, chiar activități de informare în sprijinul interesului general.

La acestea ar putea să fie adăugate pe cea al comunicării dezbaterilor publice care însoțesc luările de decizie, precum și pe cea care decurge din practica politică.

Conform acestor misiuni, comunicarea publică se poate realiza prin **forme** ca:

- punerea la dispoziție a datelor publice;
- relațiile serviciilor publice cu utilizatorii;
- promovarea serviciilor oferite publicului;
- campanii de informare de interes general;
- valorizarea instituțiilor publice (comunicarea instituțională).

Realizarea acestor forme impune desfășurarea următoarelor activități:

1) *obligatia de a comunica și difuzarea informației* – canalele prin care se realizează comunicarea și difuzarea informației sunt: afișajul, Monitorul Oficial, buletinele oficiale ale autorităților publice central, culegerile de acte administrative difuzate de puteri publice teritoriale (prefecturi, Consiliul General al Municipiului București etc.), anuare statistice, publicații ale așezămintelor publice specializate în măsura în care tratează date publice, analize, monografii, bilanțuri, etc. care contribuie la informarea elaborată și documentată a publicului.

Instituțiile publice au obligația de a oferi date publice cetățeanului, dar ele trebuie și să dea socoteală de activitățile desfășurate în numele interesului general. Articolul 15 din *Declarația Drepturilor Omului* stipulează, de altfel, că „*societatea are dreptul să ceară socoteală oricărui agent public în privința activității sale administrative*”.

2) *accesul la informație* – accesul la informația publică este înainte de toate un drept. Legislatorul a estimat că accesul liber la informația publică, la documentele administrative cu caracter non nominativ, transparența acestora, să fie cuprinse în prevederile constituționale și în legi cu caracter speciale. Orice document este deci comunicabil, consultabil gratuit sau copiabil la un preț stabilit.

3) *comercializarea datelor publice* – obligația de a comunica și de a pune la dispoziția cetățeanului și instituțiilor date adunate și analizate de către instituțiile publice nu este lipsită de consecințe economice.

Informația publică este gratuită, adică are costuri de constituire și distribuție suportate de finanțele publice, dar ea poate deveni plătită dacă se apelează la un serviciu on – line, de exemplu. Este vorba, desigur, de prețul unui serviciu suplimentar pus la dispoziție la domiciliu, dacă este cerut. În felul acesta, se deschide problema comercializării datelor publice și deci inevitabila concurență ce rezultă între agențiile de presă, mai ales.

Puterea publică sub toate formele sale, trebuie să anticipeze, să pregătească viitorul. Serviciul public îi revin sarcinile cercetării fundamentale, ale educației generale, ale

protecției mediului, ca și cele privind investițiile pe termen lung în resursele funciare, în amenajarea teritoriului, în infrastructură, echipamente etc., a căror rentabilitate nu este perceptibilă la nivelul inițiativei individuale.

Comunicarea publică pe astfel de teme are inconvenientul de a însoți politici și strategii ale căror rezultate nu vor fi obținute și nu vor fi vizibile decât târziu, peste unul sau mai multe decenii. Mesajul nu poate fi, fără iluzia unor promisiuni, concrete. El se sprijină pe scheme generale, pe planuri, pe previziuni bugetare, pe studii socio – economice și juridice.

Dificultățile inerente naturii absconse și abstracte a informațiilor privind procedurile și proiectele, i se adaugă halourile și distorsiunile de comunicare datorate confuziei procedurilor, percepției rolurilor și suprapunerii parțiale a responsabilităților publice.

Bibliografie.

- 1) Burduș Eugen, Căprărescu Gheorghică, *Fundamentele managementului organizației*, București, Editura Economică, 1999
- 2) Buzărnescu Ștefan, *Sociologia opiniei publice. Sistemul conceptual și metodologia cercetării*, Editura de Vest, Timișoara, 2005
- 3) De Peretti, Andre, *Tehnici de comunicare*, Iași, Polirom, 2001
- 4) *** *Dicționar de psihologie socială*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985
- 5) *** *Dicționar de sociologie*, coord. Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, Editura Babel, 1993
- 6) Pânișoară Ion – Ovidiu, *Comunicarea eficientă*, Ed. a-3-a revăzută, Iași, Polirom, 2006
- 7) Staton Niki, *Comunicarea*, Societatea Știință și Tehnică S.A., București, 1995
- 8) Șerb Stancu, *Relațiile publice și comunicarea*, Teora, București, 2001
- 9) Vedinaș Virginia, *Drept administrativ și instituții politico – administrative. Manual practic*, Editura Lumina Lex, București, 2002
- 10) Zemor Pierre, *Comunicarea publică*, Iași, Institutul European, 2003.

THE COMMUNICATION AND THE PUBLIC FIELD

Professor, Ph.D. Aron Liviu Deac
„Athenaeum” University Bucharest

Abstract: The public communication is a formal one, which does not (and it does not want to) dwell in the total area of the natural communication (this type being done on a territory). It is connected to the action rules established by the society; the society is organized by rules that set up fairly previous reports among individuals, social groups, organizations and institutions, at the level of the entire society.

People communicate everywhere. The communication field remains wide, even in the case when the word essence means information exchange between a person, an organization or an assembly - perceived as transmitters and receivers, whatever would be the supports and the ways this change is done. Every human activity (individual, collective, social) means pieces of information transmitted, received, analysed. The communication is a part of the action and of the reflection, in the same way the coin is a part of the economy. The communication has, obviously, the function of a social connector. In the antiquity, in Athens, the word was the fundamental element of the civic life.

In this context, the communication must be understood as a process by which information, instructions, ideas and feelings are transmitted from an individual human being to another and from one group to another. The semantic field of the communication is wide. It is a part of the reflection, but it is a part of the action, too. It acts as a social connector. Essentially speaking, the communication can be defined as *a transfer of sense and meaning of a certain message transmitted to the another part. It depends on the way the sent message is received.*

In the social life, there is a social communication, where one could find, in an unclear way, the family correspondence, information related to business (companies, corporations etc.), mass-media, literary works, telematics, oral exchange of information among job mates or neighbours, audio-visual and musical works, rumours, but also the ante-verbal language of the city: architectural manners and styles, monuments, advertisements – signs for linguists and sociology specialists – or signals of any nature – for the theories of information.

The public communication is a *formal one*, which does not (and it does not want to) dwell in the total area of the natural communication (this type being done on a territory). It is connected to the action rules established by the society; the society is organized by rules that set up fairly previous reports among individuals, social groups, organizations and institutions, at the level of the entire society. The responsible elements of the drawing-up and practice the rules established by the society are the public authorities and institutions having a state nature, and the local autonomous ones, too.

There is a natural communication in the social life – the spoken one (speaking, non-speaking and writing, with its different forms and ways of expression, formal and non-formal) – the unspoken one (placing in the area of the human habitats, the shape of buildings, their architecture, monuments, institutions, firms of organizations and institutions etc.), covering the entire social area. Within its branch, there is also the **public communication**, that is done on a certain local territory (village, town, city), territorial –administrative units (county), national (state), even at the international level – regional, continental and, in a certain measure, even at the planet level. The public communication is related to the enacting of rules set up by the society organized by rules set by equal reports among individuals, groups and social assemblies built by a formal basis. This way of communication necessarily lays in the public area, in the citizen's sight. Its information (almost all the time, belong to the public field. The public field is defined by the legal character of the general interest, which involves the transparency. So, the public communication is a particular part of the natural communication of the society, related to the roles of regular element, protection and anticipation of the public service.

If the final aims of the public communication are not separated in a real way by those of the public institutions, **its functions** refer to: *informing* (making known, reporting and highlighting), *listening* (expectations, questions and public debates), in order to contribute to the *insuring of social connections* (feeling of collective belonging, considering the citizen as an actor) and *accompanying the changes of behaviours and those of the social organization*).

Thus, **the public communication** becomes a *formal one*, its trend being to *exchange and share information of public utility and to maintain social connection, under the responsibility of public institutions* (Zemor Pierre, 2003, page 17).

The communication development, especially that which is undertaken by the public service, is the answer of the increasing complexity of our society. Of course, the public communication makes easy finding the general interest, emerging from the difficult appreciations between the individual and group interests. But it also answers the looking after the signification and the need of relation. Giving sense is an attribute of the power. Here lays the essence of the public word. The public area, being, by definition, an opened area for everyone, without breaking liberties, is continuously threatened by manipulation undertaken by every actor or by mass-media, as soon as the general interest or human rights are forgotten. This is the way it has emerged, little by little, the necessity of making distinction, in the current wealth of communication, the public communication, which has a little to do with the marketing practice of goods or those of communication among competitive enterprises – in the measure in which the citizen of a democracy, at the same time user and legal decision-making element as regards public services, cannot be pleased with the uni-lateral practices of information.

In spite of all the lacks, there is a **practice of the public communication** which is expected to contribute, in an essential way: *to identify public utilities, to feed the civic knowledge, to make easy the public action and to guarantee the public debate*.

There are the **component elements of the public communication**:

- issuing public institutions
- receiving citizen
- messages of public powers and services
- feed-back
- communication channels
- conditions of public communication.

Issuing public institutions. They are juridical entities, authorized by a public authority to undertake a public service of general interest. The public institutions and authorities are empowered with executive authority (administrative), representing *the organization of law obeying and law practicing*, ensuring a good working of public services established in this purpose, and also issuing legal documents, individual ones or doing material operations, by which, on the basis of the law, one involves in the life of human beings, to lead their activity or to make for them some services.

Receiving citizen. In the case of public communication, the citizen is a dual side. By tradition, the citizen obeyed or suffered the authority of the public institutions. At the same time, he was constantly against the lack of communication or against the unclear messages of those. The citizen wants to be advised, to be considered, listened, associated. His critics have, almost all the time, protested towards the way the public authorities are in his service and even against the public policy. His critic tendency is based on the hope to find out the biocratic procedures are changed and made easier. The citizen can not be the beneficiary of the public service without giving up of the decision-making role, that is so limited, without having power on a short term. There are situations when the citizen requires to the public authorities and services to act, and procedures able to meet his requirements. A national or local public administration would appreciate only when the citizen is perceived as „personal,, the service being adjusted, the rules being obeyed according to the person whom is spoken to, the procedures being enriched in all their details.

Messages of public powers and services. The public messages are complex because they have as an objective the contribution to the following activities of the public powers: *settling, protection, foreseeing*.

Feedback. The communication undertaken by the public institution means an exchange with the receiver, that is, more or less, a transmitter, too. Even the active character of the receiver establishes the communication. The inactive status of the receiver reveals the erasing or his fascination in front of the public transmitter authority. The absence of the immediate influence of the receiver towards the message establishes limits over the ways of communication when the public information is usefully but limited treated.

Communication channels. Besides the own ways, procedures and reasons of the public communication, using the mass-media proves to be essential for the public legal character.

The conditions of public communication. Owing its legal character to the receiver, the public communication is a real one, on the one hand, because it is done *in both sides*, with the active citizen, and on the other hand, because it is authentic. Meeting these two requirements has as a basis the existence of a good relation between the public institutions and their users. Making clear their identity, they share together their responsibility of the relation quality. Public decision-making persons have the advisory initiative and they must act for making the communication the determinant element of decision-making. Establishing the relation also depends on the taking into consideration of the beneficiaries of public services more exactly, their meeting, listening to their problems, acting in front of them in different ways, making easier the exchange, accepting the discussion etc.

Once the terms of communication are established between the agent of the public service or institutional and the citizen, the language or message code and the contents as well, can be adapted, the procedures can be made easier, the presentation can be limited in that case, and the right of speaking must have specialists and actors owing the decision-making power. These practical condition of information access meet the requirements of public facts transparency. The public data must be made available for the citizen, and the decisions must have reasons and the citizens must be advised on all the projects.

Types of public communication could be:

- *advisory and explanatory* because the public message is a legal one, be it information on the practical working of institutions, (public services must made available for citizens the information), or some rules of the civic play, that have to be permanently reminded.
- *Of promotion and highlighting* both the public authorities and services offered to the public, and the themes or recommendations revealing what are considered as great social reasons.
- *Of discussing or proposing* to be debated the projects of institutional changes, of choosing companies and politic offers.

The public communication has definitely different shapes, connected to the **missions** which they define, because they involve in different levels the need of communication. There are *five categories of missions allotted to the public communication*, depending on they way they meet the obligation the public institutions have:

- to make available the information to the public
- to set relations and to have a dialogue in order to fulfill the role as the public powers, to precisely offer the expected service
- to present and promote every service offered by the administration to the territorial communities and public settlements
- to make known the institutions by the way they practice the inner communication and that addressed to the exterior.
- to run campaigns, even advisory activities, in the support of the general interest.

There could be added to those the communication of public debates that accompany the decision-makings and that following from the political practice, as well.

According to those missions, the public communication can be made by:

- making available public data
- public services relations towards users/beneficiaries
- promoting the services offered to the public
- advisory campaigns of general interest making valuable the public institutions (the institutional communication).

Making possible those kind of communication involves running the following activities:

- 1) *obligation to communicate and to issue information* – channels by which

communication and information delivery are the following: advertising, the Official Bulletin, official publications of public central authorities, collection of administrative documents, issued by territorial public entities (prefectures, the General Council of Bucharest City etc.), statistic yearly publications, magazines published by the specialized public settlements that deal with public data, analyses, biographies, etc. – contributing to a right advise of the public. The public institutions have to make available public information to the public, but they must be responsible for the activities achieved in the name of the general interest. Article 15 of the *Declaration on Human Rights* stipulates that *the society has the right to ask for report from every public agent regarding his administrative activity.*

2) *Access to information* - the access to the public information is, beyond all, a right. The law-maker provided that the free access to the public information, to the legal documents having a non-nominative character, their transparency, to be included in the Constitution contents and in law with a special character. Every document is thus able to be communicated, can be consulted for free, and can be copied for a certain price.

3) *Selling public data* – the obligation to communicate and to make available for the citizen and institutions some data collected and analyzed by the public institutions- has some economic consequences.

The public information is free, meaning its costs of making up and delivery are paid from the public finances, but it could be paid if someone deals with a service of on-line type, for instance. Of course, we mean the price of a supplementary service, if it is required. This way there will emerge the problem of selling public data and, as a consequence, the unavoidable competition among press-agencies, especially.

The public power, with all its aspects, must *anticipate, prepare the future.* The public service has the duties as regards fundamental research, general education, environment protection, as well as those regarding investments on a long term in financial resources, territory design, infrastructure, equipments, etc. – whose reliability is not

perceived at the level of the individual initiative.

The public communication on this kind of themes has a weak point: accompany some policies and strategies whose results can be obtained and seen later, after one or more decades. The message can not be, without have any illusion, a definite one. It is supported by general frames, by plans, budgetary forecasts, social, economic and legal studies. Some difficult nature regarding abstract and unclear character of information on procedures and projects: weakness and inexact features of communication owed to confusion of procedures connected to the perception of roles and a partial addition of public responsibilities.

BIBLIOGRAPHY

- 1) Eugen Burdu, Gheorghita Caprarescu – *Basis of Organization Management*, Bucharest, the Economic Publishing House, 1999
- 2) Stefan Buzarnescu – *Sociology of Public Opinion. System of concept and Research Methodology*, Western Publishing House, Timisoara, 2005
- 3) De Peretti Andre – *Communication Techniques*, Iasi, Poliorom Publishing House, 2001
- 4) *Dictionary of Social Psychology*, Scientific and Aencyclopaedic Publishing House, Bucharest, 1985
- 5) *Dictionary of Sociology* – coordinated by Catalin Zamfir, Lazar Vlasceanu, Babel Publishing House, 1993
- 6) Ion-Ovidiu Painisoara – *Effective Communication*, 3rd edition, Iasi, Polirom Publishing House, 2006
- 7) Nicki Staton – *Communication, Sciece and Technique Society*, Bucharest, 1995
- 8) Stancu Serb – *Public Relations and Communication*, Teora Publishing House, 2001
- 9) Virginia Verdinas – *Administrative Law and Public Administrative Institutions. Practical Handbook*, Lumina Lex Publishing House, 2002
- 10) Zemor Pierre – *Public Communication*, Iasi, European Institute, 2003

IMPACTUL MODIFICĂRILOR PREȚURILOR UNOR COMPONENTE ALE INDICELUI PREȚURILOR DE CONSUM ÎN NIVELUL ACESTUIA, UTILIZÂND MODELUL ALMON

Dr. Mariana Nicolae

Institutul de Prognoză Economică – INCE, Academia Română

e-mail: mariana_prognoza@yahoo.com

Abstract: Unul din fenomenele cu care se confruntă majoritatea economiilor și mai ales țările cu o economie în tranziție și în mod deosebit economiilor românească este inflația.

În literatura de specialitate sunt utilizate diverse modele pentru a studia impactul și perioada de influență a unor șocuri în modificarea prețurilor unor componente ale indicelui prețului de consum.

Pentru determinarea întârzierii de propagare a șocurilor generate de modificarea prețului unor factori considerați importanți pentru nivelul inflației în România, în cadrul lucrării s-a recurs la un model de tip lag și anume la aproximările Almon.

Cuvinte cheie: inflație, model cu laguri, propagare șoc.

Clasificare Jel: C13, C22, G1, G32.

Introducere

Unul din fenomenele marcante ale țărilor cu o economie în tranziție și în mod deosebit al celei românești după decembrie 1989, atât prin amploarea pe care o cunoaște, cât și prin rezistența pe care o opune măsurilor de politică economică întreprinse de guvernele care s-au succedat la conducerea țării, este *inflația*.

În România, inflația este cu preponderență un fenomen structural. Distorsiunile structurale ale economiei care fac dificil procesul de deaccelerare a inflației sunt fie moștenite din perioada anterioară anului 1989, fie dobândite în perioada tranziției, datorită ritmului inegal de derulare a reformelor la nivelul diferitelor sectoare ale economiei și la nivel microeconomic.

Reducerea durabilă a ratei inflației în România s-a realizat în condițiile în care aceasta a fost considerată drept obiectiv prioritar al programelor economice și al aplicării unui *mix* de politici coerent și concertat, orientat spre acest obiectiv. Reducerea necesarului de corecții la nivelul prețurilor controlate, precum și deprecierea mai lentă a leului față de principalele valute au contribuit major în acest interval la calmarea inflației și la slăbirea caracterului său inerțial. Politica monetară prudent aplicată, precum și cea fiscală și de gestionare a datoriei publice au diminuat presiunile inflaționiste ale cererii interne, determinând ajustarea descrescătoare a anticipațiilor inflaționiste în acest interval.

Temperarea inflației din această perioadă a întărit credibilitatea autorităților, creând premise favorabile pentru reducerea în continuare a ritmului de creștere a prețurilor.

Stând la baza multiplelor dereglări care ating toate aspectele vieții economice, inflația este dificil de stăpânit și chiar de cunoscut.

Teoriile tradiționale pun la dispoziție principiile-cheie, dar acestea se impun a fi interpretate, relativizate și adaptate situațiilor concrete.

Țările noi membre ale Uniunii Europene au un drum lung de parcurs către convergența cu economiile celorlalte țări din UE. Încheierea fazei de tranziție și accesul în Uniunea Europeană s-a reflectat în țările noi membre în liberalizarea tuturor prețurilor. În acest sens, o serie de probleme devin sensibile: alinierea prețurilor la energie, a tarifelor la utilități, a prețurilor pentru produsele agricole și alimentare. La acestea se vor adăuga cele de pe partea fiscală, rezultate din alinierea taxelor pe valoarea adăugată și a accizelor la nivelele comunitare ce ar putea duce la creșteri de prețuri pentru anumite categorii de bunuri și servicii.

Pentru măsurarea inflației ar trebui să fie reținuți mulți indicatori: fiecare factor luat în parte reprezintă o variație de preț specifică, capacitatea de achiziție a unei anumite cantități de monedă națională depinde de produsele ce se dorește a fi cumpărate. Inflația este importantă pentru populație (din punct de vedere al funcției de consum a acesteia), pentru cumpărătorii de

fonduri fixe, pentru cumpărătorii nerezidenți, datorită importurilor și exporturilor realizate.

Dintre factorii care influențează nivelul inflației s-a considerat, în cele ce urmează, variația indicelui cursului de schimb, al energiei electrice, al energiei termice și al energiei totale (energie electrică, gaze și încălzire centrală și al gazelor). Pentru determinarea întârzierii de propagare a șocurilor generate de modificarea prețului fiecăruia din acești factori în parte și nivelul indicelui prețurilor de consum, s-a recurs la un model de tip *lag* și anume la aproximările Almon.

Formularea problemei

În literatură de specialitate sunt menționate mai multe tipuri de modele cu lag distribuit pentru care coeficienții sunt determinați prin diverse metode, funcție de numărul de lag-uri conținute.

Ecuția generală a unui astfel de model este:

$$Y_t = \alpha + \beta_0 X_t + \beta_1 X_{t-1} + \beta_2 X_{t-2} + \dots + \beta_k X_{t-k} + u_t \quad (1)$$

unde coeficienții (ponderile cu care s-a modificat variabila la momentul respectiv) β_i au proprietatea că suma lor este o constantă β , și anume:

$$\sum_{i=0}^k \beta_i = \beta_0 + \beta_1 + \beta_2 + \dots + \beta_k = \beta \quad (2)$$

Uneori, pentru a ușura interpretarea economică, este mult mai utilă folosirea în model a coeficienților „standardizați” care se definesc prin relația:

$$\beta_i^* = \frac{\beta_i}{\sum_i \beta_i} = \frac{\beta_i}{\beta} \quad (3)$$

În alegerea numărului de lag-uri se are în vedere criteriul stabilității semnului coeficienților și nivelul semnificativ statistic al acestora.

Determinarea coeficienților din ecuația (1) constituie însă o problemă dificilă a modelului.

Alt și Tinbergen au sugerat pentru estimarea coeficienților relației (1) un procedeu secvențial bazat pe metoda celor mai mici pătrate și anume într-o primă etapă

determinarea dependenței dintre Y_t și X_t , apoi a regresiei dintre Y_t , X_t și X_{t-1} .

Totuși această estimare chiar dacă dă o anumită informație asupra timpului cât se resimte șocul, are o serie de neajunsuri, dintre care:

- ◆ nu dă lungimea maximă a lagului;
- ◆ estimarea numerică nu este relevantă din punct de vedere economic pentru cazul seriilor lungi de date;
- ◆ oferă o slabă estimare în seriile de timp în care valorile succesive sunt puternic corelate, iar multicolinearitatea nu este considerată.

Koyck, Cagan și Nerlove au propus o altă metodă ingenioasă de estimare a parametrilor β_i . În cele ce urmează vom prezenta metoda utilizată de Koyck, care a presupus că toți coeficienții au același semn și că ei sunt termenii unei progresii geometrice, cu rație subunitară, adică:

$$\beta_k = \beta_0 \lambda^k \quad k = 0, 1, \dots \quad (4)$$

unde: $\lambda \in (0, 1)$ este rația progresiei geometrice, iar $1-\lambda$ este viteza de ajustare.

Înlocuind relația (4) în ecuația (1), aceasta devine:

$$Y_t = \alpha + \beta_0 X_t + \beta_0 \lambda X_{t-1} + \beta_0 \lambda^2 X_{t-2} + \dots + \beta_0 \lambda^k X_{t-k} + u_t \quad (5)$$

Dar și în aceste condiții coeficienții sunt greu de determinat.

Ecuția (5) transcrisă pentru timpul $t-1$, devine:

$$Y_{t-1} = \alpha + \beta_0 X_{t-1} + \beta_0 \lambda X_{t-2} + \beta_0 \lambda^2 X_{t-3} + \dots + \beta_0 \lambda^k X_{t-k-1} + u_{t-1} \quad (6)$$

Înmulțind relația (6) cu λ , apoi scăzând relațiile (5) și (6) se obține:

$$Y_t - \lambda Y_{t-1} = \alpha(1-\lambda) + \beta_0 X_t + (u_t - \lambda u_{t-1}) \quad (7)$$

adică:

$$Y_t = \lambda Y_{t-1} + \alpha(1-\lambda) + \beta_0 X_t + v_t \quad (8)$$

unde: $v_t = (u_t - \lambda u_{t-1})$

Această transformare are avantajul că necesită estimarea numai a trei necunoscute și anume: α , β_0 , și λ

Deoarece practic determinarea parametrilor β_i după metoda propusă de Koyck ridică o serie de probleme, ce derivă din restrictivitatea prea mare a ipotezei de evoluție în progresie geometrică descrescătoare a coeficienților, în cazul României s-a utilizat metodologia propusă de Shirley Almon. Ipoteza de plecare în calculul coeficienților în modelul Almon este că aceștia au o evoluție, în general ciclică, și se presupune că β_i poate fi aproximat cu un polinom de un anumit grad m , care satisface condițiile teoremei lui Weierstrass și are forma:

$$\beta_i = a_0 + a_1i + a_2i^2 + \dots + a_m i^m \quad (9)$$

Se presupune de asemenea că m este mai mic decât numărul de laguri (k).

Înlocuind expresia (9) în ecuația (1), se obține:

$$Y_t = \alpha + \sum_{i=0}^k (a_0 + a_1i + a_2i^2 + \dots + a_m i^m) X_{t-1} + u_t =$$

$$\alpha + a_0 \sum_{i=0}^k X_{t-i} + a_1 \sum_{i=0}^k i X_{t-i} + a_2 \sum_{i=0}^k i^2 X_{t-i} + \dots$$

$$+ a_m \sum_{i=0}^k i^m X_{t-i} + u_t \quad (10)$$

Definind:

$$Z_{0t} = \sum_{i=0}^k X_{t-i}$$

$$Z_{1t} = \sum_{i=0}^k i X_{t-i} \quad (11)$$

$$Z_{mt} = \sum_{i=0}^k i^m X_{t-i}$$

ecuația (10) poate fi scrisă sub forma:

$$Y_t = \alpha + a_0 Z_{0t} + a_1 Z_{1t} + a_2 Z_{2t} + \dots + a_m Z_{mt} + u_t \quad (12)$$

Coeficienții ecuației (12) pot fi determinați prin modele clasice de regresie. Din acest punct de vedere, metoda lui Almon are avantajul utilizării practice față de metoda lui Koyck. În aceste condiții, parametrii inițiali pot fi estimați cu ajutorul relațiilor :

$$\hat{\beta}_0 = \hat{a}_0 \quad \hat{\beta}_1 = \hat{a}_0 + \hat{a}_1 + \hat{a}_2$$

$$\hat{\beta}_2 = \hat{a}_0 + 2\hat{a}_1 + 4\hat{a}_2 \dots \dots \dots (13)$$

$$\hat{\beta}_k = \hat{a}_0 + k\hat{a}_1 + k^2\hat{a}_2$$

Dacă fiecare coeficient al ecuației (1) astfel obținută se împarte la suma coeficienților ecuației ($\sum_{i=0}^k \beta_i$), atunci se poate obține procentual influența lunară a șocului variabilei considerate. Avantajul modelului Almon este că este o metodă flexibilă de determinare a coeficienților ecuațiilor și dacă gradul polinomului este suficient de mic, atunci mărimea coeficienților estimați descrie mai bine fenomenul studiat.

Aplicarea modelului Almon pentru cazul României

Așa cum s-a mai arătat, prin modele prezentate mai sus, s-a încercat să se cuantifice influența creșterii prețului unui factor asupra nivelului inflației, precum perioada de timp pe care se resimte aceasta.

Coeficienții ecuației (1) s-au determinat utilizând modelul și presupunerile lui Almon pentru fiecare din variabilele considerate, respectiv modificarea cursului de schimb, a prețului energiei electrice, termice și gazelor, precum și a energiei totale.

Pentru a caracteriza influențele șocurilor de modificare a cursului de schimb asupra inflației s-a considerat că parametrii β_i au o evoluție parabolică, iar numărul de laguri a fost considerat ca fiind de 3, respectiv de 5 luni. Seria de date considerată a acoperit perioada ianuarie 1991-decembrie 2005. Pentru fiecare caz în parte s-au determinat coeficienții Z_{it} din relațiile (11), apoi coeficienții β_i (cu ajutorul relațiilor (13)).

Astfel, pentru dependența indicelui prețurilor de consum (IPC) de variația cursului de schimb, s-a obținut ecuația:

$$IPC_t = 67,423 + 0,0521Curs_t + 0,0629Curs_{t-1} +$$

$$+ 0,0790Curs_{t-2} + 0,0494Curs_{t-3} \quad (14)$$

Dacă suma coeficienților β_i este 0,2445, prin împărțirea fiecărui coeficient la această valoare, se poate determina influențele procentuale ale creșterii cursului din luna producerii acestuia asupra inflației, precum și în următoarele trei luni.

Analiza rezultatelor obținute indică o dependență puternică între inflație și cursul de schimb, influența creșterii acestuia din urmă resimțindu-se în inflație în proporție de circa 23% în momentul producerii, cu o majorare până la circa 28,3% în următoarele două luni și de numai 18,5% în luna a treia când intensitatea acțiunii se reduce. Această manieră de propagare a șocurilor cursului de schimb în inflație face ca o depreciere continuă a monedei naționale să mențină la un nivel relativ ridicat influența modificării cursului de schimb asupra inflației și să impiezeze eforturile de dezinflație.

Pentru cazul în care parametrii β_i au tot o evoluție parabolică, dar numărul de laguri a fost considerat ca fiind de 5 luni, s-au determinat noile valori ale coeficienților Z_{it} și coeficienții β_i :

$$IPC_t = 65,618 + 0,0505Curs_t + 0,0616Curs_{t-1} + 0,0681Curs_{t-2} + 0,03564Cus_{t-3} - 0,0023Curs_{t-4} - 0,0051Curs_{t-5} \quad (15)$$

Dacă se repetă raționamentul împărțirii fiecărui coeficient la suma lor, care în acest caz este 0,2354, atunci se obțin influențele procentuale ale creșterii cursului asupra inflației din lunile următoare, nivelul influențelor pe primele 2 luni menținându-se aproape ca și în exemplul anterior.

Presupunerea că numărul de laguri este 5 conduce la apariția unor valori negative pentru ultimii coeficienți, ceea ce relevă faptul că dependența între cei doi indicatori are semnificație economică până la 3 lag-uri.

Influența modificării prețului la energia termică asupra evoluției inflației este pusă în evidență cu ajutorul relațiilor (16)-(17), iar distribuția coeficienților β_i este prezentată în figura 1.

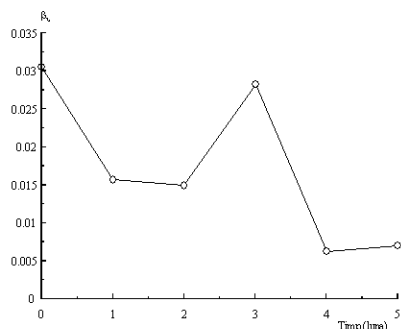

Fig. 2. Evoluția coeficienților modelului Almon (indicele prețurilor de consum-indicele tarifelor la energia termică)

Calcululele s-au făcut pe serii de date din perioada ianuarie 1994 - decembrie 2005.

Cu ajutorul modelului Almon cu trei laguri, pentru determinarea influenței șocului creșterii prețului la energia termică asupra indicelui prețului de consum, s-a obținut ecuația:

$$IPC_t = 97,749 + 0,0162En.term_t - 0,0000103En.term_{t-1} + 0,0012En.term_{t-2} + 0,0179En.term_{t-3} \quad (16)$$

iar pentru modelul cu 5 laguri a rezultat ecuația :

$$IPC_t = 91,144 + 0,0129En.term_t + 0,0084En.term_{t-1} + 0,085En.term_{t-2} + 0,0132En.term_{t-3} + 0,0022En.term_{t-4} - 0,00243En.term_{t-5} \quad (17)$$

Determinarea influențelor procentuale ale creșterii prețului energiei termice asupra indicelui prețului de consum au pus în evidență faptul că creșterea acestuia din urmă se resimte în inflație în proporție de circa 27,8% în momentul producerii, cu o reducere până la circa 17,6% în următoarele două luni, urmată de o creștere de 30,2% în luna a treia după care intensitatea acțiunii se reduce puternic, ajungând la 3.8%.

Presupunerea că numărul de laguri este 5 (figura 1) conduce la apariția unor valori negative pentru ultimii coeficienți, ceea ce relevă faptul că dependența între cei doi indicatori are semnificație economică până la 3 lag-uri.

Determinarea influenței creșterii prețului la gaze asupra indicelui prețului de consum, utilizând un model Almon cu trei laguri, se poate realiza utilizând relațiile :

$$IPC_t = 81,607 + 0,3767Gaze_t + 0,0452Gaze_{t-1} - 0,054Gaze_{t-2} + 0,00029Gaze_{t-3} \quad (18)$$

Analiza rezultatelor obținute indică o dependență puternică între inflație și prețul la gaze în momentul producerii șocului. Influența creșterii acestuia din urmă se resimte în inflație în proporție de circa 75% în momentul

producerii, cu o reducere până la circa 19,5% în următoarea lună.

Pentru cazul în care numărul de laguri a fost de 5 luni, parametrii β_i descriu o parabolă cu ramurile în sus, iar ecuația ce caracterizează această dependență devine:

$$IPC_t = 91,902 + 0,952Gaze_t + 0,031Gaze_{t-1} - 0,014Gaze_{t-2} - 0,03018Gaze_{t-3} - 0,0421Gaze_{t-4} + 0,0135Gaze_{t-5} \quad (19)$$

Utilizarea modelului Almon cu 3 laguri pentru determinarea întârzierii de propagare a șocurilor generate de modificarea prețului la energia electrică și energia totală și nivelul indicelui prețurilor de consum, a condus la obținerea relațiilor:

$$IPC_t = 58,1498 + 0,3245En.elect_t - 0,0656En.elect_{t-1} + 0,0316En.elect_{t-2} + 0,034En.elect_{t-3} \quad (20)$$

pentru energia electrică și

$$IPC_t = 47,614 + 0,472En.t_t + 0,0912En.t_{t-1} - 0,0565En.t_{t-2} + 0,0379En.t_{t-3} \quad (21)$$

pentru energia totală.

Pentru cazul în care numărul de laguri a fost de 5 luni, s-au obținut relațiile (22), respectiv (23):

$$IPC_t = 90,075 + 0,114En.elect_t + 0,0414En.elect_{t-1} - 0,0026En.elect_{t-2} - 0,0238En.elect_{t-3} - 0,044En.elect_{t-4} + 0,01301En.elect_{t-5} \quad (22)$$

$$IPC_t = 81,486 + 0,161En.t_t + 0,065En.t_{t-1} + 0,0032En.t_{t-2} - 0,0241En.t_{t-3} - 0,0623En.t_{t-4} + 0,0172En.t_{t-5} \quad (23)$$

Analiza coeficienților ecuațiilor prezentate pun în evidență faptul că, impactul creșterii energiei electrice și energiei totale asupra inflației este cel mai puternic în luna producerii acestuia (procentele impactului total al schimbării lor în inflație variind între 41-83% în luna în care are loc șocul).

Datorită multiplelor dependențe între indicatorii macroeconomici și mai ales datorită faptului că evoluția inflației este determinată de foarte mulți factori, este necesară o analiză și mai în detaliu a corelațiilor dintre aceștia, eventual fiecare element care contribuie la calculul inflației și a indicelui prețurilor bunurilor de consum.

Concluzii

Studiile realizate până în prezent au relevat decalaje între nivelurile prețurilor între țările membre ale Uniunii Europene și între factorii care influențează evoluția prețurilor în diferite perioade. Mediul economic diferit de la o țară la alta, influențează printr-o serie de factori specifici evoluția inflației susținând sau încetinind procesul de convergență la nivelul prețurilor, de exemplu: declinul rapid al produsului intern brut care, majorarea transferurilor și a subvențiilor în primii ani ai tranziției; volumul creditelor direcționate acordate sectoarelor nerestructurate, politica indexării salariale și ruperea corelațiilor clasice salarii-productivitate; acomodarea monetară și persistența indisciplinei financiare, diferența de productivitate dintre sectorul bunurilor comerciale și al celor necomercializabile; ajustarea prețurilor rămase în regim de supraveghere în urma liberalizării graduale a celorlalte prețuri, presiunile deprecierei monedei naționale și corecțiile aplicate cursului de schimb

Din multitudinea de factori care influențează evoluția inflației în România, s-a considerat într-o primă etapă de cercetare variația indicelui cursului de schimb, al prețului energiei electrice, al energiei termice, al gazelor și al energiei totale (energia electrică, gaze și încălzire centrală).

Calcululele privind mărimea influenței creșterii unui factor asupra nivelului inflației pe o perioadă mai lungă de timp, realizate prin modelul Almon, au permis obținerea unor rezultate semnificative statistic pentru cursul de schimb, indicând o dependență puternică între inflație și acest factor. De asemenea, au relevat că impactul unui șoc al cursului de schimb a fost resimțit în creșterea nivelului general al prețurilor în proporție de circa 23% în momentul producerii și de 28,3% în următoarele două luni. În aceste condiții,

deprecierea continuă a monedei naționale conduce, prin efectul de cumulare, la permanențizarea inflației pe un palier înalt ca urmare a impactului acestui factor. În plus, analiza coeficienților prezenți în celelalte ecuații pune în evidență faptul că, impactul creșterii prețurilor energiei termice, energiei electrice și gazelor asupra inflației este cel mai puternic în luna producerii (procentele impactului total al schimbării lor în inflație variind între 43-87% în luna în care are loc), absorbția acestor șocuri fiind mai ușoară dacă se produc la intervale mai mari de timp.

Bibliografie selectivă

1. D. Bartholomew, F. Steel, I. Moustaki, J. Galbraith, *The Analysis and Interpretation of Multivariate data for Social Scientists*, Editura Chapman Hall/CRC, 2002
2. D.V. Iliescu, V. Vodă, *Statistică și toleranță*, Ed. Tehnică, 1997
3. Damond N. Gujarati, *Basic Econometrics*, Editura McGraw-Hill Inc. Editions, Econometrics Series, 1995
4. G.S.Maddala, *Introduction in Econometrics*, Macmillan Publishing Company, New York, Oxford, Singapore, Sydney, 1992
5. J. Johnston, J. Di Nardo, *Econometric Methods*, Editura McGraw-Hill Inc., 1997
6. L. L. Albu, C. Scutaru, E. Pelinescu, *Inflație-sustenabilitate-integrare*, Academia Română, Grupul de reflecție, Evaluarea Stării Economiei Naționale, 2001
7. S. James Press, *Applied Mulyivariate Analysis*, Editura Hott, Rinehart and Winston, Inc. 1972
8. T. Andrei, S. Stancu, *Statistica, Teorie și aplicații*. Ed. Alll, 1995
9. T. Barton S.a., *Statistica teoretică și economică*. Ed. Didactică și pedagogică, 1996
10. T. Jacobson, P. Jansson, A. Vredin, A. Warne, *Monetary Polycy Analysis and Inflation Targeting in a Small Open Economy: a Var Approach*, Journal of Applied Econometrics, 16: 487-520, 2001
11. *** *Anuarul ststistic al României 1994-2007*, Intitulul Național de Statistică
12. *** *Buletinul lunar de prețuri*, Intitulul Național de Statistică;

USE OF THE ALMON MODEL TO DETERMINE THE DELAY IN THE PROPAGATION OF SHOCKS IN THE CONSUMER PRICE INDEX

Ph.D. Mariana Nicolae

Institute for Economic Forecasting-NIER, Romanian Academy,

e-mail: mariana_progoza@yahoo.com

Abstract: One of the phenomena faced by most economies, and particularly countries with economies in transition and in particular Romanian economy is inflation.

In economic literature different models are used to study the impact and the influence of shocks in the price changes of components of the consumer price index.

To determine the delay of propagating the shocks generated by the price change considered important factors for inflation in Romania in this paper used an Almon model.

Keywords: inflation, model with lags, shock propagation

JEL Classification: C13, C22, G1, G32

Introduction

One of the striking phenomena of the Romanian economy after December 1989, both through the scope it had reached and through the resistance it opposed to the measurements of economic policy undertaken by the governments that have run the country, is the *inflation*.

In Romania, the inflation is mainly a structural phenomenon. Structural distortions of the economy those are difficult to process of de-acceleration the inflation. This are either inherited from the previous period of 1989, or acquired during the transition due to the uneven pace of progress of reforms in various sectors of the economy and the micro level.

Sustainable reduction of rate inflation in Romania was carried out under conditions in which it was considered to be the focus of economic programs and the application of a mixture of coherent and concerted policies oriented towards this objective.

Reducing the need for corrections at controlled prices and slower depreciation of the leu against the major currencies has contributed to this interval to calm down inflation and the weakening of its inertial.

Implemented prudent monetary and fiscal policy and debt management have reduced inflationary pressures of domestic demand, causing adjustment of decreasing inflation anticipations in this period.

Moderation of inflation in this period has reinforced the credibility of the authorities,

creating favorable premises for further reducing the rhythm of price increase.

Forming the basis of various malfunctions influencing all the aspects of economic life, the inflation is difficult to control and even to understand.

The traditional theories provide the key-concepts, but these need to be interpreted, relativized and adapted to the actual situations.

New Member countries of the European Union have a long road to convergence with the economies of other EU countries. Complete phase transition and access to the European Union was reflected in the new members to the liberalization of all prices. In this sense, the most sensitive issues will be those relating to: align energy prices, tariffs on utilities, prices for agricultural products and foodstuffs. These will add the tax on the resulting alignment of value added taxes and excise duties on community levels that could lead to price increases for certain categories of goods and services.

For the measurement of inflation many indicators should be taken into account: each product taken separately represents a typical price variation, the capacity of acquisition of a certain quantity of national currency depends on the products desired to be bought. The inflation is important to the population (from the point of view of its consumption function), for the buyers of fixed assets and for the non-resident buyers, because of the imports and exports achieved.

Based on the factors influencing the level of inflation we present below the variation of

the indices of the exchange rate; of electric power; of thermal power; of gas and total energy (thermal and electric power, gas and central heating), as well as the international oil price. In order to determine the delay in the propagation of the shocks generated by the alteration of each of these factors and of the level of consumption price index, a distributed-lag model - the Almon approximations - has been used.

Theoretical Remarks

In the literature we find several types of distributed-lags models for which the coefficients are computed through different methods, depending on the number of lags.

The general equation of a distributed-lags model with a finite lag of k time periods can be written:

$$Y_t = \alpha + \beta_0 X_t + \beta_1 X_{t-1} + \beta_2 X_{t-2} + \dots + \beta_k X_{t-k} + u_t \quad (1)$$

where the lag coefficients β_i are known as the long-run, or total, distributed-lag multipliers, and they have the property that their sum is a constant β .

We define:

$$\sum_{i=0}^k \beta_i = \beta_0 + \beta_1 + \beta_2 + \dots + \beta_k = \beta \quad (2)$$

Sometimes, for an easy economic interpretation it is more useful to write in the model the „standardized” coefficients β_i^*

$$\beta_i^* = \frac{\beta_i}{\sum_i \beta_i} = \frac{\beta_i}{\beta} \quad (3)$$

To choose the number of lags, the stability of coefficient sign criterion and the level of statistical significance of coefficients are taken into account.

To determine the coefficients of the equation (1) is a difficult problem of the model.

Alt and Tinbergen suggested that in order to estimate the coefficients of equation (1) one may precede sequentially: that is, first regress Y_t on X_t , then regress Y_t on X_t and X_{t-1} . However, although that estimation provides certain information as regards the time interval as long the shock is transmitted, it has several inconveniences:

- ◆ there is no *a priori* guide as to what the maximum length of the lag is;
- ◆ economists are not usually that lucky to have long series of data, so that they cannot proceed on estimating the number of lags;
- ◆ more important, in economic time-series data, successive values (lags) can be highly correlated; hence multi-co linearity rears its ugly head.

Koyck, Cagan and Nerlove proposed another ingenious method for estimating the coefficients β_i , considering that the β_i all have the same sign, Koyck assumes that they decline geometrically as follows:

$$\beta_k = \beta_0 \lambda^k \quad k = 0, 1, \dots \quad (4)$$

where $\lambda \in (0, 1)$ is the rate of decline in or decay of the distributed lag, and $1-\lambda$ is the speed of adjustment.

As a result of (4), the infinite lag model (1) may be written as:

$$Y_t = \alpha + \beta_0 X_t + \beta_0 \lambda X_{t-1} + \beta_0 \lambda^2 X_{t-2} + \dots + \beta_0 \lambda^k X_{t-k} + u_t \quad (5)$$

But under these conditions, the coefficients are also very difficult to be determinate.

The equation (5) written for the time $t-1$, becomes:

$$Y_{t-1} = \alpha + \beta_0 X_{t-1} + \beta_0 \lambda X_{t-2} + \beta_0 \lambda^2 X_{t-3} + \dots + \beta_0 \lambda^k X_{t-k-1} + u_{t-1} \quad (6)$$

Multiplying the relation (6) by λ , and subtracting (5) from (6), we may obtain:

$$Y_t - \lambda Y_{t-1} = \alpha(1-\lambda) + \beta_0 X_t + (u_t - \lambda u_{t-1}) \quad (7)$$

that is:

$$Y_t = \lambda Y_{t-1} + \alpha(1-\lambda) + \beta_0 X_t + v_t \quad (8)$$

where: $v_t = (u_t - \lambda u_{t-1})$

This transformation has the advantage that it required for estimation only three unknowns: α , β_0 , and λ .

Because in practice the Koyck distributed-lag model is based on the assumption that the β_i coefficients decline geometrically – and this assumption may be too restrictive in some situations - for Romania we used the approach suggested by Shirley Almon. The hypothesis for the determination of the coefficients of the Shirley Almon model is that

they follow a cyclical pattern. It is also assumed that following the Weierstrass theorem, β_i can be approximated by a suitable-degree polynomial depending on the length of the lag:

$$\beta_i = a_0 + a_1i + a_2i^2 + \dots + a_m i^m \quad (9)$$

It is assumed that m (the degree of the polynomial) is less than k (the maximum number of the lags)

Substituting (9) in (1) we obtain:

$$Y_t = \alpha + \sum_{i=0}^k (a_0 + a_1i + a_2i^2 + \dots + a_m i^m) X_{t-i} + u_t =$$

$$\alpha + a_0 \sum_{i=0}^k X_{t-i} + a_1 \sum_{i=0}^k i X_{t-i} + a_2 \sum_{i=0}^k i^2 X_{t-i} + \dots$$

$$+ a_m \sum_{i=0}^k i^m X_{t-i} + u_t \quad (10)$$

Defining:

$$Z_{0t} = \sum_{i=0}^k X_{t-i}$$

$$Z_{1t} = \sum_{i=0}^k i X_{t-i} \quad (11)$$

$$Z_{mt} = \sum_{i=0}^k i^m X_{t-i}$$

the equation (10) can be written as:

$$Y_t = \alpha + a_0 Z_{0t} + a_1 Z_{1t} + a_2 Z_{2t} + \dots$$

$$+ a_m Z_{mt} + u_t \quad (12)$$

The estimation of α and a_i obtained in this way will have all the desirable statistical properties providing that the stochastic disturbance term u satisfies the assumption of the classical linear regression model. In this respect, the Almon technique has a distinct advantage over the Koyck method because, as we have seen, the latter has some serious coefficient estimation problems. In these conditions, the original parameters can be estimated using the relations:

$$\hat{\beta}_0 = \hat{a}_0$$

$$\hat{\beta}_1 = \hat{a}_0 + \hat{a}_1 + \hat{a}_2$$

$$\hat{\beta}_2 = \hat{a}_0 + 2\hat{a}_1 + 4\hat{a}_2$$

.....

$$\hat{\beta}_k = \hat{a}_0 + k\hat{a}_1 + k^2\hat{a}_2 \quad (13)$$

If every coefficient of the equation (1) obtained in this way is divided into the sum of the coefficients of equation ($\sum_{i=0}^k \beta_i$) then the monthly percentage influences of the shock

induced by the considered variable can be obtained.

The advantage of the Almon method is that it provides a flexible method incorporating a variety of lag structures and if a sufficiently low-degree polynomial can be fitted, the number of coefficients to be stimulated is considerably smaller than the original number of coefficients.

Application of the Almon model to Romania

As already shown, through the models presented we tried to quantify the influence of the growth of one of the factors on the level of inflation, as well as its size over the period it is felt.

The coefficients of the equation (1) were determined using the Almon technique and suppositions for each of the variables considered, like the changes in the exchange rate, and the price of electrical, thermal power and gas.

To characterise the influences of the shocks of exchange rate upon the inflation it has been assumed that the parameters β_i had a parabolic evolution and that the number of lags was 3, respectively 5 months. The series of data refer to the period January 1999 - December 2005. For each case the coefficients Z_{it} have been determined from the relationships (11), then the coefficients β_i (with the help of the relationships (13)).

Thus, for the dependency of consumption price indices (CPI) on the exchange rate (Exrate), the equation was:

$$CPI_t = 67.423 + 0.0521Exrate_t +$$

$$+ 0.0629Exrate_{t-1} + 0.0790Exrate_{t-2} +$$

$$+ 0.0494Exrate_{t-3} \quad (14)$$

If the sum of the coefficients is 0.2445, by dividing each coefficient by this value, the percentage influences of the growth of exchange rate of the month 0 upon the inflation in the following months (I - III) were determined.

The analysis of the obtained results indicates a strong dependency between the inflation and the exchange rate, the influence of the growth of the latter being felt in a proportion of 23% at the moment it occurs, with a growth of 28.3% in the next two months, and of only 18.5% in the last month, when the intensity of the action decreases. This manner of

propagation of the shocks of the exchange rate upon the inflation causes that the continuous depreciation of the national currency maintains at a relatively high level the influence of the modification of exchange rate upon the inflation, and thus hinder the efforts aimed at lowering the inflation.

In the case when the parameters β_i have also a parabolic evolution, but the number of lags was of 5 months, the following values of the coefficients Z_{it} and β_i were determined.

Thus, for the dependency of the consumption goods price indices, of exchange rate, the equation was:

$$CPI_t = 65.618 + 0.0505Exrate_t + 0.0616Exrate_{t-1} + 0.0681Exrate_{t-2} + 0.03564Exrate_{t-3} - 0.0023Exrate_{t-4} - 0.0051Exrate_{t-5} \quad (15)$$

If the judgment of dividing each coefficient by their sum is repeated, which in this case is 0.2354, and then one obtains the percent influences of the growth of the rate upon the inflation in the following months, as the level of the influences in the first two months remains almost as in the precedent example.

The assumption that were 5 lags led to negative values of the last coefficients, which showed the fact that the dependency between the two indicators had an economic meaning up to only 3 lags.

The model which offers pieces of information about the way in which thermal power (ThermicEn), gas (Gas), electrical power (ElectricPower), and total energy (thermal and electric power, gas and central heating) influence the evolution of inflation is given by the relations (16)-(23), and the distribution of the coefficients β_i is presented in Fig. 1.

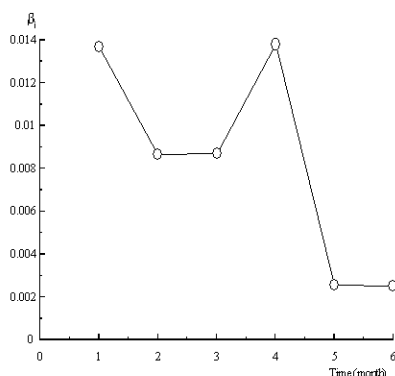

Fig. 1. Evolution of the coefficients of the Almon Model (Consumption price index in relation to the price index of thermal power)

The calculations have been made on series of data on the period January 1994 - December 2005.

With Almon model with three lags to determine the influence of shock price increase in heat on consumer price index, the equation was obtained:

$$CPI_t = 97,749 + 0.0162ThermicEn_t - 0,0000103ThermicEn_{t-1} + 0,0012ThermicEn_{t-2} + 0,0179ThermicEn_{t-3} \quad (16)$$

and for the model with 5 lags resulting equation:

$$CPI_t = 91.144 + 0.0129ThermicEn_t + 0.0084ThermicEn_{t-1} + 0.085ThermicEn_{t-2} + 0.0132ThermicEn_{t-3} + 0.0022ThermicEn_{t-4} - 0.00243ThermicEn_{t-5} \quad (17)$$

Determination of the percentage impact of price increase heat on consumer price index had shown that growth of the latter there is inflation in the proportion of about 27.8% at the time of production, with a reduction of up to about 17.6% in following two months, followed by an increase of 30.2% in three months after which the intensity is reduced strongly, reaching 3.8%.

Assumption that the number of lags is 5 (Figure 1) leads to the emergence of negative values for the last coefficients, which indicates that the dependence between the two economic indicators are meaningful to 3 lags links.

Determining influence on gas price increase on consumer price index, using a model Amon with three lags, can be done using the relations:

$$CPI_t = 81.607 + 0.3767Gas_t + 0.0452Gas_{t-1} - 0.054Gas_{t-2} + 0.00029Gas_{t-3} \quad (18)$$

The analysis of results show a strong dependence between inflation and price of gas when the shock. Increasing influence of the latter is felt in proportion to inflation of around 75% in production time, with a reduction of up to about 19.5% in the next month.

For the case when the number of lags was 5 months, the β_i describe a parabola with the top branches, and the equation characterizing this dependence becomes:

$$CPI_t = 91.902 + 0.952Gas_t + 0.031Gas_{t-1} - 0.014Gas_{t-2} - 0.03018Gas_{t-3} - 0.0421Gas_{t-4} + 0.0135Gas_{t-5} \quad (19)$$

Using Almon model with 3 lags for determining the delay of propagating the shocks generated by changing the price of electricity and total energy and the index of consumer prices, led to obtain the relationship:

$$CPI_t = 58.1498 + 0.3245ElectPower_t - 0.0656ElectPower_{t-1} + 0.0316ElectPower_{t-2} + 0.034ElectPower_{t-3} \quad (20)$$

for electricity and

$$CPI_t = 47.614 + 0.472TotalEnlec_t + 0.0912TotalEnlec_{t-1} - 0.0565TotalEnlec_{t-2} + 0.0379TotalEnlec_{t-3} \quad (21)$$

for total energy.

When the number of lags was 5 months, were obtained relations (22), respectively (23):

$$CPI_t = 90.075 + 0.114ElectPower_t + 0.0414EledPower_{t-1} - 0.0026EledPower_{t-2} - 0.0238EledPower_{t-3} - 0.044ElectPower_{t-4} + 0.01301ElectPower_{t-5} \quad (22)$$

$$CPI_t = 81.486 + 0.161TotalElect_t + 0.065TotalElect_{t-1} + 0.0032TotalElect_{t-2} - 0.0241TotalElect_{t-3} - 0.0623TotalElect_{t-4} + 0.0172TotalElect_{t-5} \quad (23)$$

The analysis of the coefficients of the presented equations emphasize the fact that the impact of the growth of thermal power, electrical power, and gas upon the inflation is the strongest in the month it occurs (the percents of the total impact of their change in the evolution of inflation varying between 4% and 83% in the month when the shock occurs).

Due to the multiple dependencies between the macroeconomic indicators and especially due to the fact that the evolution of inflation is

determined by many factors, it is necessary to make a more detailed analysis of the correlation among these factors; possibly also an analysis of other elements that contribute to the calculation of inflation and of the consumption goods indices.

Conclusions

Studies conducted until now have shown gaps between the levels of prices in the UE member countries and the candidate countries and between the factors influencing the evolution of prices in different periods. The economic environments different from one country to another influence through a series of typical factors the evolution of inflation, supporting or slowing the process of convergence at the level of prices. For instance, among such factors we may cite: the rapid decline in the gross domestic product, the increase in the transfers and subsidies in the first years of transition; the credits granted to the un-restructured sectors, the policy of wage indexation and the disruption of the classical correlation between wages and labour productivity; the monetary accommodation and the persistency of lack of financial discipline, the productivity difference between the sectors of commercial goods and that of the non-commercial goods; the adjustment of the still monitored prices after the gradual liberalisation of the other prices; the pressures of the depreciation of the national currency and the corrections applied to the exchange rate.

From the multitude of factors influencing the evolution of inflation in Romania, in the first stage of the research the variations of the indices of exchange rate, of electrical power, of thermal power, of gas and total energy, as well as the international price of oil were taken into account.

The calculations regarding the size of influence of the growth of one factor upon the level of inflation in a longer period of time using the Almon model, have allowed for statistically meaningful results for the rate of exchange, indicating a strong dependency between the inflation and this factor. They have also pointed out that an impact of an exchange rate shock was also felt in the growth of the general level of prices in proportion of 25% at the moment it occurred, and of 30% in the next

two months. For this reason, the continuous depreciation of the national currency leads, through the cumulating effect, to the persistence of the inflation on a high level as a result of that factor. Moreover, the analysis of the coefficients in the other equations points out that the impact of the growth of prices of thermal power, electrical power and gas upon the inflation is the strongest in the month it occurs (the percents of the total impact of their change in the evolution of inflation vary between 43% and 87% in the month it occurs), the absorption of these shocks being less difficult if they occur at longer intervals of time.

References

1. D. Bartholomew, F. Steel, I. Moustaki, J. Galbraith, *The Analysis and Interpretation of Multivariate data for Social Scientists*, Editura Chapman Hall/CRC, 2002
2. D.V. Iliescu, V. Vodă, *Statistică și toleranță*, Ed. Tehnică, 1997
3. Damond N. Gujarati, *Basic Econometrics*, Editura McGraw-Hill Inc. Editions, Econometrics Series, 1995
4. G.S.Maddala, *Introduction in Econometrics*, Macmillan Publishing Company, New York, Oxford, Singapore, Sydney, 1992
5. J. Johnston, J. Di Nardo, *Econometric Methods*, Editura McGraw-Hill Inc., 1997
6. L. L. Albu, C. Scutaru, E. Pelinescu, *Inflație-sustenabilitate-integrare*, Academia Română, Grupul de reflecție, Evaluarea Stării Economiei Naționale, 2001
7. S. James Press, *Applied Mulyivarate Analysis*, Editura Hott, Rinehart and Winston, Inc. 1972
8. T. Andrei, S. Stancu, *Statistica, Teorie și aplicații*. Ed. Alll, 1995
9. T. Barton S.a., *Statistica teoretică și economică*. Ed. Didactică și pedagogică, 1996
10. T. Jacobson, P. Jansson, A. Vredin, A. Warne, *Monetary Polycy Analysis and Inflation Targeting in a Small Open Economy: a Var Approach*, Journal of Applied Econometrics, 16: 487-520, 2001
11. *** *Anuarul ststistic al României 1994-2007*, Intitulul Național de Statistică
12. *** *Buletinul lunar de prețuri*, Intitulul Național de Statistică.

THE OBJECTIVES OF FINANCIAL ACCOUNTING IN JORDAN

Part I

Prof. Shawki Saeed Mohammad Ali
Misr University for Science and Technology

Abstract: Been identified as one of the objectives of financial accounting parts of the conceptual framework in Jordan from the definition of products and it has focused in identifying the objectives of financial accounting on the financial statements because the final product of financial accounting, which is in the interest of the beneficiaries from outside the facility.

Although this article does not specify a particular standards of financial accounting, it defines the objectives and limits the uses of financial statements in order to ensure a one of the basic rules underlying the financial accounting in Jordan, as well as knowledge of the objectives of financial statements is to help those concerned to understand those lists recognize the limits of their contents and use of the information covered, and so increase the effectiveness of the use of this information.

Key words : accounting, financial statements, cash flows

JEL Classification: M41. G32

The main purpose of this article in the following key points

* To assist those responsible for financial accounting standard-setting efforts and the guidance to be the main premise of this article is to develop those standards ..

* To assist auditors and others, such as managing the business in determining the proper accounting treatment of matters which have been issued after the financial accounting standards.

* Increase understanding of the use of the financial statements covered by the information and understanding of the limits of the use of such information, thus increasing their ability to use that information.

* It is not the purpose of clarifying the objectives of financial statements listing all the information that must be included in the financial statements of an enterprise so as to be useful for those who use them, but the purpose of clarifying the objectives of financial statements is to identify the basic function of these lists in general and the nature of the information that must be contained. Since the main function of the lists of financial information and the nature of which must depend on the content of the information needed by those who use these lists basically, the "statement of objectives," also sets out those requirements in general.

* It is not the purpose of clarifying the limits of the uses of the lists of financial account of all the information that will not be apparent in the

financial statements, because the different parties pursue different types of information concerning the facility and not the function of financial accounting or lists on the basis of which is to provide all types of information sought by all these parties different, but the purpose of the statement of the limits of use of such lists is to identify jobs that can not be on the financial statements - general discharge - for reasons including:

1 - the discrepancy between the lists of the main function of financial and other functions that are designed to be performed by these lists.

2 - inadequate financial accounting in the current stage of development for the production of information that can meet to perform those functions.

The objectives of the uses and limitations of financial statements prepared by management of the business in Jordan in the interest of the beneficiaries out of the business and financial statements that are considered the main vehicle for the delivery of accounting information to those outside the business, and in most cases include lists which are currently as follows:

A - the balance sheet or a list of financial position.

B - the profit and loss account or income statement.

C - the list of cash flow (1).

Apply the goals and limitations of use contained in this article on the financial statements of all enterprises regardless of their legal form or

nature of activity, they determine - for example - the objectives of financial statements of the business enterprise, whether individual or a partnership or limited liability company. The article also defines the objectives of financial statements of the business activity, whether in trade or industry, construction, services or funding.

Apply the goals established by this article on the financial statements of the for-profit enterprises, including enterprises, government-sponsored, which is the primary objective the provision of goods or services for profit or similar profit as opposed to the financial statements for the non-profit. Apply the goals and limitations of use established by this article, as we have said on the lists with the purpose of external financial year. Thus, this article does not apply to financial reports or lists of the special purpose. The Financial Statements of Foreign Affairs of general-purpose in order to provide useful information to outsiders. Because the information needed by some of these parties may have conflicting or different needs than others, and some of this information may fall outside the scope of financial accounting, the objectives contained in this article focused on the accounting information of the common key external parties that use these lists. Common needs of users outside the major: Investors and current and prospective lenders, as well as suppliers and customers who have current or future links with established groups, which are the main financial statements of general-purpose out of the business. While others use foreign income tax and other government agencies, and systems-oriented or planned national economy, however, these did not focus upon the objectives of external financial statements, given the general purpose of the capacity of these actors, including their authority to determine the information to be submitted to the business to meet their needs. This, of course, does not mean that the financial statements prepared to meet the needs of users outside the principal will meet the needs of other external actors, even if only partially. And also did not focus on the needs of the management of the business because of the ability to get most of the financial information on the business that need it in the form of other

reports could be prepared specially. The financial decision-making as an essential use, which is where all the foreign groups which are the main financial statements of general-purpose. The decision to choose between alternatives, and it is evident that there is a choice if there were not alternatives, as there is no decision-making if there is no particular selection. It is well known that the usual rule for selection is to evaluate alternatives. This involves estimating the potential consequences associated with each alternative, in addition to the estimation of the economic importance of these findings if the assessment attached to a decision of Mali, and the key role of the lists of the financial year end is to provide financial information to enable other information among the key external groups that make use of those lists assess the possible outcome of each alternative and to assess the economic consequences associated with each of the alternatives they face. In this framework could clarify the common needs of users outside the major as follows: Existing and prospective investors: The choices faced by current and prospective investors with respect to a particular facility is the sale of property rights in the business or to continue in the possession, purchase, or not to buy one of these rights. Investor who faces the choice of the current sale or possession of information needed to assist in the evaluation of the possible outcome of each alternative and the economic consequences that accompany it, it is usual to take these results a picture of cash flows for investors today, and cash flows received by the sale of its stake if the current and re-invest, or cash flows accruing to him in the future in the form of profits, plus the value to be achieved upon the sale of the rights of ownership in the future if it decided to retain those rights for the time being. The investor should not be expected from the financial statements of the business which owns a property rights to provide the information on the direct economic consequences that accompany the sale of its stake, as it must, therefore, a bid from a person willing to purchase, and should not be expected to provide such lists to information on the economic consequences associated with investment funds in another facility as it is necessary to examine

the financial statements of such other business. Accordingly, the role played by the financial statements of the business in the evaluation of alternatives faced by the investor must present the results associated with the economic consequences of the continued sale of non-possession of any of the rights owned by the business. To fulfill this role, the financial statements must provide financial information that will help the current investor - along with other information - in the assessment of cash flows expected to be reduced from the possession of rights in the business, and stop these flows - in turn - the ability to generate the same set of cash flows positive and the adequacy of those flows.

And needs faced by the prospective investor to buy or not to buy the right of property rights in certain business information to help to assess the outcome of each alternative and the economic consequences associated with that alternative, and it is clear that he did not expect the financial statements for the facility to provide certain information about the economic consequences not to purchase the right of property rights in such a business. The role played by the financial statements for the specific facility to provide alternatives to the prospective investor necessarily linked to the evaluation of economic results for the purchase of right of property rights therein. It is normal to take this picture of the results of future cash flows to the disposition of the prospective investors - in other words, any profits obtained in the future, plus the value that can be achieved upon the sale of investments in the future as well. Thus, the financial statements must be provided to prospective investors the financial information that can help - in any other information - in the assessment of cash flows that are expected to be reduced by the purchase of right of property rights in certain business, and stop these flows - in turn - the ability of those established to generate positive cash flows and on the adequacy of those flows. In addition to investment decisions, the investor decided to take (2) when the vote at the meeting of the general assembly of shareholders. These include the tradition of appointing the members of the Governing Council and the ratification of the profits that were distributed during the year, and the approval of the final dividend, the

appointment of auditors and the adoption of the final accounts, in addition to a range of other topics that vary from one installation to another and from year to year. The re-appointment of members of the Governing Council of the most important issues that make the shareholders vote. For the information of the financial statements of intrinsic value in this regard. Because of the direct administrative responsibilities assigned to the Board of Directors under the Companies Act and the responsibility of the Governing Council on the appointment of senior staff of the business, the basis on which depends the reappointment of the Governing Council is the Department's performance and for this purpose is a useful financial statements to shareholders. It is understood that the evaluation of management performance depends on the objectives of the evaluation is done, and for shareholders. (3), the assessment of management is reflected sooner or later, to increase cash flow, which interpret them, contributors do they invest their money in a particular facility and expect to receive in return for enough cash dividend to make their investments profitable, and therefore they must take care of - when assessing the ability of the management of such established business - to generate positive cash flows and the adequacy of those flows. Thus, the evaluation of the performance management needs to a background similar to those required by the investment decisions.

Current and prospective lenders: Face current and prospective lenders a number of options relating to the facility. In this regard, the information covered by the financial statements of interest, lenders are required to present the renewal of agreements are sometimes held with the credit facility, also have the right to implement the provisions with regard to certain conditions that restrict the actions established in accordance with its loan agreements. The prospective lenders have the option to grant loans or to refrain from granting, or invest their money in bonds issued by the treaty or to abstain from doing so. It may be also have the option to include in contracts any conditions restricting the conventions established in the report of the actions of the main features of those contracts, such as the

right of seizure of the property and determine which guarantee repayment of mortgages, and to determine the rates of return on loans and the repayment terms and the dates of maturity. The choice is current and prospective lenders in the two groups:

A - the key decisions with regard to lending or non-lending and the sale of bonds or to continue in possession. And renewal of loans or non-renewal.

B - secondary decisions involving the arrangements relating to security and rates of return and the payment terms and dates of maturity.

It is clear that both sets of choices that require evaluation of the ability of the business to pay. The greater the uncertainty, which is the lender, the more the conditions that restrict the conduct of the business, and the higher the rate of return required by the lender to cover the risk borne by the. It is certain that the lender needed - other than financial information - a great deal of information when making its decision. But to the extent required by the lender to the financial information should be on the lists of the facility to meet - as much as possible - needs this information in the form of indicators of the ability of the business to pay. This means that current and prospective lenders are interested in a direct interest in the ability of the business to generate positive cash flow and the adequacy of these flows. This requires a background similar to the needs of current and prospective investors to take their decisions.

Suppliers:

The suppliers who are granted a short-term credit facility are in a similar position to the lenders for short as well. It is not necessary to pay great attention to both sets of cash flows of the business and its ability to pay - but within the few months during which those that deserve credit. The decisions taken by both groups to grant short-term loan or credit is not likely to be based to a large degree on the information contained in financial statements. However, the supplier, to be held with the established long-term agreement to supply a large part of its products for many years to have the attention of another - the side of creditor interests of the business. Should be such a resource to draw attention to study the future of

its relationship to the facility even if the established value paid immediately upon receipt. The supplier, which established a contract to provide their permanent or continuing to take decisions based - among other factors - on the profitability of its relationship to the facility over the long term. These decisions depend - among other factors - the financial stability of the business and the expectations of the continuation of the type and volume of activity which is linked to the supply contract. Therefore, it can resort to the financial statements of the business to discuss what evidence, it is also a direct interest in the ability of the supplier established to pay its debts when due - or more readily enjoyed by the financial - and I mean the supplier is also the knowledge of the stability of the volume of operations performed by the facility. According to that of the total sales of products using Toredath in production, as evidenced by the profitability of those operations. The information required by such a supplier to a large extent similar to the information needed by investors and current and prospective lenders.

Clients and staff:

It is clear that the attention of customers, and especially its permanent members, and staff the facility is taking shape in the ability of the business to continue as a source of both the needs of the materials or services in the event customers or income in the case of staff is also clear that the ability of the business to continue as a source of the needs of customers and employees is mainly based on its ability to generate positive cash flow and the adequacy of these flows. This requires a background similar to the needs of investors and current and prospective lenders.

The nature of the information that could be produced by financial accounting: Financial Statements of Foreign Affairs is a general-purpose products, a financial accounting and, therefore, the objectives of financial statements and its ability to provide the information to be used - from out of the business - of course affected by the results that can be extracted from the accounting records and related financial information covered by the particular set of financial statements of general purpose unit of specific economic, may be an individual plant, or a holding company with its

subsidiaries, and therefore the scope of information covered by the financial statements is limited to a particular unit can be distinguished specifically.

Limited registration in the accounts of the events that actually occurred and that can be measured in cash and is affected by the financial position of the business, and therefore the information covered by the financial statements are limited to a large extent on the cash of the events that actually occurred and not others. In financial accounting is expressed on the financial status of the facility in the form of the equation such as the rights of the shareholders property rights = assets - liabilities obligations and all treatment or event affects the financial position of the business also has an impact on two or more of the parties to this equation. The compilation of Aiardip to the effects of capitalism and the effects of the primary concerns of the financial accounting. Thus, the information covered by the financial statements of general-purpose concentrated around the capital and income.

The reports are prepared, including information gathering in the accounts of the accounting unit, and provide such reports to the parties and interested in the facility at regular intervals during the life of the plant. In the financial accounting of the measured effects of financial events on the basis of a continuation of the business sense that there is no intention or need to liquidate the business and reduce the scope of its operations. For this assumption a significant impact on the financial statements Valmncop nature, a steady stream of activities and the division of power to parts of this journal, is for each set of financial statements, to the fragmentation of many de facto relationships and to confer on the financial statements is not an aura of accuracy is justified. Financial lists - even in the best conditions - is that it is not a final impression by the impact of such lists and decisions that build all of them may change in the light of future events and, therefore, must study these lists in the light of this possibility, and must make decisions on that basis.

Not only the information covered by the lists of financial receipts and cash payments alone, as it has been registering the income resulting from a particular transaction or

maintenance required by the completion of that treatment, in a period of time prior or subsequent to the collection or expenditure of cash, which is linked, and so can be identified income is attributed for each time period separately, and determine the impact of income or expense on the assets and liabilities at the end of that period.

Responsible for financial accounting and quantitative evaluation of many of the variables and events that may not be of great importance to those who use financial statements out of the business when making financial decisions is not responsible for the measurement of the value of good reputation for the quality of a product or service, nor is it responsible for measuring the social impact of the business or the impact of general economic conditions on such a business. They measure not only the events supported by objective evidence and viable investigation and review - but if that is required specifically for the purpose of the lists related to financial - such as the disclosure of additional information deemed necessary in order to be misleading, however, lists the information and thus covered by the financial statements of not only the type of one of the information to be relied upon by those who use financial statements out of the business when making decisions.

In addition, financial accounting does not provide the specific use of the financial statements set out the results of an assessment of the economic implications of each of the options or alternatives that they face, although the provision of financial information on the business is one of the functions of financial accounting, however, the analysis must be done by the investors and current and prospective lenders with respect to the evaluation of economic results for each of the Options or alternatives that they face is not one of the functions of accounting.

Similarly, the Financial Accounting shall provide information useful for evaluating the performance of management, however, that this assessment is not one of the functions of accounting. In general, a distinction must be drawn between the function of the provision of financial information and the use of such information.

The success or failure of many of the established economic factors such as demand for their products and services, such as the economic resources of the facility and the ability of management to take advantage of the opportunities and overcome the circumstances are appropriate. In fact, there are some factors that influence the success or failure of the business to be able to influence the management of those factors or control. Financial accounting can not be separated between performance management and performance established as the information contained in financial statements fail to evaluate the performance of management in isolation on the performance of the business itself.

The objectives of external financial statements of the general purpose and the information must contain: Based on the foregoing analysis of the segments of the beneficiaries and their needs, it is possible to identify common goals of financial statements including the following: Provide appropriate information to the needs of the main beneficiaries: The main objective of external financial lists the general purpose of the provision of appropriate information that meet the needs of key external users to the information when making decisions related to specific facility. And specifically requires the beneficiaries to the external key information that helps them to assess the ability of the business in the future to generate sufficient cash flow positive. In other words, cash flow is possible for the facility.

Distribution to meet their financial obligations when due, including the distribution of profits to the owners of capital without reducing the size of its work. The ability of the business to generate such cash flow ability to achieve adequate income in the future and the transformation of this income to cash flow. Consequently, the main external users wish to obtain information to enable them to assess the ability of the business's income and convert it to cash flow in the future.

Periodic measurement of income for the business: it is well known that the ability of the business's income and convert it to cash flow in the future depends on many changes, including general economic conditions and demand for

products or services and supply conditions in the present and the future also depends on the Department's ability to predict the expected opportunities in the future and take advantage of those opportunities and their ability to overcome the inadequate conditions in addition to the ongoing obligations of the business and other factors. It is certain that the evaluation of the impact of some of these changes on the performance of the business may require information beyond the scope of the financial statements, however, the information relating to the ability of established historical income and convert it into a cash flow benefit of external users in assessing the performance of key business in the future. It should be noted that such an assessment would be based on the evaluation of the performance of the business in the past and, therefore, the financial statements of the business should focus on the essential information concerning the business income and how it relates to their cash flow, and therefore, the basic task of financial accounting is the periodic measurement of income established.

Provide information to help assess the ability of the business to generate cash flow: Must be a measure of income and its associated information to be disclosed in financial statements useful as possible for beneficiaries to evaluate the ability of the business to generate cash flow. Is to follow the principle of accrual basis for the measurement of periodic income more useful in assessing the cash flows of a cash basis for this purpose. The facility - the image of the model - is a constant stream of income, however, this trend should be split - for the preparation of financial statements - to the appropriate lengths of time. Moreover, the contemporary business transactions in most cases lead to the lack of synchronization of the processes, events and circumstances which affect the stream of income during the period with certain financial receipts and cash payments associated with those processes, events and circumstances - not only the attention of the beneficiaries of operations and external events and circumstances which affect the flow cash during the current term, but their interest extends to the operations and events and circumstances that affect the cash flow after the end of the financial period as well, and then

measuring the income on the accrual basis is necessary and useful in the preparation of financial statements. And for information to be disclosed by the financial statements of income should be useful to indicate the sources of income and the components of the business, sources with the distinction between recurrent and non-recurrent. Not only the interest on the amount of income of beneficiaries by the facility in a particular financial interest but also to know the sources of such income and their parts and the events that led to the investigation, since this information helps them form their expectations about the future and its relationship to the past.

Provide information on the economic resources of the business and sources: Is usually the main external users to compare the performance of the business to other facilities, such comparisons are often based on relative, rather than on an absolute basis. The sense that income is usually attributed to the net resources available to the facility prior to the comparisons. As a result, these beneficiaries are interested in information on the economic resources of the business and the sources of those resources - the assets and liabilities and the rights of owners of capital and therefore, this information provides the users the basis on which the income is used to assess the facility and its components during a certain period of time. Consequently, the lists should contain information on financial assets and liabilities of the business owners and human capital. It must also be established to measure assets and liabilities and the rights of owners of capital and the information contained in financial statements in this regard as useful as possible to outside users when assessing the ability of the major established to achieve sufficient cash flow. It is usual to consider the beneficiaries Kttiar established an ongoing operations and activities of the money is invested in non-cash assets to obtain more cash, and therefore, the disclosure of assets and liabilities of the business owners and human capital and the measurement of each of them must be consistent with that vision requires taking the following in mind.

* When the measurement of the assets of the business and the disclosure of information in financial statements must distinguish

between assets that are direct sources of cash and assets that are considered indirect sources. The assets that are direct sources of cash - cash and other assets representing the rights of the facility to receive specific amounts of cash. The assets which are indirect sources of cash flows represent the aggregate of the services that the business expects to use in its operations so as to contribute - and indirectly - to the cash flows in the future. A must - as much as possible - that contain lists of financial information on assets that are sources of direct criticism of the show the ability of those assets to generate cash flow must also contain the lists of financial information on assets that are non-cash directly to clarify the ability of those assets to provide services for the future operations of the business.

Since the treaty obligations are considered direct cash payments, in most cases, the lists must contain information on financial highlights the negative cash flow implications of the obligations of the business.

Provide information on cash flows: Outside the main beneficiaries is a direct interest in the ability of the business to pay its obligations when due and the distribution of profits to the owners of capital without reducing the scope of current operations and therefore must contain financial statements of the business information on the cash flow of the business are the following information useful in assessing the ability of the business to meet their obligations and the distribution of profits of the capital. It should therefore be contained in the Financial Statements:

1 - funds generated or used in the operation.

2 - to borrow funds from or used in the payment of loans.

3 - funds generated from new investments by the owners of capital or distributed to owners of capital.

4 - other cash flows.

This does not mean that it can be extrapolated to predict the future, once a series of facts about the past, users have to be on the assessment of the implications of possible changes or potential extent of links between the past and the future.

Limited use of external financial statements of general - purpose:

Provide financial statements prepared in accordance with the principles that are appropriate to the goals set forth in this article useful information to users outside the main, however, that the lists are limited and clear them.

May not contain the financial statements of general-purpose external information can be used without modification to determine the commitment of the business tax. This is because the tax policies usually focus on the social and economic considerations, political and financial accounting standards may require different standards that are appropriate for the objectives of financial statements of general-purpose. In spite of the financial statements is a general-purpose input after the appropriate adjustment is appropriate for the purposes of taxation.

Is not responsible for the financial statements of the general purpose to provide information on the success of the business in achieving the goals can not be measured in financial terms for example, the development of human resources - as they are not competent to provide information that can be used directly in estimating the social cost of business operations

Is not responsible for the financial statements of the general purpose to provide information that can be used - without modification - for the preparation of national accounts since the lists are linked to a particular facility does not contain a direct measure of the value added by the business for the national economy at large.

Is not responsible for the financial statements of the general purpose to provide information that can be used to evaluate the performance of management in isolation on the performance of the business itself. However, the information covered by these lists on the performance of the business is considered useful to assess the fulfillment of their responsibilities towards the management of the capital.

Given the characteristics and nature of the information that could be produced by financial accounting, the financial statements of the general purpose is not responsible for the measurement of the value established at the time of liquidation, as it does not directly responsible for providing a measure of the risk associated with the acquisition of property rights.

**ACCOUNTING AND AUDITING STANDARDS
AND PRACTICES IN EGYPT
Report on the observance of standards and codes (ROSC)
Part I**

**Dr. Ahmed Hassan Farghaly
Dean of faculty of commerce
Cairo University**

Abstract: During the past decade, Egypt made significant efforts to align corporate financial reporting requirements with the International Accounting Standards (IAS) and to close the “compliance gap” in both accounting and auditing practices. Consequently, important improvements have been achieved in accounting and disclosure requirements for the publicly traded companies and financial institutions and in Egyptian Accounting Standards as benchmarked against IAS. Moreover, a new Accounting Practice Law has been drafted and agreed upon by all stakeholders, though not yet been ratified. Further improvements could be achieved by issuing a modern legislative framework that includes an appropriate regulatory framework for practicing auditors, addressing weaknesses in professional education and training arrangements, introducing qualification examinations for auditor licensing, and developing an enforcement mechanism to ensure compliance with applicable accounting and auditing standards.

Building on past reform, greater efforts are required to assure comprehensiveness and coordination among major stakeholders. There is an urgent need to design and implement a comprehensive action plan for accountancy reform and development. This report provides inputs for such an action plan. The Government of Egypt should consider establishing an accounting and auditing oversight body, which would be charged with the oversight of the public interest activities of practicing auditors, and the efficacy of the institutional framework for supporting high quality financial reporting.

This report was prepared by a team from the World Bank on the basis of the findings from a diagnostic review carried out in Egypt in May 2002. The information provided in this report was updated in December 2002. The team comprised M. Zubaidur Rahman (OPCFM), and Samia Msadek and Hisham Waly (MNACS). The review was conducted through a participatory process involving various stakeholders and led by the country authorities.

Key words: accounting standards, auditing standards, auditor

JEL Classification

I. INTRODUCTION

1. This report was based on a review of accounting and auditing standards and practices in Egypt. It forms part of the World Bank and the International Monetary Fund (IMF) joint initiative on Reports on the Observance of Standards and Codes (ROSC). The review process involved an assessment of accounting and auditing standards as designed and as practiced, and analysis of effectiveness of the mechanism for ensuring compliance with formal standards. The review used a diagnostic template developed by the World Bank to facilitate data gathering by national specialists. This was complemented by a due diligence exercise conducted by World Bank staff.

2. Egypt has a history in the field of financial management and accountability. During the 1960s, with the movement toward economic management based on central planning, nationalization, and rapid expansion of the public sector, the Central Auditing Organization became the governmental agency responsible for auditing the public sector, including state-owned companies. In the mid-1970s, the Egyptian

government introduced an “open-door” policy to liberalize the national economy; in 1991 the government launched a comprehensive Economic Reform and Structural Adjustment Program supported by the World Bank and the IMF. Egypt is aware that sustaining such a program depends on the existence of a sound financial regulatory framework, availability of credible corporate information, and adoption of internationally accepted accounting and auditing standards. As part of these efforts, the Egyptian Government launched several initiatives to reform corporate financial reporting and disclosure requirements, as well as accounting and auditing standards and practices, but these improvements have yet to be finalized.

II. INSTITUTIONAL FRAMEWORK

A. STATUTORY FRAMEWORK

3. **The draft of a new Accounting Practice Law has been under discussion for about five years.** The delay in finalizing a new Accounting Practice Law has stalled efforts to improve accounting and auditing practices.

Drafting the new law began about five years ago under the sponsorship of the Ministry of Finance, the Syndicate of Accountants in Egypt,¹ and the Egyptian Society for Accountants and Auditors. Important features of the draft law include introduction of a professional qualification examination for accountants, recognition of audit firms and individual auditors as providers of statutory audit services, emphasis on coordination among professional accountancy organizations through the creation of a council for accounting and auditing, and enhancement of auditors' independence through a mechanism to resolve disputes between auditors and corporations. The draft law lacks important elements that could strengthen the auditing regulatory framework, for example, the need for continuing professional education. These deficiencies can be covered in the law itself or in the executive regulation.

4. At present, the principal law governing professional accountants and auditors, particularly in the private sector, is Accounting Practice Law 133/1951 and its amendments, which are deemed outdated by most practitioners. According to current law, individuals joining the public practice of accounting and auditing must register with the General Register (Registry) for the Accountants and Auditors, which is maintained by the Ministry of Finance and does not require a qualifying examination for entry. The current law provides a broad framework for bookkeeping and financial reporting, and authorizes the Ministry of Finance to develop a standardized chart of accounts and detailed instructions on the accounting treatments and reporting formats. The legal approach, which was taken in the early 1950s for establishing a uniform accounting system, constrained the development and application of accounting standards that are conducive to high-quality financial reporting in a market economy.

5. The Company Law 159/1981 requires all companies to prepare annual audited financial statements. All companies registered under the Company Law should maintain sound accounting records and present annual audited financial statements.² According to the Company Law, the annual general meeting of shareholders should monitor auditor performance, and appoint a new auditor or renew the appointment of the existing auditor. In the case of bank audits, the

Central Bank of Egypt monitors performance of auditors and reviews auditor's report and annual financial statements prior to presentation at the shareholders' general meeting. The Company Law also requires the auditor to report the following at the annual general meeting: (a) that all data and explanations for satisfactory fulfillment of duties have been obtained, (b) that the company maintains satisfactory accounting records, (c) that all relevant legal requirements have been reflected in the accounts, (d) that the financial statements provide a true and fair view of the company's financial condition and results of operations, and (e) that the inventory has been recorded in conformity with applicable rules. The Company Law does not cover accounting and auditing standards, but requires that external audits should be conducted in compliance with the Accounting Practice Law 133/1951. According to provisions of the Company Law, the auditor or relatives of the auditor must not be a founder, director, permanent consultant, or employee of the audited. However, there is no restriction on shareholders being appointed as external auditor of the company.

6. According to the Capital Market Law 95/1992, all listed companies are required to follow Egyptian Accounting Standards. Originally the Capital Market Law required that all listed companies prepare financial statements in compliance with the International Accounting Standards (IAS).³ Ministerial Decree 503/1997 mandated the use of Egyptian Accounting Standards by all enterprises regulated by the Capital Market Authority.⁴ However the introductory paragraph of the Decree states that in the absence of Egyptian Accounting Standards, regarding any accounting .

² A draft amendment to the Company Law, which is under discussion, includes provisions requiring all companies to observe the same accounting standards as are applicable for companies regulated by the Capital Market Authority. Moreover, these provisions specify the rights and duties of company auditors.

³ There are about 1,100 listed companies, of which about 100 are actively traded companies. For receiving tax benefits, about 900 companies that are virtually closely held, got listed in the

Stock Exchange, but their securities are hardly traded.

⁴ The Ministerial Decree 503/1997 was issued by the Ministry of Economy and Foreign Trade, which was the supervising Ministry of the Capital Market Authority.

treatment, the requirements set by IAS will apply. The Capital Market Law requires all listed companies to file annual and semiannual audited financial statements and quarterly financial statements with the Capital Market Authority and the Cairo and Alexandria Stock Exchange. The quarterly financial statements require limited review by auditors. The Capital Market Law also requires listed companies to publish financial statements in two widely circulated newspapers. This requirement may be counterproductive and unhelpful to users of financial information when only summarized financial statements without detailed notes are published in the newspaper. The Capital Market Authority has recently drafted a new Capital Market Law. This draft—released for public comment—includes provisions on various administrative sanctions against violators of financial reporting and disclosure requirements.

7. The new Listing Rules have introduced enhanced administrative actions against those issuers who do not comply with the reporting requirements. The new Listing Rules approved by the Capital Market Authority became effective August 1, 2002. The rules aim to ensure timely preparation and presentation of financial statements and full compliance by the issuers with accounting, auditing, and other legal requirements. According to these rules, the Capital Market Authority can impose an administrative penalty of Egyptian Pounds (EGP) 5,000⁵ if the issuer failed to disclose information that resulted in losses to investors. The penalty could be doubled in case of recurrent nondisclosure during the same year. If companies do not file with the Capital Market Authority and publish financial statements and other required information on a timely basis, a fine of EGP 500 is imposed for a delay of up to five days. For further delay, an additional fine of EGP 100 per day is imposed. In case of delay exceeding 30 days, the Stock Exchange is authorized to consider delisting the company. According to the new rules, all listed companies are required to establish an Audit Committee with the objective

of strengthening corporate governance and improving financial reporting.

8. The Banking Law requires all banks to follow accounting and auditing requirements and guidelines set by the Central Bank of Egypt. The Central Bank issues guidelines to banks on financial reporting and requires them to follow the Egyptian Accounting Standards. The Central Bank also requires banks to file annual, semiannual, and quarterly reports, including financial statements. Regulations, which aim at ensuring audit quality, state that two licensed auditors must audit bank financial statements, and individual auditors cannot sign audit reports for more than two banks per year. According to the law, both signatories are allowed to be partners of the same audit firm.

9. Audit firms cannot be appointed statutory auditors of companies. According to Egypt's current legislative framework, only licensed individuals can act as auditors. In practice, companies appoint individual partners of audit firms so that in the case of a bad audit, the audit firm cannot be held liable.

The Ministry of Foreign Trade, which continues to issue accounting and auditing requirements for all enterprises falling under the regulatory framework of the Capital Market Authority.

⁵ At the end of March 2003, EGP 5.6 equaled US\$1.00.

10. The Central Auditing Organization is responsible for the audit of state-owned enterprises. The Central Auditing Organization Law 144/1988 governs the auditing of government departments and agencies, public sector enterprises, and companies in which ownership interest of public investment is not less than 25 percent. The Central Auditing Organization submits its reports to the People's Assembly (Parliament), which remits them to specialized committees for review. The Central Auditing Organization has taken important steps toward harmonization of public sector accounting and auditing standards with the internationally accepted standards. The capacity of the Central Auditing Organization needs to be strengthened to improve compliance with internationally accepted public sector accounting and auditing standards.

11. **State-owned companies listed on the Stock Exchange operate under the direct guidance of the Ministry of Finance.** The Ministry provides circulars, sample budgets, and forms of financial reporting. Through this process, the Ministry monitors operating performance, evaluates progress, and rationalizes costs and inventory holdings of the state-owned companies. Furthermore, the Ministry of Finance and the Central Auditing Organization work together to ensure that state-owned companies comply with accounting and auditing requirements.

B. The Profession

12. **The Egyptian Society of Accountants and Auditors plays an important role in the accountancy profession. However, it functions like an elite body of accounting professionals.** The Egyptian Society of Accountants and Auditors (the Society) is an association of chartered accountants that develops educational and professional standards for its approximately 1,200 members. About 700 members are actively involved in auditing practice. The Society is a member of the International Federation of Accountants (IFAC). However, the Society does not function as a self-regulating body in line with the recommendations of IFAC, as exemplified by its lack of a disciplinary committee with power to ensure its members comply with rules of professional conduct. A Royal Charter in 1946 established the Egyptian Society of Accountants and Auditors. It was given further statutory recognition by the Ministerial Order No. 2280. The Society is run by a board of directors and is constituted under its own statutes. Members are admitted when they meet one of the following requirements: (a) membership in the Institute of Chartered Accountants in England and Wales, or another acceptable foreign professional body (provided they pass the Society's examinations on Egyptian tax law and Egyptian company law); (b) doctoral degree in accounting with three years of experience in practice; (c) at least three years of full-time work experience in the office of a practicing Society member, and successful completion of the Society's two-part examination. (The first part, an intermediate examination, is taken after one-and-a-half years; and the second final part is taken at the end of three years.)

13. **According to existing law, the Registration Committee for Accountants and Auditors in the Ministry of Finance is responsible for registering professional accountants and auditors.** The Registration Committee has a list of more than 30,000 registered accountants who provide auditing services. Registration rules stipulate that a graduate with a bachelor's degree and a major in accounting may register as a trainee accountant. Trainees qualify for first-level registration as accountants after three years of professional work in a practicing accountant's office or equivalent,⁶ which authorizes them to practice as auditors of sole proprietorships and partnership enterprises. After an additional five years of employment experience, accountants apply to the Registry for a final registration certificate, which is the license to act as auditor of joint stock companies. Candidates for final registration certificates are not required to take qualifying or competency examinations before their names are listed in the Accountant Registry. Candidates can also register directly through membership in the Egyptian Society of Accountants and Auditors, which also qualifies them for a license to audit joint stock companies. At present, many practicing auditors, who are not members of the Egyptian Society of Accountants and Auditors, lack necessary professional competence for providing high-quality auditing services.

14. **There is no effective code of ethics for professional accountants and auditors.** The code of ethics was developed for Egyptian accountants in 1958 and the Syndicate's Law 40/1972 discusses ethics violation criteria (such as negligence or fraud). Many practicing accountants and auditors have never reviewed these requirements for practical implementation, despite the fact that the Ministry of Finance and the Syndicate have been making efforts to increase awareness of legal requirements. The audit practitioners are not required to follow any modern code of ethics in line with IFAC Code of Ethics for Professional Accountants. In practice, there is little awareness among many practicing auditors of international best practices concerning conflicts of interest and auditor independence.

C. Professional Education and Training

15. **Professional standards for accountants and auditors need to be improved by raising the quality of public university education and by introducing a professional qualifications examination.** Educational quality suffers from lack of modern curricula and too few teachers for too many students. The accounting curriculum needs to be updated. Undergraduate-level accounting and auditing courses focus on elementary topics and application of standards, but do not include international standards and practices. Although many faculty members have been educated in America and Europe, they lack appropriate textbooks and educational materials in international accounting and auditing standards. Outdated curricula and lack of appropriate learning materials diminish student's knowledge of modern accounting and auditing. Academic programs are not improving students' critical thinking. Moreover, the teacher-student ratio in accounting departments of large public universities is about 1 to 1,000, which hinders instructional quality and constrains essential teacher-student communication. All these factors contribute to deteriorating quality of accounting programs in public university education. At the post-graduate level, the quality of accounting education is relatively better because the

⁶ The jobs that are deemed to be equivalent to working in a practicing accountant's office include (a) Central Auditing Organization's auditor, (b) tax inspector, (c) social insurance inspector, (d) Ministry of Finance staff dealing with the preparation of financial statements or budgets, (e) inspector in the Ministry of Foreign Trade, (f) staff dealing with financial matters in the Ministry of Tourism or other government departments, and (g) financial controller working for companies exceeding certain minimum-size thresholds.

Curriculum includes international accounting and auditing standards and encourages empirical research.

16. **Private universities offer quality accounting education, but the best students rarely join the public accounting profession in Egypt.** The American University in Cairo now offers an accounting major within the business administration department. This program combines American teaching systems with Egyptian requirements. Its graduates become

well-rounded accountants who are frequently employed by multinational organizations. However, with so few graduates, the program has no impact on the national accounting profession. Private universities now offer English-language accounting programs using internationally comparable curricula and English-language textbooks. But extremely high tuition fees for private universities are restrictive, giving access mostly to the wealthiest students. A few public universities, including Cairo University, have started an English-language section in the accounting department; but the few graduates are unlikely to have significant impact in the public accounting profession. Experience shows that high-quality University graduates, especially those with English-language capability, generally do not join the public accounting profession in Egypt, primarily because the reward and remuneration structure in the profession is not competitive.

17. **The length of apprenticeship required by law to qualify for registration with the General Register for Accountants and Auditors does not ensure proper or adequate practical knowledge to the auditor-trainee.** The registration requirement is considered met if the applicant simply produces a letter from an employer stating that the applicant has worked for a practicing licensed accountant or equivalent throughout the stipulated apprenticeship period. The application and the employer's letter are not subject to verification. Moreover, there is no verification that the applicant has participated in any actual audit assignment during the apprenticeship period. The requirements for licensing registration should be upgraded so that trainee-auditors receive practical training only from the authorized and capable audit firms who can verify the work experience.

18. **The knowledge gap of practicing auditors is increased by the absence of any requirement for continuing professional education.** The Accounting Practice Law does not require licensed audit practitioners (i.e., certificate of registration with the General Register) to undertake regular training or continue their professional education. The Egyptian Society of Accountants and Auditors, which has established qualification examination

requirements, does not require continuing education for members. International best practice stipulates that every practicing auditor should complete at least 30 hours of continuing professional education per year to help keep pace with new developments in auditing and accounting.

19. The Egyptian Society of Accountants and Auditors has begun a learning initiative for candidates taking Society examinations.

The Society Chairman expressed concern about the inadequacy of academic training and lack of knowledge of most accounting graduates in Egypt. In response, he announced that the Society would organize training programs for candidates of Society examinations.⁷ The American University of Cairo will offer training programs covering the Society's examination curriculum. The textbooks will be prepared by the Society in line with the learning materials developed by the Association of Chartered Certified Accountants in the United Kingdom. The upgraded textbooks, coupled with quality teaching methodology raise expectations that future professional accountants and auditors will gain exposure to international best practices. The limitations of this initiative are that only a handful of elite members in the Society will receive the quality training prior to entry into the profession. The reality is that most practicing accountants and auditors without Society membership will not have access to the training and will continue to lack appropriate knowledge for supporting high-quality corporate financial reporting. Efforts are needed to address this issue.

D. Setting Accounting and Auditing Standards

20. Egyptian accounting and auditing standards are developed by the profession, discussed and adopted by a ministerial committee, and issued by ministerial decrees.

In May 1997 the Ministry of Economy and Foreign Trade—renamed the Ministry of Foreign Trade—issued Ministerial Decree 478/1997, establishing the Permanent Committee for Standards of Accounting and Auditing.⁸ Although official responsibility for setting accounting and auditing standards rests with the Permanent Committee, the Egyptian Society of Accountants and Auditors in practice has the main responsibility for drafting accounting and auditing standards. The Society's standard-setting

committee selects international accounting and auditing standards that are applicable to the Egyptian situation. Once the committee selects an international standard, it is translated into local language and becomes the basis for drafting an Egyptian standard that reflects specific requirements under Egyptian laws and regulations. The draft standard is submitted to the Permanent Committee for discussion, finalization, and adoption. The final version of the standard is transmitted to the Ministry of Foreign Trade for issuance by a ministerial decree. The Ministerial Decree 503/1997 was the first to introduce Egyptian Accounting Standards. By end of May 2002, 22 Egyptian Accounting Standards and 6 Egyptian Standards on Auditing had been issued by ministerial decrees. The 6 Egyptian Standards on Auditing focus only on reporting issues and do not cover other areas of International Standards on Auditing (ISA). The current Egyptian Standards on Auditing only addresses the presentation of the final audit report, which may improve the appearance of the final product without necessarily improving the whole process of auditing. However, preface to the Egyptian auditing standards prescribes that ISA should be followed in the absence of Egyptian auditing standards.

⁷ In the recent past, an insignificant number of candidates have passed the Society's examinations; this is mainly attributed to lack of textbooks and unavailability of review courses. Following are results of recent examinations: (November 2000) 76 candidates sat for the intermediate examination of which 9 passed (11 percent) and 52 candidates sat for the final examination of which 16 passed (30 percent); (May 2001) 53 candidates sat for the intermediate examination of which 11 passed (20 percent) and 44 candidates sat for the final examination of which 18 passed (41 percent).

⁸ The Permanent Committee is chaired by the chairman of Capital Market Authority and composed of nine members representing the major accounting associations, the Central Auditing Organization, the Capital Market Authority, the Central Bank of Egypt, and the General Authority of Free Trade and Investment.

E. Ensuring Compliance with Accounting and Auditing Standards

21. Compliance with accounting and auditing standards is constrained by lack of capacity among those who prepare and audit financial statements and by inadequate regulatory enforcement mechanisms. Lack of knowledge about the application of accounting standards and the unavailability of implementation guidelines on Egyptian and international standards constrain the preparation of financial statements in compliance with the applicable standards. Existing regulations require that IAS be applied if there are no relevant Egyptian Accounting Standards. However, in practice, the up-to-date IAS are not widely utilized in Egypt because English versions are expensive and Arabic translations are often outdated. Some firms, which employ better-trained auditors, often serve more clients than their capacity permits. Overextending client capacity can result in compromised quality control, which could lead to noncompliance with accounting and auditing standards. No effective regulatory mechanisms exist for imposing sanctions on accountants and auditors who fail to comply. Moreover, legal provisions are vague about the civil or criminal liabilities of parties responsible for supplying misleading or incorrect information in audited financial statements.⁹

22. The Capital Market Authority reviews annual financial statements presented by listed companies. The main purpose of the review is to ensure timely filing of financial statements. This review uses a checklist that reinforces reporting and disclosure requirements and that helps monitor compliance with accounting and auditing requirements in preparing financial statements. With regard to compliance, it is the reviewers' task to focus on whether companies and auditors have resorted to accounting manipulations that distort the company's financial condition and operating performance. Reviewers also check whether audit reports that accompany financial statements follow the reporting format prescribed by Egyptian Standards on Auditing.

23. Recent reviews by the Capital Market Authority reveal that many listed companies have not complied with disclosure requirements, and audit reports frequently were not in compliance with required reporting format. The Capital Market Authority

issued letters that point out occurrences of noncompliance to errant companies and auditors. In response, violators assured the Capital Market Authority that similar violations will not be repeated. Existing regulations specify that if a listed company violates accounting and disclosure requirements, the Capital Market Authority is empowered to request that the company correct and redo financial statements. If the company refuses, the Capital Market Authority can enlist a third party to redo the financial statements and the cost must be borne by the company. Also, the Capital Market Authority can suspend or cancel stock market listings of violators. These extreme measures cannot be taken frequently; moral persuasion is more commonly used, but proven ineffective to enforce standards, rules, and regulations. At present no arrangement exists for imposing fines, penalties, or similar sanctions on the errant companies and auditors of financial statements.

⁹ Although there are some legal provisions that mention the liabilities of directors and auditors, these seem to be unclear and, in practice, the accountants and auditors do not face any real liability if they violate the legally established accounting and auditing standards. Egyptian accountants and auditors were never sued for their professional misconduct.

24. The Cairo and Alexandria Stock Exchange has no power to ensure compliance with financial reporting requirements by the listed companies. The Stock Exchange has no authority to regulate financial reporting by the listed companies. A small team of well-trained specialists of the Stock Exchange reviews the financial statements of actively traded, listed companies. Lacking the necessary authority for enforcement, the Stock Exchange is powerless to apply penalties for noncompliance or incentives for compliance with financial reporting requirements.

25. The Central Bank of Egypt relies on bank statutory auditors to ensure compliance with accounting and disclosure requirements. No mechanism exists at the Central Bank for verifying whether general-purpose bank financial statements comply with accounting and reporting standards. If, in the course of monitoring compliance with prudential regulations and rules, bank examiners identify

departures from established accounting requirements, steps are taken to correct such departures. The banking supervision department takes specific measures to enforce the accounting and reporting requirements, including approval of selection of the bank's external auditors; meetings between the auditor and bank supervisors prior to the audit; and subsequent meetings with bank supervisors, representatives of bank management, and the external auditor. The external banking supervision department reports any violations of established standards, rules, regulations, and laws, but the Central Bank does not impose any effective sanctions on auditors who fail to comply with this requirement.

26. The practices of public accountants and auditors are self-regulated. Auditors frequently issue financial statements and audit reports without a quality assurance check by another impartial reviewer within the auditing firm. Since auditor performance is not subject to outside review, even major audit firms lack incentives to implement appropriate quality controls. Anecdotal evidence revealed that the client of a major Egyptian audit firm requested a "compilation" of financial statements that they mistakenly thought was an audit opinion. When the client expressed dissatisfaction with the completed work, the auditor charged an additional fee to provide the client with an audit report—but without having conducted any audit procedures.

Audit firms have never been subjected to lawsuits that resulted in fines or reprimands by any regulatory body. Many audit firms satisfy client needs by circumventing rules of professional conduct.¹⁰ Therefore, improved quality and credibility will require independent practice reviews.

27. The process of hiring and firing the auditors influences the quality of audit. Although shareholders have the authority to appoint, remove, and set levels of auditor remuneration, in practice it is a company's top management that controls these decisions. Indeed, research for this ROSC report did not uncover any instance in which shareholders have rejected proposals by management concerning auditor hiring, firing, and remuneration. This practice exerts considerable pressure on auditors to abide by the wishes of top management. In some cases, external auditors have been fired for challenging financial irregularities for which top management appeared to be responsible.

¹⁰ In the past, accounting scandals were associated with serious financial difficulties in some banks and other corporate entities. In those cases, company directors and officers were sent to prison; but the auditors were neither investigated nor sanctioned by any regulatory or professional body.